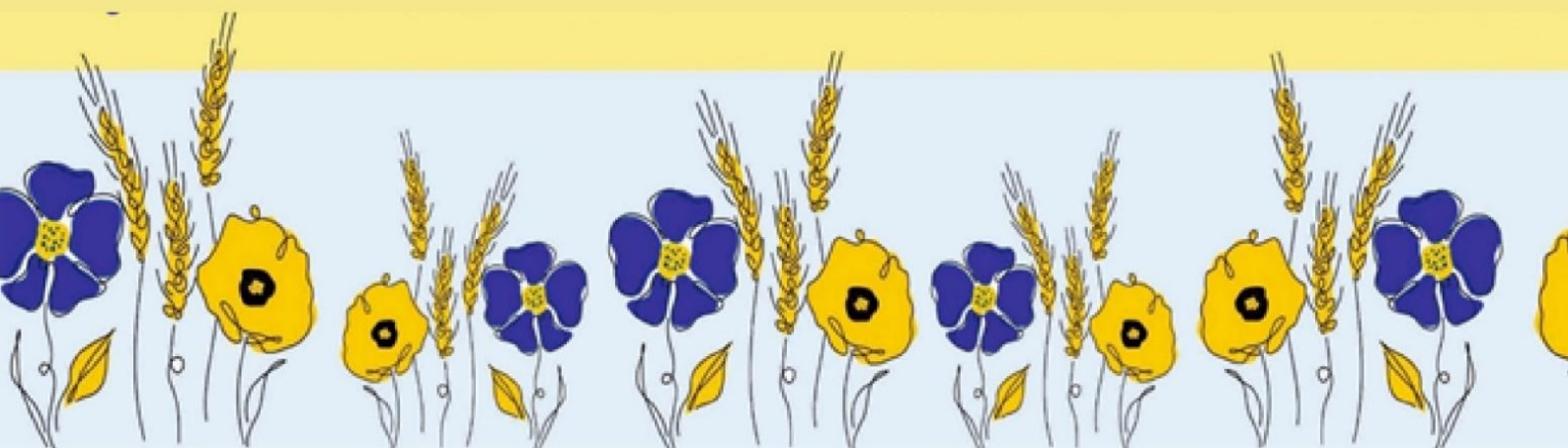

МАТЕРІАЛИ

**VIII Міжнародної науково-практичної конференції
“НАЦІОНАЛЬНА ОСВІТА В СТРАТЕГІЯХ
СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ВИБОРУ:
ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА”,
присвяченої 85-річчю Комунального ЗВО
“Луцький педагогічний коледж”
Волинської обласної ради**

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Збірник матеріалів

VIII Міжнародної науково-практичної конференції

**«Національна освіта в стратегіях
соціокультурного вибору:
теорія, методологія, практика»**

Частина 2

Луцьк – 2024

Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія, практика: зб. матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції. 19 грудня 2024 року / [наук. ред.: П. М. Бойчук, О. Л. Фаст]. Луцьк: КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. Частина 2. 2024. 147 с.

Наукові редактори:

П. М. Бойчук, кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України, ректор Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

О. Л. Фаст, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародної співпраці Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Редакційна колегія:

П. В. Білоус, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри філології Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

О. М. Семенов, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Рецензенти:

М. В. Надутенко, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу лінгвістики українського мовно-інформаційного фонду Національної академії наук України, керівник Загальноукраїнського центру словникарства.

О. П. Цюняк, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки початкової освіти, викладач Івано-Франківського фахового коледжу Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

У збірнику представлені наукові здобутки дослідників-початківців. Тези доповідей висвітлюють сучасні проблеми національної освіти: дитинознавчі та школознавчі студії; інтеграція науки і освіти; забезпечення якості педагогічної освіти: національний та глобальний контексти; рідномовна та іншомовна освіта, медіаосвіта; цифрова трансформація освіти.

Для широкого кола представників академічних середовищ України та зарубіжжя, педагогічних працівників закладів фахової передвищої, загальної середньої та позашкільної освіти, педагогів дошкілля, здобувачів вищої освіти, фахівців бібліотечної справи, представників експертного та громадського середовищ.

© КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2024

ЗМІСТ

Володимир Антонюк РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗА ДОПОМОГОЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОДАТКІВ.....	7
Альона Приходько ІГРИ-КРИГОЛАМИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНТЕРАКТИВНИЙ МЕТОД У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	10
Наталія Корінчук, Софія Ройко ПОЧАТКОВА МАТЕМАТИЧНА ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	13
Іванна Дидюк, Надія Пушкар ВПЛИВ СОЦІАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	16
Марія Шевчук РОЗВИТОК ЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.....	20
Ліза Бандура ОВОЛОДІННЯ ОСНОВАМИ ЛОГІКИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ЗДОБУВАЧАМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....	23
Софія Близнюк ФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....	26
Юлія Гаврилюк ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ.....	29
Іванна Гарбарук ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДУ ТАБЛИЧНОГО СПОСОБУ ПОДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ....	32
Марія Грабовець РОЗВИТОК ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ГЕОМЕТРИЧНОГО МАТЕРІАЛУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	35
Віталіна Гусар ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.....	39
Катерина Козловська ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО ДОЦІЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»	42
Уляна Кондратюк ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....	45
Ольга Федоришина, Наталія Тунік АЛГЕБРАІЧНИЙ СКЛАДНИК ПРЕДМЕТНОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ФОРМУВАННЯ.....	47

Ольга Ляшук ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	50
Дарина Пархомчук РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ МАТЕМАТИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.....	54
Ірина Приймачук ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....	57
Софія Ройко ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ».....	61
Оксана Савчук ІНТЕЛЕКТ-КАРТА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	65
Вікторія Стоянович ПРОЄКТНЕ НАВЧАННЯ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	68
Софія Ройко ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ».....	72
Валентина Бойко ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОЇ КАРТИНИ СВІТУ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ».....	74
Софія Ройко ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	77
Діана Павлючик МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА МИКОЛИ ЛЕОНТОВИЧА.....	81
Анастасія Александрук ХРИСТИЯНСЬКІ МОРАЛЬНІ ПРИНЦИПИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ: ВІД ТРАДИЦІЙ ДО СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ У ВИХОВАННІ.....	83
Софія Стеренчук, Юліанія Потапчук ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	86
Софія Сокаль ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ПОНЯТЬ І УЯВЛЕНЬ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ "Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ" ПРИРОДНИЧО-ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	89
Ірина Ткачук РОЛЬ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	93
Софія Баласанян ВПЛИВ ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНИХ ДОВІДКОВИХ ВИДАНЬ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	96

Анастасія Мельничук ЗОБРАЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНИХ ПЕРСОНАЖІВ У ТЕКСТАХ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	99
Аліна Панащук РЕЦЕПЦІЯ ОБРАЗУ ДЖІНІ ВІЗЛІ У КНИГАХ ДЖОАН РОУЛІНГ ТА ЇХ ЕКРАНІЗАЦІЯХ...	102
Віталіна Цибульська ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ФАКТОР РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	105
Валентина Бойко ВИКОРИСТАННЯ GOOGLE MAPS ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ГРОМАДЯНИНА.....	108
Іванна Гарбарук ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ МЕТОДОМ ТАБЛИЧНОГО СПОСОБУ ПОДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	112
Дарина Денисюк ВАЛЬДОРФСЬКА ПЕДАГОГІКА НА ВОЛИНІ.....	115
Анна Фіголь ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ.....	117
Олександра Івашук ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	120
Софія Шаповаленко ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ В ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	123
Ілона Город ЦИФРОВА ЗАЛЕЖНІСТЬ: ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ НАДМІРНОГО ВИКОРИСТАННЯ ГАДЖЕТІВ	126
Вікторія Ярмоленко, Наталія Тунік АНАЛІЗ ТЕХНІКИ БІГУ СПРИНТЕРСЬКИХ ДИСТАНЦІЙ.....	129
Олексій Косецький СТОРИЗ СТУДЕНТСЬКОГО ЛІДЕРА	132
Анна Малащук, Анна Тарасюк СПІЛКУВАННЯ ЯК СПРИЙМАННЯ ЛЮДЬМИ ОДИН ОДНОГО.....	135
Дарина Орел ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПОДОЛАННЯ БУЛІНГУ В СИСТЕМІ РОБОТИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ	138
Анастасія Гучук КОМУНІКАТИВНІ ЗДІБНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ..	142

Володимир Антонюк,
студент 1 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник: Тетяна Бортнюк,
кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри
природничо-математичної, світоглядної освіти
та інформаційних технологій, м. Луцьк, Україна

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗА ДОПОМОГОЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОДАТКІВ

Ключові слова: критичне мислення, навчальні додатки, початкова школа, інтерактивні технології, цифрове навчання, НУШ.

Сучасна освіта в умовах цифрової трансформації потребує переосмислення методів і форм навчання. Глобальні виклики 21-го століття, пов'язані з інформаційним перенасиченням, акцентують важливість формування в учнів здатності до критичного осмислення інформації. Це є основою для адаптації у світі швидких змін [1, с. 89].

Критичне мислення визначається як здатність до осмислення, аналізу, оцінки та використання інформації для вирішення складних завдань. У початковій школі цей навик має формуватися через взаємодію з навчальним матеріалом, практичні завдання та інтерактивні технології, які дозволяють учням застосовувати отримані знання у нестандартних ситуаціях [2, с. 58].

Особливу роль у розвитку критичного мислення відіграють цифрові навчальні додатки, які відкривають нові можливості для організації освітнього процесу. Вони забезпечують інтерактивність, адаптивність, мотивацію та індивідуальний підхід.

Критичне мислення є важливим компонентом компетентностей, передбачених Концепцією НУШ. Це мислення:

- розвиває здатність до аналізу інформації;
- стимулює пошук альтернативних рішень;
- сприяє формуванню самостійності.

На етапі початкової освіти, коли діти активно пізнають світ і розвивають когнітивні навички, критичне мислення дозволяє їм усвідомлювати значення своїх дій, розуміти наслідки і формувати власну позицію. Сучасні навчальні додатки є ефективним інструментом інтеграції технологій у традиційний освітній процес, що сприяє підвищенню мотивації, розвитку індивідуальних здібностей та формуванню важливих навичок у молодших школярів. Вони дозволяють підвищити інтерес до навчання завдяки інтерактивним елементам, як-от гейміфікація, змагання чи рейтинги. Наприклад, додаток Kahoot через вікторини створює змагальну атмосферу, активізуючи мислення школярів.

Навчальні платформи також сприяють індивідуалізації навчального процесу. Використання Google Classroom чи Seesaw дозволяє адаптувати завдання до рівня знань учня, поступово ускладнюючи матеріал, що допомагає кожній дитині досягати успіхів у власному темпі.

Окрім того, такі додатки, як Minecraft Education Edition, розвивають логіку та аналітичне мислення, залучаючи учнів до вирішення проблемних ситуацій. Робота в групах за допомогою Edmodo чи Padlet формує навички командної взаємодії, обговорення ідей та пошуку компромісних рішень. Водночас, самотійна робота з додатками сприяє розвитку автономності, адже діти можуть виконувати завдання без сторонньої допомоги, отримуючи миттєвий зворотний зв'язок [3, с.46].

Формування критичного мислення у початкових класах передбачає опанування учнями таких важливих навичок, як аналіз інформації, розвиток логічного мислення та креативності. Наприклад, діти вчаться оцінювати джерела інформації, розпізнавати факти та судження, уникати упередженості.

Критичне мислення ефективно розвивається завдяки інтерактивним платформам із завданнями на логіку, що вчать учнів шукати рішення через послідовний аналіз. Додатки також стимулюють креативність, мотивуючи школярів застосовувати творчі підходи до вирішення проблем.

Автономне виконання завдань не лише сприяє розвитку відповідальності, а й формує впевненість у власних силах. Завдяки системному підходу, діти розвивають вміння працювати над складними завданнями [4, с. 80].

Навчальні додатки можуть бути використані через різні методи:

- Ігрові технології: додатки на кшталт Quizlet інтегрують вікторини та інтерактивні вправи, що забезпечують засвоєння матеріалу у цікавій ігровій формі.
- Проектне навчання: Canva та Adobe Spark дають змогу створювати освітні проекти, які вимагають глибокого аналізу та узагальнення.
- Ментальні карти: платформи Padlet і MindMeister допомагають структурувати знання, знаходити зв'язки між поняттями та явищами.
- Проблемне навчання: за допомогою Minecraft Education Edition учні можуть моделювати проблемні ситуації, аналізувати їх і знаходити оптимальні рішення.

Розглянемо ігрові активності з використанням додатків на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» :

- додаток Kahoot: створення вікторин з тематики «ЯДС» на тему: «Причини та наслідки глобального потепління». Завдання учнів – обрати правильні відповіді серед запропонованих, що стимулює аналіз фактів і логічний вибір.

- Minecraft Education Edition: учні працюють у командах, створюючи модель «Дослідник енергії». Завдання – знайти способи зменшення негативного впливу людини. Така гра сприяє формуванню критичного мислення через аналіз проблем, пов'язаних з джерелами енергії, та пошук оптимальних рішень для сталого розвитку.

Тема гри: «Відновлювані джерела енергії для нашої громади».

Розпочинаємо із задачі: учням пропонуємо проблемну ситуацію: «Ваше село залежить від викопного палива, але запаси закінчуються, і навколишнє середовище забруднене. Що можна зробити, щоб забезпечити енергією громаду та зберегти природу?»

Етап будівництва в Minecraft. Учні (індивідуально чи в командах) створюють моделі джерел відновлюваної енергії: вітрові турбіни, сонячні панелі, маленькі гідроелектростанції.

Кожна команда має виконати такі кроки:

- Проаналізувати місцевість у грі (наприклад, гори, річки, сонячні зони).
- Обґрунтувати, чому вибраний варіант найкращий для громади.
- Створити інтерактивний звіт за допомогою Padlet або Google Slides із поясненням свого вибору.

Після гри кожна команда презентує свій проєкт. Інші учні ставлять запитання, наприклад: «Чому ви вибрали саме це джерело енергії?»; «Які проблеми можуть виникнути при його використанні?». За участі у такій грі молодші школярі навчаються аналізувати локальні природні ресурси, пропонувати рішення для реальних екологічних викликів, аргументувати свої ідеї та працювати в команді.

На уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (природнича освітня галузь) можна застосовувати інтерактивну платформу Padlet для створення ментальних карт. Наприклад, учні створюють схеми про цикл води, розміщуючи факти, ілюстрації та результати своїх досліджень, що підвищує рівень розуміння теми.

Використання навчальних додатків має низку труднощів, зокрема, недостатній рівень цифрової грамотності педагогів, нерівномірний доступ учнів до технічних засобів, ризик перевантаження уроків технологіями. Тож навчальні додатки є потужним інструментом для підвищення якості освіти, але за умови грамотного впровадження та врахування потенційних викликів.

Інтеграція навчальних додатків в освітній процес початкової освіти значно сприяє формуванню критичного мислення. Цифрові інструменти дозволяють поєднувати навчання з грою, мотивують учнів до активного мислення, розвивають їхню самостійність та аналітичні навички. Проте ефективність їх використання залежить від професійної підготовки педагогів та врахування особливостей навчального середовища.

Список використаних джерел

1. Бондаренко С. В. Стратегії навчання, що сприяють розвитку критичного мислення. *Педагогічні науки: теорія і практика*. Одеса: ОДЕКУ, 2021. С. 89–94.
2. Глузман А. П. Розвиток критичного мислення учнів: методичні аспекти. *Наукові записки*. Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2019. С. 58–63.
3. Заболотна Л. І. Формування критичного мислення через інтерактивні технології. *Проблеми сучасної освіти*. 2020. № 3. С. 45–50.
4. Коломієць О. А. Використання ігрових методів для розвитку критичного мислення у школярів. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 4(32). С. 78–83.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14802024>

Альона Приходько,
студентка 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Бердянського державного педагогічного університету, м. Бердянськ (тимчасово переміщений до м. Запоріжжя), Україна
Науковий керівник: Шиманович І.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент, Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ (тимчасово переміщений до м. Запоріжжя), Україна

ІГРИ-КРИГОЛАМИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНТЕРАКТИВНИЙ МЕТОД У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ключові слова: гейміфікація, ігри-криголами, інтерактивні методи, комунікативні навички, мотивація.

Розвиток сучасних технологій сприяє впровадженню новітніх методик, змінюючи освітнє середовище, взаємодію в класі між учнями та вчителем у класі. Учений Хадіротун Нікхман, автор статті “Gamification to Improve Students’ Engagement in Learning English”, зазначає: *«декілька дослідників вказали на покращення мотивації студентів, коли використання інформаційних та комунікаційних технологій впроваджується в їхній навчальний процес...»* [3, с.2]. Один із таких перспективних шляхів є запровадження гейміфікації в процесі навчання.

Уперше термін «гейміфікація» був вжитий розробником ігор Ніком Пелінгом у 2002 році, який використовував його під час власної розробки користувацького інтерфейсу. «Гейміфікація» – це нова тенденція в освітньому просторі, сфері управління, бізнесу та промисловості. Тому поняття «гейміфікація» до сих пір не має чітко визначених рамок. Наприклад, відповідно до Анджея Марчевського поняття «гейміфікація» означає: *«використання методів ігрового дизайну, ігрового мислення та ігрової механіки для покращення неігрового контексту»* [4]. Тоді як Іларія Капонетто, Джеффри Ерп і Мікела Отт, автори статті “Gamification and Education: A Literature Review”, наводять у своєму дослідженні наступні визначення: *«використання механіки гри в неігрових контекстах», «феномен створення ігрового досвіду»* [1, с.50].

Гейміфікація використовується у різних контекстах та для різноманітних цілей, зокрема: допомагає підвищити ефективність навчання, спрямовує на розв’язання життєвих ситуацій, зорієнтовує учасників на ціль певного виду діяльності, покращує процес запам’ятовування інформації та підвищує рівень мотивації. Ретельно підготовлена гейміфікована діяльність допомагає учням досягти поставлених цілей, зокрема одна із таких є “ice-breakers” або «криголами». У статті “Using Ice-Breakers In Improving Every Factor Which Considered In Testing Learners Speaking Ability” зазначається: *«виконання ігор-криголамів на уроці англійської мови сприятиме гарному настрою учнів під час навчання. Крім того, відповідний вид діяльності з «розбивання льоду» зробить так, що учні отримають максимум від уроку»* [5].

«Криголам» допомагає «розбити» жорстку атмосферу у класі, створюючи комфортне середовище для навчання та викладання.

Метою нашого дослідження є дослідити ефективність використання ігор-криголамів (“ice-breakers”) на уроках англійської мови. Аналіз останніх публікацій та досліджень показав, що тема гейміфікації та впровадження ігор-криголамів (“ice-breakers”) була об’єктом досліджень багатьох закордонних та вітчизняних вчених, зокрема: Дженні Маджурі (“Gamification of education and learning: A review of empirical literature”), Ендрю Стотта та Кармана Нойштадтера (“Analysis of Gamification in Education”), Трейсі Є.Коллінс (“Breaking the Ice: Using Ice-breakers and Re-energizers with Adult Learners”), Алли Харківської та Олени Борзик («Криголами: активності до уроку в новій українській школі») та ін. Хадіротун Нікхман зазначає, що *«гейміфікація може бути багатообіцяючим методом у цифрову еру залучення студентів до процесу вивчення англійської мови»* [3, с.3], отже, впровадження ігор-криголамів, як одного з видів гейміфікованої діяльності, допоможе вчителю побудувати взаєморозуміння та допомогу в класі, що й зумовлює **актуальність дослідження**.

У книзі “The Encyclopedia of Icebreakers: Structured Activities That Warm-Up, Motivate, Challenge, Acquaint and Energize, Package” С’ю Форбс-Грін запропонувала першу класифікацію ігор-криголамів, зокрема: “openers” (розпочати заняття чи дискусію, представити нову тему), “energizers” (використовуються, якщо студенти відчують стрес або коли група незацікавлена), “feedback and disclosure” (використовуються для демонстрації комунікаційних змінних, а не як засіб для розвитку постійних міжособистісних стосунків між учнями) [2]. Чжан І Цзюнь пропонує класифікувати активності, які може використати вчитель на уроці, за наступними категоріями: “reading stories”, “question and answer” та “using pictures” [6]. Алла Харківська та Олена Борзик, авторки практичного посібника «Криголами: активності до уроку в новій українській школі», розподілили ігри-криголами на групи, зокрема: «знайомство», «вітання», «правила роботи на уроці» та «щоденні новини» [7]. Окрім того, «криголами» можна класифікувати відповідно до етапу їхнього використання: на початку, у середині та наприкінці уроку.

Серед переваг використання «ігор-криголамів» на уроках англійської мови, слід виділити наступні:

- підвищення інтересу та захоплення, вмотивованості та залученості, рівня самооцінки учнів;
- можливість висловити свою думку та досвід;
- активна взаємодія учасників один з одним;
- позитивна навчальна атмосфера;
- вчитель отримує переваги від процесу «розбиття льоду», адже присутній контроль за учнями і вони постійно залучені у певну діяльність;
- “Ice-breakers” також мають невелику кількість труднощів, а саме:
- вчитель має постійно включати подібні активності на уроках, аби привернути увагу класу та максимізувати потенціал учнів;

- потрібно правильно підібрати відповідний «криголам», якщо учні – галасливі або невмотивовані;

Отже, використання ігор-криголамів ("ice-breakers") на уроках англійської мови сприяє створенню комфортної атмосфери в класі, зниженню рівня тривожності учнів та підвищенню їхньої мотивації до навчання. Впровадження таких ігор допомагає покращити взаємодію між учнями, активізує їхню участь у навчальному процесі та полегшує засвоєння нового матеріалу. Результати дослідження підтверджують, що ігри-криголами є ефективним інструментом для розвитку комунікативних навичок і можуть бути успішно інтегровані в навчальні плани з англійської мови. Водночас їхня ефективність залежить від правильного вибору ігор відповідно до рівня підготовки учнів, навчальних цілей та контексту уроку. Тому регулярне використання ігор-криголамів може суттєво покращити якість навчального процесу та сприяти досягненню освітніх цілей.

Список використаних джерел

1. Caponetto I., Earp J., Ott M. Gamification und Education: A Literature Review : Research and Training Center for Culture and Computer Science (FKI) University of Applied Sciences. Berlin, 2014. 843 p.
2. Greene-Forbes S. The Encyclopedia of Icebreakers : Structured Activities That Warm-Up, Motivate, Challenge, Acquaint and Energize, Package: Pfeiffer, 1982. 417 p.
3. Hadirotun N. Gamification to Improve Students' Engagement in Learning English : Universitas Islam Malang. Malang, Indonesia, 2019. 11 p.
4. Marczewski A. Gamification technology. A Simple Itroduction. Tips, advice and thoughts on gamification, 2013. 153 p.
5. Yeganehpour P., Takkaç M. Using Ice-Breakers In Improving Every Factor Which Considered In Testing Learners Speaking Ability: International Journal on New Trends in Education and Their Implications, 2016. 11 p.
6. Zhang Yi Jun. Warm-up Exercises in Listening Classes: Kunming University of Science and Technology. Kunming, Yunnan, China, 2000. URL: <http://iteslj.org/Techniques/Zhang-ListeningWarm-up.html> (Дата звернення: 28.11.2024).
7. Харківська А., О.Борзик. Криголами: активності до уроку в новій українській школі: Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2019. 107 с.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14802036>

Наталія Корінчук,
*викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Софія Ройко,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ПОЧАТКОВА МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Ключові слова: початкова математична освіта, історія освіти, тенденції розвитку, інформаційні технології, індивідуалізація навчання, критичне мислення, професійна підготовка вчителів, інноваційні методи навчання.

Актуальність теми «Початкова математична освіта в Україні: історія, тенденції та перспективи розвитку» зумовлена кількома важливими чинниками, які визначають значення математики в сучасній освіті. В умовах швидких технологічних змін та глобалізаційних процесів, математична освіта стає важливою основою для формування у здобувачів освіти критичного мислення, здатності до розв'язання проблем і використання математичних методів у повсякденному житті. Оскільки початкова школа є етапом, на якому закладаються основи математичних знань, цей період є надзвичайно важливим для формування базових навичок та умінь, які будуть використовуватися на всіх наступних етапах освіти.

З огляду на реформи в українській освіті та інтеграцію новітніх технологій в освітній процес, питання вдосконалення методик викладання математики стає надзвичайно актуальним. Підвищення ефективності навчання вимагає впровадження сучасних підходів, що враховують індивідуальні потреби здобувачів освіти, нові технологічні можливості та тенденції розвитку світової освітньої практики. Крім того, розвиток математичної освіти в Україні є важливою складовою частиною підготовки конкурентоспроможних фахівців для різних галузей економіки, що робить це питання особливо актуальним у контексті національних і глобальних викликів.

Початкова математична освіта є важливою складовою загальної системи освіти, оскільки вона закладає основи для формування математичного мислення та розвитку критичних навичок у здобувачів освіти. В Україні, як і в багатьох інших країнах, математична освіта відіграє ключову роль у розвитку здобувачів освіти, адже вона не лише допомагає оволодіти базовими знаннями, а й формує вміння вирішувати проблеми, логічно мислити та робити обґрунтовані висновки. Вивчення історії, аналіз сучасних тенденцій та прогнозування майбутнього розвитку початкової математичної

освіти в Україні дозволяє оцінити ефективність освітньої системи та визначити шляхи її вдосконалення.

Історія математичної освіти в Україні має глибоке коріння, яке сягає часів Київської Русі, коли вивчення арифметики і геометрії було частиною освіти в монастирях та училищах. Однак сучасна система початкової освіти розвивалася значно пізніше, в умовах реформ середини ХХ століття, коли математична освіта почала набувати більш організованого вигляду.

Після здобуття незалежності України в 1991 році, початкова освіта зазнала суттєвих змін, адже було необхідно адаптувати освітній процес до нових соціально-економічних умов та європейських стандартів. Відповідно до змін у суспільстві, в Україні почали з'являтися нові підходи до навчання математичних дисциплін. Це включало реформу програм і підручників, запровадження нових методик навчання та розвиток інноваційних технологій у процесі викладання [1].

На сьогоднішній день в Україні спостерігаються кілька важливих тенденцій, які визначають розвиток початкової математичної освіти:

1. Інтеграція інформаційних технологій: використання цифрових технологій у навчанні, зокрема інтерактивних дошок, комп'ютерних програм та онлайн-ресурсів, дозволяє створювати більш динамічний процес навчання. Ці технології сприяють більш гнучкому підходу до навчання, дозволяючи викладати математику через різноманітні методи та ресурси.
2. Індивідуалізація навчання: враховуючи різні здібності та потреби здобувачів освіти, зростає значення індивідуалізації навчання. Це дозволяє кожному здобувачеві освіти розвивати свої математичні здібності відповідно до індивідуальних особливостей.
3. Розвиток критичного мислення та творчих здібностей: важливим напрямом сучасної початкової освіти є не лише вивчення стандартних математичних фактів, але й розвиток умінь здобувачів освіти логічно мислити, працювати з інформацією, знаходити нестандартні розв'язки для проблем.
4. Міждисциплінарність: математика активно інтегрується в інші предмети, що дає змогу створювати більш цілісне уявлення про світ та застосування математичних знань у реальному житті. Наприклад, вивчення математики через природничі науки чи мистецтво [2].

Перспективи розвитку початкової математичної освіти в Україні пов'язані з кількома ключовими аспектами:

1. Розвиток професійної підготовки вчителів: одним із найважливіших напрямків є підвищення кваліфікації вчителів початкових класів. Для цього необхідно впроваджувати сучасні курси підготовки, які включають як теоретичні, так і практичні аспекти роботи з новітніми освітніми технологіями.
2. Удосконалення навчальних матеріалів: потрібно продовжити роботу над удосконаленням підручників, посібників та інших навчальних матеріалів для здобувачів освіти початкових класів. Важливо, щоб вони відповідали вимогам сучасного навчального процесу, враховували інтереси та потреби учнів.

3. Використання інноваційних методів навчання: розвиток різноманітних методик, таких як проектне навчання, критичне мислення та інші, допоможе зробити вивчення математики більш цікавим та зрозумілим для здобувачів початкової освіти.
4. Залучення батьків до освітнього процесу: важливою частиною розвитку математичної освіти є співпраця вчителів з батьками здобувачів освіти. Батьки можуть відігравати важливу роль у підтримці навчального процесу вдома та сприяти розвитку математичних здібностей своїх здобувачів освіти [3].

Отже, початкова математична освіта в Україні має великий потенціал для розвитку. Впровадження сучасних методик, технологій та інновацій у освітньому процесі дозволить підвищити якість освіти і сформувати у здобувачів освіти необхідні навички для успішного майбутнього. Однак для цього необхідна постійна робота над підвищенням рівня підготовки вчителів, удосконаленням навчальних матеріалів та залученням нових підходів у навчання. Це дасть змогу виростити покоління, здатне успішно адаптуватися до швидко змінюваного світу та ефективно застосовувати математичні знання у різних сферах життя.

Список використаних джерел

1. Васильєв К. І. Історія математичної освіти в Україні. URL: <http://surl.li/vmvmwji> (дата звернення: 30.11.2024).
2. Галаш Т. М. Тенденції, які визначають розвиток початкової математичної освіти URL: <http://surl.li/ohlhls> (дата звернення: 30.11.2024).
3. Борисова О. В. Перспективи розвитку початкової математичної освіти в Україні URL: <http://surl.li/wfbvjcd> (дата звернення: 30.11.2024).

Іванна Дидюк,
студентка 4 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Надія Пушкар,
народний вчитель України, викладачка циклової комісії
шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ВПЛИВ СОЦІАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ключові слова: соціалізація, молодший шкільний вік, формування особистості, соціальні навички, шкільне середовище, комунікація, норми поведінки, емоційний розвиток, механізми соціалізації, адаптація, вплив середовища, моральні цінності, саморегуляція, виклики соціалізації.

Соціалізація є важливим процесом, який формує особистість дитини та її здатність взаємодіяти з навколишнім світом. Особливо значущим цей процес стає у молодшому шкільному віці, коли дитина активно інтегрується в нове соціальне середовище – школу. Цей період характеризується інтенсивним розвитком когнітивних, емоційних та комунікативних здібностей.

Соціалізація – процес входження індивіда у суспільство. Містить засвоєння системи знань, норм, правил поведінки, цінностей та переконань, що дозволять ефективно функціонувати в межах певного суспільства [3]. Соціалізація в сучасних умовах відбувається в умовах швидких змін та глобалізації, що вимагає від індивідів адаптації до нових технологій, культурних та соціальних реалій. Сьогодні важливу роль у процесі соціалізації відіграють соціальні медіа, інтернет і цифрові платформи, які забезпечують доступ до нових форм комунікації, але водночас створюють нові виклики для особистості, проблеми із самоідентифікацією та інтернет-залежність. У цьому контексті значно зміщуються традиційні механізми соціалізації, пов'язані з родиною, школою та безпосереднім соціальним середовищем. Соціалізація стає більш індивідуалізованою, персоналізованою, але водночас й більш глобалізованою.

Науковці, такі як Ервін Гофман, Ірвінг Гофман, а також сучасні дослідники, як Дональд Норман та Мануель Кастельс, зосереджували увагу на впливі технологій та медіа на соціалізацію, зміні традиційних соціальних інститутів і форм комунікації.

Вона забезпечує формування особистості, сприяє її адаптації до соціального середовища та розвитку соціальних навичок. Французький психолог Ж. Піаже, розвиваючи ідею різних стадій у розвитку особистості, акцентує увагу на формуванні пізнавальних структур індивіда та їхній перебудові під впливом досвіду і соціальної взаємодії. За його теорією, стадії розвитку змінюють одна одну у певній послідовності: сенсорно-моторна (від народження до 2 років), передопераційна (від 2 до 7 років), стадія конкретних операцій (від 7 до 11 років) та стадія формальних операцій (від 12

до 15 років). Психологи й соціологи також наголошують, що соціалізація триває впродовж усього життя людини. Вони підкреслюють, що соціалізація дорослих має певні особливості, які відрізняють її від процесу соціалізації дітей [3].

Для дитини молодшого шкільного віку соціалізація має особливе значення, оскільки у цьому віці починається активна взаємодія з більш широким колом людей: однолітками, учителями, представниками інших соціальних груп. Соціалізація включає два ключові аспекти, які є взаємопов'язаними і разом формують основу розвитку особистості.

Перший аспект – це зовнішній вплив середовища, який охоплює всі зовнішні чинники, що формують поведінку дитини. У шкільному середовищі діти знайомляться з чітко визначеними нормами та правилами, які спрямовані на організацію колективного життя. Наприклад, дотримання розкладу уроків, виконання домашніх завдань у визначений термін чи взаємодія з однолітками відповідно до прийнятих норм поведінки. Такі правила розвивають відповідальність, організованість і повагу до інших. Важливу роль у соціалізації відіграють оточуючі люди – вчителі, батьки та однолітки. Діти засвоюють нові форми поведінки через спостереження за іншими: копіюють манеру спілкування, наслідують способи вирішення конфліктів і навіть переймають ставлення до навчання. Соціальні взаємодії, такі як спільні ігри, групові проєкти чи обговорення, сприяють засвоєнню норм міжособистісного спілкування, навичок співпраці та вирішення конфліктів. Крім того, значний вплив мають оцінки та зворотний зв'язок з боку дорослих і однолітків: позитивні коментарі підкріплюють бажану поведінку, тоді як негативні можуть сприяти усвідомленню помилок та вдосконаленню.

Другий аспект соціалізації – це внутрішнє формування особистості, яке включає розвиток емоційної сфери, ціннісних орієнтирів і навичок саморегуляції. Дитина не лише засвоює зовнішні правила, але й адаптує їх до свого внутрішнього світу, формуючи індивідуальні принципи поведінки. Цей процес сприяє усвідомленню власних емоцій, розвитку емпатії та здатності до співчуття. Завдяки саморефлексії діти починають розуміти вплив своїх дій на оточуючих, що є основою для формування моральних цінностей і почуття відповідальності. Таким чином, два аспекти – зовнішній і внутрішній – забезпечують гармонійний розвиток дитини, допомагаючи їй інтегруватися в суспільство та успішно взаємодіяти з навколишнім світом.

Методи соціалізації включають афективні, оперантні, соціокультурні, когнітивні, та методи спостереження й учіння. Всі методи соціалізації є важливими інструментами, які допомагають дітям рости в багатьох сферах їх розвитку [1].

Шкільне середовище є фундаментальною платформою для соціалізації дитини, адже саме тут вона стикається з широким спектром соціальних взаємодій і вимог, які формують її особистість. У школі діти не лише отримують знання, але й засвоюють важливі соціальні норми, вчать будувати стосунки, розвивають відповідальність і самостійність. Одним із ключових аспектів соціалізації у школі є взаємодія з однолітками, які стають важливими соціальними партнерами. У спільній діяльності – навчанні, іграх, гуртках – діти розвивають навички співпраці, обговорення ідей та врахування думок інших. У цьому процесі формується здатність працювати

в команді, знаходити компроміси, підтримувати інших та спільно досягати поставлених цілей. Ще одним значущим аспектом є вплив учителя, який виступає авторитетною фігурою для дітей молодшого шкільного віку. Учитель формує у дітей дисципліну, цінності та моральні орієнтири, а також допомагає адаптуватися до соціальних норм, встановлюючи рамки дозволеної поведінки та заохочуючи позитивні соціальні прояви. Важливу роль у соціалізації відіграє і сам освітній процес. Завдяки структурованій системі навчання діти розвивають терпимість, наполегливість, увагу до інших і здатність долати труднощі. Виконання групових завдань та участь у проєктах сприяють формуванню колективної відповідальності, уміння співпрацювати та взаємодіяти у складних ситуаціях. Не менш важливими є участь дітей у гуртках, спортивних секціях, у шкільних концертах, конкурсах, які сприяють розвитку талантів, навичок комунікації та роботи у різних соціальних групах, що забезпечують дитині додаткові можливості для соціального розвитку. Участь у таких заходах дозволяє дітям зміцнювати впевненість у собі, розширювати коло спілкування та відкривати нові можливості для самовираження.

Соціалізація у молодшому шкільному віці базується на кількох ключових механізмах. Першим є навчання через наслідування, коли діти спостерігають за поведінкою дорослих, однолітків і вчителів, переймаючи їхні моделі поведінки. Це може проявлятися у копіюванні манери спілкування, жестів або способів реагування на певні ситуації.

Другий механізм – взаємодія, яка забезпечує засвоєння нових форм спілкування та адаптацію до різних ситуацій. Постійна комунікація з однолітками і дорослими допомагає дітям розвивати соціальні навички, вчитися співпраці, вирішувати конфлікти та будувати стосунки.

Третій механізм – засвоєння норм. У шкільному середовищі діти вивчають правила поведінки, дотримання яких є важливим для успішної взаємодії з іншими. Це включає розуміння соціальних очікувань, моральних цінностей та етичних стандартів, які регулюють поведінку в колективі.

Четвертим механізмом є підкріплення, коли схвалення або несхвалення певної поведінки з боку дорослих чи однолітків формує систему цінностей та моральних принципів. Позитивне підкріплення, як-от похвала чи заохочення, стимулює повторення бажаної поведінки, тоді як негативне підкріплення допомагає усвідомити та скоригувати небажані дії.

Таким чином, школа є комплексним соціальним середовищем, у якому школярі опановують не лише знання а й розвивають важливі соціальні навички, необхідні для успішної інтеграції дитини у суспільство.

Соціалізація також супроводжується певними труднощами. Проблеми адаптації можуть виникати, коли діти не однаково швидко звикають до нового середовища, що може викликати стрес або зниження самооцінки. Наприклад, перехід з домашнього оточення до шкільного може бути складним для деяких дітей [4].

Конфлікти з однолітками – непорозуміння та суперечки, які впливають на емоційний стан дитини. Вони можуть призвести до відчуття ізоляції або агресії, якщо не будуть вчасно вирішені. Вплив негативних моделей поведінки є ще одним

викликом. Діти можуть переймати небажані звички чи риси від оточення, такі як агресивність або неповага до правил, що може негативно вплинути на їхній розвиток і стосунки з іншими.

Отже, соціалізація є визначальним фактором у формуванні особистості молодшого школяра. У шкільному віці діти набувають цінних соціальних навичок, засвоюють морально-етичні норми, розвивають когнітивну та емоційну сфери. Проте цей процес може супроводжуватися певними труднощами, які можна подолати завдяки підтримці батьків, учителів та створенню сприятливого навчального середовища. Успішна соціалізація формує базу для подальшого розвитку дитини як соціально активної, відповідальної та самодостатньої особистості.

Список використаних джерел

1. Методи соціалізації. URL: <http://surl.li/yuxman> (дата звернення: 15.11.2024).
2. Основні етапи соціалізації особистості. *Освіта. UA*. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12652/> (дата звернення: 15.11.2024).
3. Соціалізація. URL: <https://vue.gov.ua/Соціалізація> (дата звернення: 15.11.2024).
4. Татяничкова І.В. Основи соціалізації особистості з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Спеціальна освіта» освітньо-професійної програми «Логопедія». Запоріжжя: ЗНУ, 2023. 200с. (дата звернення: 15.11.2024).

Марія Шевчук,

*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних
технологій Луцького педагогічного фахового коледжу*

КЗВО «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник: Наталія Корінчук,

викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

РОЗВИТОК ЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Ключові слова: логічна компетентність, здобувач початкової освіти.

Ключовим завданням сучасної освіти є впровадження ефективних методів навчання математики, орієнтованих на розвиток математичної компетентності, що є ключовим завданням сучасної освіти. Логічна компетентність є складовою тільки математичної компетентності, а й загального критичного мислення, яке відіграє важливу роль у житті кожної людини.

Формування логічної компетентності здобувачів початкової освіти - важлива складова частина педагогічного процесу. Одним із головних завдань сучасної школи є допомога здобувачам освіти у повному виявленні своїх здібностей, розвитку ініціативи, самостійності та творчого потенціалу. Спостереження педагогів і психологів свідчать про те, що діти, які не оволоділи основами розумової діяльності в початковій школі, в середніх класах часто стають невстигаючими, особливо це стосується здобувачів освіти сільських шкіл. Пояснюється це тим, що в селі групи дитячого саду переважно змішані, а також батьки сільських школярів не завжди можуть приділити достатньої уваги розвитку своїх дітей. Тому це завдання ставиться перед вчителем початкових класів.

Основними групами компетентностей є соціальна; полікультурна; комунікативна; інформаційна; саморозвитку та самоосвіти; продуктивної творчої діяльності. Цих компетентностей можна досягти тільки своєю особистою активною та продуктивною діяльністю, особистим досвідом через пізнання соціального досвіду [1, с.5].

Математична компетентність є важливою і невід'ємною складовою загальнолюдської культури і виражається, зокрема, у здатності особистості застосовувати логіко-математичне мислення для вирішення проблем у повсякденному житті. Наразі формування логічної компетентності стає необхідним та невід'ємним складником математичної підготовки учнів. З огляду на зазначене вище, немає сумніву в актуальності дослідження, Р. С. Мілян метою якого є розробка та обґрунтування методики формування логічної компетентності, яка є складником предметної

математичної компетентності здобувачів освіти та експериментальна перевірка ключових факторів її ефективності.

Значна кількість досліджень присвячена проблемам формування компетентності здобувачів початкової освіти у процесі вивчення математики, мови та інших навчальних предметів.

Навички логічної компетентності допомагають здобувачам освіти аналізувати інформацію, формулювати аргументи та робити обґрунтовані висновки. У сучасному інформаційному суспільстві значення логічної компетентності зростає, оскільки людям необхідно вміти обробляти великі обсяги інформації, відрізняти факти від суб'єктивних думок і ухвалювати обґрунтовані рішення. В цілому, розвиток логічної компетентності на уроках математики сприяє всебічному розвитку здобувачів освіти, готує їх до подальшого навчання та застосування математики в повсякденному житті, а також формує важливі когнітивні навички, корисні в різних сферах діяльності.

Основні фактори, що впливають на розвиток логічної компетентності здобувачів освіти, включають: спадковість та генетика - індивідуальні рівні обдарованості в логіці можуть визначати генетичні чинники; навколишнє середовище - засвоєння логічного мислення залежить від виховання, освіти та стимулюючого середовища; навчання та освіта - якість навчання та педагогічні методи грають важливу роль у формуванні логічних навичок; психологічні фактори - розвиток логічного мислення пов'язаний із психологічними аспектами, такими як розвиток мозку та когнітивні здібності; зацікавленість та мотивація - зацікавленість у розв'язанні логічних завдань та мотивація до навчання грають роль у розвитку логічного мислення; задачі та вправи - регулярне вирішення логічних задач та вправ сприяє розвитку цих навичок; комунікація - взаємодія з ровесниками та дорослими - може сприяти обміну ідеями та стимулювати розвиток логічного мислення; вік та розвиток - рівень логічного мислення зазвичай зростає з віком і розвитком дитини. Очевидно, що ці фактори взаємопов'язані і можуть змінюватися в залежності від конкретної ситуації. В освітньому процесі для розвитку логічної компетентності здобувачів освіти застосовуються різноманітні методи та підходи. Математика сприяє розвитку наукового мислення учнів, оскільки вона є однією з основних теоретичних наук у шкільній освіті. Тут найбільш природним є метод переходу від абстрактних понять до конкретних. Основне завдання вчителя - навчити здобувача освіти правильно мислити. За визначенням В. Панченка, правильна логічна компетентність характеризується такими ознаками, як: чіткістю та визначеністю; послідовністю; обґрунтованістю і доказовістю.

Основними умовами розвитку логічної компетентності на уроках математики є забезпечення мотивації учнів до засвоєння логічних операцій у навчанні.

Необхідно не лише переконати здобувачів освіти у важливості оволодіння певними логічними операціями, але й активно заохочувати їх до спроб узагальнювати, аналізувати, синтезувати та виконувати інші логічні дії.

Спроба здобувача освіти виконати логічну операцію, навіть якщо вона не вдалася, має оцінюватися вище, ніж безпосередній результат засвоєння знань.

Активна та свідомо діяльність здобувачів освіти початкових класів є основою для формування високого рівня їх логічної компетентності.

Важливу роль відіграє навчання логічним компетенціям, таким як аналіз, синтез, порівняння, класифікація та узагальнення.

Здійснюючи контроль навчальних досягнень здобувачів освіти вчителю треба підбирати математичні такі вправи, щоб можна було з'ясувати, як учні виконують розумові мислительні операції і якими прийомами вони володіють (поняття, судження, умовиводи).

Формуванню елементів логічної компетентності при розв'язуванні задач допомагають вправи творчого характеру: розв'язування задач підвищеної складності, розв'язування завдань кількома способами, розв'язування задач з відсутніми чи зайвими даними, розв'язування задач, що мають кілька розв'язків, а також вправи на складання і перетворення задач [3, с.316].

Під час вивчення геометричного матеріалу і розв'язування задач з геометричними фігурами здобувачі початкової освіти вчать знаходити геометричні образи у навколишніх предметах і порівнювати із відомими їм геометричними фігурами.

Також здобувачі початкової освіти ознайомлюються із різними класифікаціями геометричних фігур, ознайомлюються із такими означеннями як контекстуальні, Ostenсивні, генетичні, через рід і видову ознаку.

Це допомагає учням поступово отримувати необхідні знання та навички з геометрії.

Через розв'язування нестандартних геометричних завдань вчитель ознайомлює здобувачів початкової освіти із прикладним значенням математики. Це дає можливість пов'язати навчання із життям.

Вчитель має правильно підбирати та регулярно використовувати вправи й завдання логічного характеру.

Список використаних джерел

1. Формування ключових компетентностей здобувачів освіти на уроках математики в умовах спеціального закладу освіти для дітей з порушеннями слухової функції. URL: <https://surl.li/dbelxm> (Дата звернення: 26.11.2024)
2. Формування ключових компетентностей на уроках математики. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-klyuchovih-kompetentnostey-na-urokah-matematiki-osnovna-shkola-27697.html> (Дата звернення: 26.11.2024)
3. Мілян Р. С. Формування логічного складника математичної компетентності учнів в умовах дистанційного навчання. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 12,13 листопада, 2020). С.139
4. Білавич Г., Довгий О., Головачук Н. Розвиток мовної особистості молодшого школяра на уроках математики та інформатики. Освітній простір України. 2019. № 17. С. 318-324.

Ліза Бандура,
*студентка 2 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»,
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Наукова керівниця: Наталія Корінчук,
*викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін,
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ОВОЛОДІННЯ ОСНОВАМИ ЛОГІКИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ЗДОБУВАЧАМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: логічне мислення, початкова освіта, математика, освітній процес, розвиток мислення, математичні задачі, ігрові технології, міжпредметна інтеграція, диференційований підхід.

Розглянуто особливості формування логічного мислення здобувачів початкової освіти у процесі вивчення математики. Проаналізовано методи, які сприяють розвитку здатності до аналізу, узагальнення, пошуку закономірностей та обґрунтування рішень. Визначено роль диференційованого підходу, ігрових технологій та міжпредметної інтеграції у вдосконаленні логічних навичок.

Оволодіння основами логіки у процесі вивчення математики здобувачами початкової освіти є важливим етапом формування їхнього мислення. У сучасних умовах розвитку освіти ключовим завданням є не лише передача знань, а й розвиток здатності до логічного мислення, яке лежить в основі успішного засвоєння математичних понять. Логіка дозволяє здобувачам освіти аналізувати інформацію, узагальнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки та приймати обґрунтовані рішення. Формування таких умінь є необхідним не лише для успіху в математиці, а й для подальшого навчання в різних галузях знань [2, с. 11-12].

Вивчення математики у початкових класах має специфіку, яка сприяє розвитку логічного мислення. Особливість цього етапу полягає у поступовому переході від конкретного до абстрактного. Здобувачі освіти починають знайомитися з числовими значеннями, операціями, геометричними формами та їх властивостями. У процесі цього вони засвоюють елементарні логічні операції, такі як порівняння, класифікація, серіація (розташування за певною ознакою) та пошук закономірностей. Наприклад, при виконанні завдань на порівняння чисел або геометричних фігур здобувачі освіти вчаться знаходити подібності та відмінності, що є базовими елементами логіки. Подібні вправи сприяють формуванню вміння мислити структуровано та послідовно.

Логічне мислення є не вродженою здатністю, а набувається в процесі навчання [3, с. 23-25]. У зв'язку з цим роль педагога у створенні умов для розвитку логіки у здобувачів початкової освіти є надзвичайно важливою. Одним із ефективних методів є використання завдань із елементами проблемності. Наприклад, при вивченні

додавання й віднімання доцільно пропонувати завдання, які потребують знаходження різних шляхів розв'язання. Такий підхід стимулює мислення, адже здобувачі освіти повинні не лише виконати обчислення, а й обґрунтувати вибір свого рішення. Важливим є також включення у освітній процес завдань на пошук закономірностей, складання алгоритмів і роботу з логічними схемами. Це дозволяє розвивати абстрактне мислення та здатність до узагальнення.

У процесі формування логічного мислення значну роль відіграє поетапність. Спочатку здобувачі освіти засвоюють прості логічні поняття та операції, які поступово ускладнюються. Наприклад, навчання поняттю множини у початковій школі може починатися з класифікації предметів за певною ознакою, наприклад, поділом іграшок на ті, що котяться, і ті, що не котяться, або групуванням геометричних фігур за формою чи кольором. Це сприяє розумінню основ класифікації та структуруванню інформації. Наступним етапом є використання множин у завданнях, де фігури можуть належати одразу до двох категорій, наприклад, визначення фігур, які є і червоними, і круглими. Завдяки цьому здобувачі освіти вчаться знаходити схожості й відмінності, а також розуміти відношення "частина – ціле".

Одним із важливих аспектів у розвитку логіки є активне використання математичних задач, які вимагають не лише обчислень, а й аналізу умови, пошуку оптимального способу розв'язання та перевірки отриманого результату. Наприклад, задачі на логічні головоломки сприяють формуванню здатності до абстрактного мислення та пошуку нетривіальних рішень [6, с. 32]. Такі завдання можна адаптувати до вікових особливостей здобувачів початкової освіти, поступово ускладнюючи їх зміст. При цьому важливо, щоб завдання були цікавими й викликали інтерес до навчання. Емоційна складова освітнього процесу значно впливає на ефективність засвоєння знань і розвиток логіки [1, с. 52-63].

Не менш важливою є інтеграція логічних задач у міжпредметне навчання. Наприклад, використання елементів логіки на інтегрованому курсі «Я досліджую світ» чи уроках читання дозволяє не лише закріпити математичні вміння, а й продемонструвати їхню практичну значущість. Це сприяє формуванню цілісного уявлення про навколишній світ та розуміння взаємозв'язку між різними галузями знань. Наприклад, під час уроку «Я досліджую світ» можна запропонувати завдання на сортування предметів за їх призначенням (шкільне приладдя, іграшки, продукти харчування) або знаходження закономірностей у розташуванні об'єктів на зображенні. На уроках читання можна використовувати завдання на логічний порядок подій у тексті, де здобувачі освіти визначають послідовність дій героїв або відновлюють сюжет за малюнками. Такі вправи допомагають удосконалювати вміння аналізувати, порівнювати та узагальнювати.

Окремої уваги заслуговує роль ігрових технологій у формуванні логічного мислення. Ігри, що передбачають використання математичних знань і логіки, є ефективним інструментом для активізації мислення. Наприклад, настільні ігри на побудову логічних ланцюжків, математичні вікторини або інтерактивні комп'ютерні програми дозволяють поєднати навчання з розвагою, що значно підвищує мотивацію

здобувачів освіти. Такі ігри розвивають креативність, увагу, пам'ять і вміння працювати в команді [4, с. 53].

Ефективне формування логічного мислення неможливе без урахування індивідуальних особливостей здобувачів початкової освіти. Одні засвоюють логічні поняття швидше, інші потребують більше часу та додаткових пояснень. Важливо, щоб педагог створював умови для розвитку кожного здобувача освіти, використовуючи диференційований підхід. Наприклад, під час роботи в групах можна розподіляти завдання за рівнем складності, дозволяючи кожному здобувачу освіти працювати у своєму темпі. Це сприяє збереженню інтересу до навчання та зменшує ризик виникнення негативного ставлення до математики.

Також варто зазначити, що розвиток логічного мислення тісно пов'язаний із формуванням математичної компетентності. Здобувачі освіти, які вміють логічно мислити, краще розуміють математичні поняття, формули та алгоритми. Вони здатні застосовувати отримані знання у нових ситуаціях, що є показником високого рівня освіченості. Наприклад, розуміння властивостей арифметичних дій дозволяє здобувачам освіти швидко знаходити способи спрощення обчислень і раціонально використовувати час на виконання завдань.

Важливим аспектом є також формування рефлексії як елемента логічного мислення. Уміння аналізувати власні дії, оцінювати їх правильність і знаходити помилки сприяє формуванню відповідального ставлення до навчання. Наприклад, після розв'язання задачі здобувач освіти може перевірити правильність свого рішення, аналізуючи логічність кожного етапу. Такий підхід дозволяє не лише уникати помилок у майбутньому, а й удосконалювати свої навички.

Отже, оволодіння основами логіки у процесі вивчення математики здобувачами початкової освіти є складним, але надзвичайно важливим завданням. Воно вимагає комплексного підходу, який поєднує традиційні методи навчання, інноваційні технології, ігрові форми роботи та міжпредметні зв'язки. Логічне мислення не лише сприяє успішному засвоєнню математичних знань, а й формує основу для подальшого інтелектуального розвитку, що є ключовою метою освіти.

Список використаних джерел

1. Конопліна О.С. Задачі на уроках математики в початковій школі: монографія. Харків: Орбіта, 2019. 176 с.
2. Овдій В. М. Цікаві вправи для розвитку мислення й математичного мовлення молодших школярів. Початкова освіта. Сер. *Шкільний світ*. 2017. № 9. С. 11-13.
3. Підгорецька, Н.С. Умови розвитку логічного мислення молодших школярів: курс лекцій. Чернівці: Орбіта, 2020. 128 с.
4. Цивенко Я.І. Використання інтерактивних технологій навчання на уроках математики: методичні рекомендації. Маріуполь. 55 с.
5. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&type=all&tag=nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 25.11.24).
6. Сенько Ю.М. Проблемне навчання як засіб формування творчого мислення молодших школярів: кваліфікаційна робота на здобуття ступеня магістра зі спеціальності «013 Початкова освіта», Ніжин, 2019. 125с. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1400/1/%D0%A1%D0%B5%D0%BD%D1%8C%D0%BA%D0%BE.PDF> (дата звернення 25.11.2024).

Софія Близнюк,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»,
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник: Наталія Корінчук,
*викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: обчислювальна компетентність, початкова освіта, математична грамотність, компетентнісний підхід, нова українська школа, інтерактивні методи навчання, проєктна діяльність, фінансова грамотність, логічне мислення, цифрові технології в освіті.

Сучасна початкова школа є тим етапом освітнього процесу, на якому закладаються основи ключових компетентностей, що мають тривале значення для подальшого навчання та життя. Однією з таких є обчислювальна компетентність – здатність швидко й правильно виконувати обчислення, застосовувати отримані результати на практиці та розвивати логічне мислення. Ця складова особливо актуальна в контексті реформування освітньої системи України, зокрема через впровадження Нової української школи. НУШ орієнтована на компетентнісний підхід, який інтегрує традиційні знання з вмінням використовувати їх у реальному житті. Актуальність цієї теми підкреслюється тим, що обчислювальна компетентність є основою для подальшого розвитку математичної грамотності, логічного мислення та інших міжпредметних навичок, зокрема фінансової та інформаційної грамотності. Як зазначає О. М. Дяченко, формування математичних компетентностей у молодших школярів сприяє розв'язанню не лише навчальних завдань, а й розвитку вміння орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі [2, с. 23-27].

Обчислювальна компетентність формується через розвиток базових математичних умінь, які ґрунтуються на арифметичних операціях, логічному мисленні та застосуванні цих знань у реальних життєвих ситуаціях. Цей процес включає кілька етапів: засвоєння базових знань, на початковому етапі здобувачі освіти вчать виконувати прості арифметичні операції: додавання, віднімання, множення, ділення. Це забезпечує міцний фундамент для подальшого розвитку обчислювальної компетентності. Згідно з дослідженнями Дяченко О. М., регулярне повторення та закріплення базових обчислювальних навичок допомагає здобувачам освіти досягати автоматизації розрахунків, що є основою їхньої математичної грамотності активне застосування знань. Обчислювальна компетентність розвивається через створення навчальних ситуацій, що моделюють реальне життя. Наприклад, виконання

завдань на обчислення вартості покупок, розрахунків бюджету або визначення залишку після покупки сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Павленко І. В. у своїй роботі зазначає, що такий підхід робить процес навчання цікавим і практично значущим використання інтерактивних методик. Інтерактивні методики, такі як навчальні ігри, робота в малих групах або використання інтерактивних платформ (наприклад, GeoGebra), підвищують зацікавленість учнів у процесі навчання. Гончаренко С. У. наголошує, що інтерактивні технології сприяють активному залученню здобувачів освіти, формують у них уміння вирішувати задачі в нестандартних ситуаціях. Здобувачі освіти залучаються до роботи над невеликими проектами, які потребують використання математичних знань для вирішення реальних проблем. Наприклад, складання розкладу або підготовка графіка витрат на класний захід допомагають розвивати обчислювальні вміння. У роботах Паламарчук Т. О. зазначено, що практична діяльність сприяє інтеграції знань і їхньому використанню у практичному контексті. Навичок критичного мислення. Критичне мислення є важливим компонентом обчислювальної компетентності. Завдання, що вимагають аналізу даних, порівняння числових показників або вибору оптимального рішення, сприяють його розвитку. Дослідження Грищенко Л. А. показали, що такі завдання формують уміння здобувачів освіти застосовувати математичні знання у складних ситуаціях. Використання цифрових інструментів та платформ значно розширює можливості для формування обчислювальної компетентності. Інтерактивні тести, адаптивні математичні програми, навчальні відео і симуляції сприяють персоналізації навчання та більш глибокому розумінню матеріалу. Романюк О. Б. у своїй праці наголошує, що цифрові технології також дозволяють здобувачам освіти розвивати навички самостійного навчання [3, с. 186].

Здобувачі освіти вчаться обчислювати через багатоетапний і поетапний процес, що включає різноманітні методики і педагогічні прийоми. Розглянемо основні аспекти цього процесу:

Інтуїтивне засвоєння чисел та їх властивостей, на ранньому етапі цього процесу здобувачі освіти вчаться розуміти кількість через спостереження за об'єктами. Наприклад, вони порівнюють, де «більше» чи «менше» предметів. Це є основою формування числової грамотності. Методи навчання: ігри з кубиками, пальчикові вправи, класифікація та сортування об'єктів [2, с. 45].

Формування розуміння арифметичних операцій, на початковому етапі навчання математики діти знайомляться з поняттями додавання, віднімання, множення та ділення. Зрозуміти ці дії їм допомагають ілюстративні приклади та робота з конкретними об'єктами. Методи навчання: використання лічильного матеріалу (палички, фішки); складання прикладів на основі життєвих ситуацій (наприклад, «у Миколки було 3 яблука, він отримав ще 2, скільки яблук стало?»); ігрові вправи, такі як «магазин», де діти підраховують покупки [5, с. 12].

Від конкретного до абстрактного з часом здобувачі освіти переходять від роботи з реальними предметами до абстрактних чисел і математичних знаків. Вони починають розв'язувати приклади без опори на наочні об'єкти. Методи навчання:

розв'язування задач у зошитах; використання таблиці множення; групові вправи, коли діти обговорюють і перевіряють свої розрахунки [4, с. 23].

Використання цифрових інструментів. Сучасна освіта активно залучає технології, які допомагають здобувачам освіти практикувати обчислення. Приклади: математичні ігри на платформах (Kahoot, Matific); онлайн-програми для тренування навичок швидкого рахунку [6, с. 67].

Розвиток критичного мислення через обчислення. Важливо не лише навчити обчислювати, але й розвивати вміння застосовувати отримані знання у нестандартних ситуаціях, що формує критичне мислення. Методи навчання: розв'язування логічних задач; створення математичних квестів; проектна діяльність, де учні використовують обчислення для реальних завдань, таких як планування бюджету чи вимірювання площі [4, с. 34].

Здобувачі освіти вчаться обчислювати через поєднання традиційних і сучасних методів, які поступово розвивають їхні знання, навички та мотивацію до вивчення математики. Ефективність процесу залежить від поступовості, наочності, індивідуального підходу та інтеграції знань у реальне життя.

Список використаних джерел

1. Грищенко, Л. А. Роль практичних завдань у формуванні математичних компетентностей. Київ: Початкова освіта, 2021. с. 156.
2. Дяченко, О. М. Формування математичних компетентностей у молодших школярів. Київ: Академвидав, 2019. с. 186.
3. Коваль, Н. П. STEM як інструмент формування критичного мислення. Харків: Освітній вісник, 2020. 153 с.
4. Павленко, І. В. Основи формування обчислювальної компетентності. Київ: Початкова школа, 2020. с. 232.
5. Романюк, О. Б. Цифрові технології у початковій школі. Львів: ЛНУ, 2022. с. 123.

Юлія Гаврилук,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»,
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник: Наталія Корінчук,
*викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Ключові слова: математична компетентність, початкова освіта, тестові завдання, контроль знань, розвиток мислення, ігровий підхід, цифрові технології, мотивація до навчання.

Формування математичної компетентності є однією з ключових цілей сучасного освітнього процесу, зокрема на початкових етапах навчання. Початкова школа – це базовий рівень, де закладаються основи знань і навичок, які є фундаментальними для подальшого розвитку. Математична компетентність у здобувачів освіти передбачає не лише засвоєння теоретичних знань, а й формування вмінь застосовувати їх у практичних ситуаціях, розвиток логічного мислення, здатності до аналізу, обґрунтування та прийняття рішень. У контексті компетентнісного підходу, який активно впроваджується у сучасну освіту, особливого значення набуває використання тестових завдань як інструменту, що не тільки оцінює рівень знань, а й сприяє їхньому формуванню [4].

Важливість теми також зумовлена викликами, пов'язаними із впровадженням цифрових технологій. Освітній процес усе частіше базується на використанні інтерактивних інструментів і платформ, які дозволяють інтегрувати тестові завдання у навчальні програми, роблячи їх доступними, адаптивними та зручними для застосування. Крім того, тестові завдання дозволяють забезпечити диференційований підхід, оскільки їхня складність може змінюватися відповідно до рівня підготовки здобувачів освіти.

Серед науковців, які досліджували цю проблему, можна виділити С. А. Ракова, який у своїй монографії «Математична освіта: компетентнісний підхід з використанням ІКТ» наголошував, що тестові завдання можуть слугувати інструментом формування когнітивних умінь і мотивації. Він акцентував увагу на необхідності врахування сучасних освітніх стандартів при розробці тестів, підкреслюючи їхню здатність поєднувати функції оцінювання та навчання. С. О. Доценко у статті «Реалізація системно-діяльнісного підходу на уроках математики» розглядав системний підхід до організації тестування як частини освітнього процесу. На його думку, тести мають бути побудовані так, щоб вони сприяли активному залученню здобувачів освіти

до пізнавальної діяльності, формували в них системність мислення та здатність до самостійного аналізу.

Особливо практичним є підхід, запропонований О. М. Ткаченко, І. М. Кожевніковою та Л. П. Шатохіною у статті «Формування компетентностей на уроках математики». Автори наголошують, що інтеграція тестових завдань у структуру уроку дозволяє одночасно формувати математичні компетентності та оцінювати рівень їхнього розвитку. Вони звертають увагу на необхідність включення до тестів елементів інтерактивності та ігрових форм, що особливо важливо для здобувачів освіти початкової школи. Завдяки цьому тести стають не лише засобом контролю, але й стимулом для пізнавальної активності дітей [3].

Формування математичної компетентності за допомогою тестових завдань охоплює кілька ключових аспектів. Це, зокрема, засвоєння математичних понять, розвиток обчислювальних навичок, логічного мислення, уміння працювати з інформацією, аналізувати дані та робити обґрунтовані висновки. Як зазначає С. А. Раков, добре розроблені тести дозволяють одночасно розвивати всі ці аспекти, сприяючи гармонійному розвитку здобувачів освіти [1]. С. О. Доценко підкреслює, що важливо не тільки оцінювати рівень знань, але й сприяти їхньому закріпленню. За його словами, «під час виконання тестових завдань здобувачі освіти вчаться аналізувати свої помилки, що формує критичне мислення та здатність до самоконтролю» [2].

Практичний досвід свідчить, що тестові завдання сприяють розвитку таких важливих умінь, як систематизація знань, планування своїх дій, робота у визначених часових рамках. Вони також допомагають формувати відповідальність, самостійність та позитивну мотивацію до навчання. Особливо це актуально для початкової школи, де важливо зберегти зацікавленість здобувачів освіти, створити сприятливу атмосферу для їхнього розвитку.

Формування математичної компетентності у здобувачів початкової освіти є важливим завданням сучасної освітньої системи, зокрема в умовах Нової української школи (НУШ). Цей процес охоплює не лише засвоєння математичних знань, а й розвиток навичок їхнього практичного застосування, логічного мислення, здатності до аналізу, обґрунтування та прийняття рішень. Особливу роль у цьому відіграють тестові завдання, які дозволяють не лише оцінювати рівень знань здобувачів освіти, а й активно сприяти їхньому формуванню, стимулюючи пізнавальну активність, самостійність і інтерес до навчання. У початковій школі використання тестів забезпечує розвиток ключових навичок, таких як систематизація знань, аналіз даних, обчислення та самоконтроль.

У НУШ застосовуються різні типи тестів, які враховують вікові особливості здобувачів освіти. Традиційні паперові тести включають завдання на вибір правильної відповіді, короткі обчислення, логічні задачі або завдання з відкритою відповіддю, залишаючись базовим інструментом перевірки знань. Інтерактивні цифрові тести, розроблені на платформах Classtime, Google Forms, Moodle, LearningApps тощо, містять мультимедійні елементи (графіки, анімації, відео), які підвищують зацікавленість здобувачів освіти. Ігрові тести, наприклад, математичні вікторини,

квести або завдання-змагання, інтегрують у навчальний процес елементи гри, що сприяє підвищенню мотивації. Адаптивні тести автоматично змінюють рівень складності відповідно до відповідей здобувача освіти, що забезпечує індивідуальний підхід. Тематичні тести дають змогу оцінити знання й навички з конкретних тем, поглиблюючи засвоєння матеріалу [5].

Тестові завдання виконують не лише функцію контролю, а й допомагають формувати ключові компетентності здобувачів освіти. Вони розвивають логічне мислення, навички самоконтролю, відповідальність, здатність працювати у визначених часових рамках, аналізувати свої помилки й планувати дії. Інтерактивні тести на цифрових платформах відкривають нові можливості для диференціації завдань і забезпечення індивідуального підходу до кожного здобувача освіти. Наприклад, такі платформи, як Classtime або LearningApps, дають змогу створювати адаптивні чи ігрові завдання, які одночасно перевіряють знання й мотивують здобувачів освіти. Це особливо важливо для початкової школи, де потрібно створювати позитивну атмосферу навчання і зацікавлювати дітей математикою.

Окрім практичного значення, тести сприяють формуванню стійкої навчальної мотивації, допомагають здобувачам освіти краще розуміти власний рівень знань і працювати над їхнім удосконаленням. Завдяки сучасним технологіям тестові завдання виконують функцію не лише оцінювання, а й навчання, дозволяючи здобувачам освіти закріплювати матеріал у зручному форматі. Інтеграція тестів у структуру уроку забезпечує системність навчання, сприяє глибокому розумінню математичних концепцій і вдосконалює здатність до самостійного мислення. Подальше вдосконалення методик створення тестів і розробка інтерактивних платформ сприятиме ефективному розвитку математичної компетентності здобувачів початкової освіти.

Таким чином, формування математичної компетентності за допомогою тестових завдань є одним із ключових аспектів сучасного освітнього процесу. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вдосконалення методик створення тестів, розробку інтерактивних і адаптивних платформ для їхнього використання, а також вивчення впливу тестів на формування довгострокової мотивації до навчання. Інтеграція тестів у освітній процес дозволить забезпечити більш стійке засвоєння знань, сформувати навички самоконтролю, аналітичного мислення та адаптації до викликів сучасного світу.

Список використаних джерел

1. Раков С. А. Математична освіта: компетентнісний підхід з використанням ІКТ : монографія. Харків: 2019. 360 с.
2. Доценко С. О. Реалізація системно-діяльнісного підходу на уроках математики. Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». Харків: 2016.
3. Ткаченко О. М., Кожевнікова І.М., Шатохіна Л.П. Формування компетентностей на уроках математики. Математика в школах України. 2014. № 6. С. 414.
4. Формування математичних компетентностей в здобувачів освіти за новими програмами. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-matematichnih-kompetentnostey-v-uchniv-za-novimi-programami-26147.html> (звернення 29.11.2024).
5. Формування ключових компетентностей на уроках математики в умовах НУШ. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-klyuchovih-kompetentnostey-na-urokah-matematiki-v-umovah-nush-125224.html> (звернення 29.11.24).

Іванна Гарбарук,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»,
факультету початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник: Наталія Корінчук,
*викладачка методики навчання математичної освітньої галузі,
викладач вищої категорії, викладач-методист
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ МЕТОДОМ ТАБЛИЧНОГО СПОСОБУ ПОДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ключові слова: табличний спосіб, математика, дистанційне навчання, адаптація, війна, освітнє лідерство, кризова ситуація, мотивація, програмне забезпечення.

Табличний метод подання інформації є одним із найефективніших інструментів у навчанні математики, особливо в початкових класах. Цей метод дозволяє здобувачам освіти зрозуміти основні математичні операції, структурувати матеріал та працювати з числовими даними. Застосування таблиць для представлення числових операцій, таких як додавання, віднімання, множення, полегшує процес навчання та допомагає дітям засвоювати основи математичних знань. Особливо це важливо для здобувачів освіти 1-го класу, які тільки починають вивчати математику і потребують наочних засобів навчання [2, с. 320].

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну в 2022 році система освіти в Україні зазнала значних змін. Майже відразу велику кількість навчальних закладів було змушено перейти на дистанційне навчання. Війна стала серйозним викликом для освітнього процесу, однак у той самий час вона дала можливість для впровадження нових методів навчання, які можуть бути адаптовані до складних умов. В цьому контексті табличний метод отримав ще більшу актуальність, оскільки в умовах війни він дозволяє подати навчальний матеріал чітко, лаконічно та доступно.

Система дистанційного навчання поставила перед педагогами завдання адаптації традиційних методів і підходів до нових умов. Серед них особливо важливою стала адаптація методів подання навчального матеріалу, зокрема таблиць, до формату онлайн-уроків. Для цього вчителі почали використовувати інструменти, які дозволяють створювати інтерактивні таблиці та використовувати їх на уроках через різні платформи, такі як Google Sheets, Microsoft Excel та інші програми для роботи з таблицями [4, с. 16].

Табличний метод допомагає зменшити складність матеріалу, надаючи учням чітку структуру для запам'ятовування математичних операцій. Це дозволяє організувати навчання так, щоб навіть у складних умовах здобувачі освіти могли ефективно засвоювати нові знання, поступово підвищуючи рівень складності завдань.

Одним із основних завдань вчителів під час дистанційного навчання стало створення інтерактивних матеріалів, які б допомогли здобувачам освіти активно працювати з навчальним контентом. Таблиці, які раніше використовувалися на уроках математики у класах, тепер стали важливим елементом онлайн-занять. З допомогою таких програм, як Google Sheets або Microsoft Excel, вчителі могли створювати таблиці для виконання різних математичних операцій, де здобувачі освіти самостійно вводили дані та виконували обчислення [5, с. 180].

Однією з головних переваг табличного методу є його здатність організовувати числові дані в компактному та чіткому вигляді. Наприклад, для вивчення таблиць множення та додавання таблиці є ідеальним інструментом. Вони дозволяють створити наочне уявлення про результат математичної операції та допомагають дітям швидше запам'ятовувати алгоритм дій. Під час дистанційного навчання використання таких таблиць дає здобувачам освіти можливість працювати з матеріалом в інтерактивному режимі, що значно покращує сприйняття і засвоєння інформації.

Уроки математики, побудовані з використанням таблиць, допомагають зберігати увагу здобувачів освіти, навіть коли вони знаходяться вдома і навчаються в умовах стресу через війну. Вчителі, використовуючи інтерактивні таблиці, можуть миттєво перевіряти результати, надавати здобувачам освіти зворотний зв'язок, що важливо для підтримки мотивації.

Війна та її наслідки мають великий вплив на психоемоційний стан дітей. Багато здобувачів освіти переживають стрес, тривогу та невизначеність через обставини, які змінили їхнє життя. Важливо, щоб навчання під час війни стало для них не тільки способом здобуття знань, а й засобом психологічної підтримки.

Завдяки використанню таблиць на уроках математики здобувачі освіти можуть відчувати стабільність і впорядкованість у навчальному процесі. Вони отримують чітке уявлення про те, що потрібно робити, і крок за кроком долають математичні завдання. Це дозволяє зменшити рівень тривоги і стресу, оскільки діти бачать результат своєї роботи і розуміють, що кожен крок має свою логічну структуру.

Таблиці також допомагають створювати чітку організацію навчального матеріалу, що полегшує процес навчання в умовах війни. За допомогою таблиць можна представити матеріал не лише для вивчення математики, а й для інших предметів, таких як природознавство або навіть соціальні науки. Використання таблиць для порівняння даних, таких як температура, кількість опадів, або історичні події, створює можливість для міжпредметних зв'язків, що робить навчання більш цікавим і різноманітним.

Вчитель, який працює під час війни, має не тільки викладати матеріал, але й виконувати роль емоційної підтримки для учнів. В умовах війни вчителі стали не лише джерелом знань, але й людьми, до яких діти звертаються за підтримкою. Вони допомагають здобувачам освіти адаптуватися до нових умов навчання, пояснюють, як працювати з новими цифровими інструментами, і підтримують морально.

Табличний метод у цьому контексті є важливим інструментом, оскільки він дозволяє вчителю організувати навчальний матеріал в такій формі, що здобувачам

освіти простіше зрозуміти і освоїти нові знання. Вчитель може допомогти кожному здобувачу освіти індивідуально, якщо той має проблеми з виконанням завдань, що ще більше знижує рівень стресу і тривоги.

Таблиці також допомагають здобувачам освіти розвивати навички математичного мислення та логіки. Через регулярну практику з таблицями вони вчаться аналізувати дані, робити висновки та знаходити рішення різноманітних математичних завдань. Саме таблиці розвивають здатність до класифікації інформації, що є важливою складовою математичного мислення [3].

Таблиці можуть бути застосовані для розвитку навичок множення, додавання, віднімання, а також для роботи з величинами. Це дає можливість здобувачам освіти 1-го класу засвоїти базові принципи математики і підготувати їх до більш складних завдань у наступних класах [1, с. 240].

Таким чином, табличний метод подання інформації є важливим інструментом у навчанні математики здобувачів освіти 1-го класу, який здатен допомогти організувати навчальний процес навіть в умовах війни. У поєднанні з цифровими інструментами, такими як Google Sheets або Microsoft Excel, цей метод дозволяє створити інтерактивне і доступне навчання для здобувачів освіти, забезпечуючи їм необхідні знання та підтримку. В умовах кризи важливо використовувати методи, які допомагають не лише вивчати матеріал, але й підтримувати психологічний комфорт.

Список використаних джерел

1. Бойко І. О. Методика викладання математики в початковій школі. Київ: Освіта, 2021. 240 с.
2. Васильєва І. П. Математика для початкової школи: теорія та методика викладання. Харків: Фоліо, 2020. 320 с.
3. Державний стандарт початкової освіти України, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. №898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.11.2024).
4. Річардсон С. М. Дистанційне навчання: виклики та можливості. *Освітні технології*. 2019. №5. С. 12-18.
5. Моєр А. В. Цифрові технології в навчанні математики. Львів: Освітній портал. 2018. 180 с.

Марія Грабовець,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»,
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник: Наталія Корінчук,
*викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін
Луцького педагогічного фахового коледжу,
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

РОЗВИТОК ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ГЕОМЕТРИЧНОГО МАТЕРІАЛУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ключові слова: розвиток мислення, геометричний матеріал, початкова школа, просторове уявлення, логічне мислення, математичні поняття.

У ранньому віці, коли формується фундамент для майбутнього інтелектуального, емоційного та соціального розвитку, особливу роль відіграє математична освіта. Геометричні завдання стимулюють розвиток творчого та критичного мислення, формують уявлення про закономірності та взаємозв'язки, розвивають здатність до абстракції. Крім того, через роботу з геометричними об'єктами учні набувають навичок вирішення проблем, що є одним із ключових компонентів компетентнісного підходу в освіті.

Дослідження, такі як робота Беденка Марка «Математика без нудьги: робочий зошит для 2 класу» (2019), надають інтерактивні завдання для розвитку просторових уявлень учнів, а Горбач М.С. у статті «Формування знань про геометричні поняття» (2019) акцентує на важливості системного підходу до навчання геометрії. Баранюк Л. К. в дослідженні «Формування уявлень про форми та геометричні фігури дітей старшого дошкільного віку» (2019) підкреслює роль наочних матеріалів і ігор у розвитку геометричних уявлень, а Ведмецька Ю.С. у статті «Формування геометричних уявлень молодших школярів у процесі пошукової діяльності» (2020) пропонує методи пошукових завдань для активізації пізнавальної діяльності учнів. Ничвидюк О. (2024) фокусується на методичних особливостях формування уявлень про геометричні тіла, що сприяє розвитку просторового мислення учнів початкової школи.

Початкова освіта є тим періодом, коли закладається основа для розвитку цих навичок, тому головне використовувати всі доступні засоби для стимулювання мислення дітей. Геометричний матеріал у цьому принципі виступає як ефективний інструмент, що об'єднує вивчення теоретичних знань з практичним застосуванням, забезпечуючи зв'язок між абстрактним мисленням та реальними ситуаціями. Здобувачі освіти вчаться аналізувати просторові форми, знаходити схожості та відмінності між об'єктами, орієнтуватися у дво- і тривимірному просторі [1, с. 48].

Геометричний матеріал у початковій школі включає ознайомлення здобувачів освіти із базовими геометричними фігурами, їх властивостями, просторовими відношеннями, а також завдання, пов'язані з вимірюванням та побудовою. Матеріал формує у дітей уявлення про навколишній простір, вчить бачити структуру предметів і явищ, розуміти їх зв'язки та взаємозалежності. Головним є те, що під час вивчення геометричних фігур на уроках математики здобувачі освіти використовують різні види мислення, зокрема образне, логічне та абстрактне, що є основою для подальшого опанування більш складних понять та методів. Наприклад, виконуючи завдання на порівняння геометричних фігур, здобувачі освіти вчаться виділяти спільні та відмінні риси об'єктів, що сприяє розвитку аналізу та синтезу [2].

Особливістю вивчення геометричного матеріалу в початковій школі є його інтеграція з ігровою та практичною діяльністю, що робить освітній процес захопливим і цікавим для дітей. Використання наочності, маніпуляцій з предметами, малювання та побудови дозволяє здобувачами освіти краще зрозуміти абстрактні поняття. Наприклад, знайомство з поняттям "трикутник" можна проводити через спостереження реальних об'єктів у класі або на природі: дахи будинків, дорожні знаки, гілки дерев. Це допомагає дітям усвідомити, що математика є частиною їхнього повсякденного життя, і розвиває здатність до просторового сприйняття [4, с. 122].

Формування в здобувачів освіти просторової уяви - це головний принцип, оскільки здатність орієнтуватися в просторі, уявляти об'єкти в різних положеннях і вимірювати їх розташування один до одного є основою для подальшого опанування як математики, так і природничих наук. Завдання на побудову геометричних фігур, складання з частин цілих об'єктів чи розбиття фігур на складові елементи сприяють розвитку цієї навички. Наприклад, гра "збери пазл" із геометричних фігур або складання малюнків із частин не лише заохочують дітей до активної діяльності, але й розвивають їхні аналітичні здібності та вміння бачити цілісну картину [3, с. 28].

Розвиток логічного мислення, яке є основою для вирішення задач та побудови математичних міркувань. Вона дає чудову можливість для цього, оскільки робота з фігурами потребує чіткого розуміння властивостей об'єктів і логіки їх взаємозв'язків. Наприклад, завдання типу "чи всі квадрати є прямокутниками" допомагає здобувачам освіти зрозуміти, як логічно аналізувати визначення і формулювати висновки. Такі вправи стимулюють здобувачів освіти шукати причини та наслідки, що є ключовими елементами критичного мислення.

Творче мислення активно розвивається під час роботи з геометричним матеріалом. Вирішення нестандартних задач, малювання геометричних фігур за умовами, створення власних візерунків із використанням певних правил – усе це сприяє стимулюванню уяви та творчих здібностей. Наприклад, учитель може запропонувати здобувачам освіти створити малюнок, використовуючи лише кола та трикутники, або вигадати фігуру, яка поєднує властивості декількох геометричних об'єктів. Такі завдання не лише допомагають краще зрозуміти матеріал, але й формують у дітей гнучкість мислення, здатність бачити кілька шляхів розв'язання однієї проблеми [4].

Уроки геометричних фігур повинні бути побудовані таким чином, щоб активізувати мисленнєву діяльність здобувачів освіти, залучати їх до обговорення, спостереження та дослідження. Наприклад, на початку уроку можна запропонувати здобувачам освіти розглянути зображення кількох геометричних фігур і висловити свої припущення щодо їх властивостей, а потім за допомогою практичних експериментів (вимірювання, складання моделей) перевірити ці припущення. Такий підхід дозволяє здобувачам освіти самостійно доходити висновків, розвиваючи вміння аналізувати інформацію та працювати з нею.

Ефективним прийомом є застосування інтегрованих уроків, де геометричний матеріал подається у зв'язку з іншими предметами. Наприклад, на уроках природознавства можна вивчати форми листків, квітів, тварин, а на уроках трудового навчання – створювати геометричні моделі з паперу чи картону. Такий підхід не лише урізноманітнює освітній процес, але й допомагає здобувачам освіти бачити взаємозв'язки між різними сферами знань, що розвиває системне мислення [5, с. 56].

Однак розвиток мислення здобувачів освіти під час вивчення геометричного матеріалу залежить не лише від методів і завдань, але й від ставлення учителя. Головне, щоб педагог заохочував здобувачів освіти до досліджень, ставив питання, які спонукають до роздумів, і підтримував їхні спроби знайти відповіді. Наприклад, учитель може запропонувати проблемне завдання, яке не має однозначного рішення, і спонукати здобувачів освіти до обговорення різних підходів. Це не тільки стимулює мислення, але й формує впевненість у власних силах, здатність до співпраці та аргументованого доведення своєї точки зору [6].

Вивчення геометричних фігур в початковій школі має величезний потенціал для розвитку мислення здобувачів освіти. Завдяки використанню різноманітних методів, практичних завдань і творчих вправ геометричний матеріал стає інструментом формування у дітей навичок аналізу, синтезу, порівняння та логічного обґрунтування. Головне, щоб навчання цього було не лише засобом засвоєння знань, але й мотивувало здобувачів освіти до пізнання, допомагало їм розвивати інтелектуальні здібності та формувати позитивне ставлення до навчання в цілому. Це дозволить виховати гармонійно розвинену особистість, готову до викликів сучасного світу. Перспективи подальших досліджень у цій сфері є важливим для розвитку та удосконалення вивчення геометричного матеріалу в початковій школі.

Список використаних джерел

1. Беденко Марко. Математика без нудьги: робочий зошит: 2 кл. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2019. 48 с.
2. Вивчення елементів геометрії у початковому курсі математики URL: <http://dpo.ippo.kubg.edu.ua/?p=29> (дата звернення: 29.11.2024)
3. Горбач М. С. Формування знань про геометричні поняття. Початкова школа. 2019. No 4. С. 27-29.
4. Баранюк Л. К. Формування уявлень про форми та геометричні фігури дітей старшого дошкільного віку. Підготовка майбутніх фахівців у контексті становлення Нової української школи: комплексний підхід: збірник наукових праць за заг. редакцією В. Є. Литньова, Н. Є. Колесник, Т. В. Завязун. Житомир. 2019. С. 121-123.

5. Ведмецька Ю. С. Формування геометричних уявлень молодших школярів у процесі пошукової діяльності. Науково-методичні засади становлення сучасного педагога: Збірник студентських наукових праць. Вип.6.; Херс. Держ. Ун-т. Херсон: ХДУ, 2020. С. 56-59.
6. Райлян В. А. Формування геометричних уявлень учнів початкових класів на уроках математики. Херсон. 2021. URL: [https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/14400/railian_pedf_2021.pdf?sequence=](https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/14400/railian_pedf_2021.pdf?sequence=1)
(дата звернення: 28.11.2024).

Віталіна Гусар,
*студентка 1 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»,
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник: Наталія Корінчук,
*викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Ключові слова: екологічна компетентність, здобувачі початкової освіти, математика, екологічна свідомість, практичні навички, критичне мислення, навколишнє середовище, усвідомлене ставлення, міжпредметна інтеграція.

Формування екологічної компетентності в сучасному суспільстві є надзвичайно важливим аспектом, адже виснаження природних ресурсів і забруднення навколишнього середовища вимагають негайного рішення. Сучасна освіта повинна формувати в здобувачів освіти не лише знання, а й екологічну свідомість тому що, саме в цей період закладаються основи відповідального ставлення до навколишнього середовища.

Математика як універсальна дисципліна дозволяє зробити формування екологічної компетентності здобувачів початкової освіти більш практичним та інтегрованим у реальне життя. Аналіз даних про стан довкілля, розрахунки споживання ресурсів чи побудова графіків та діаграм на основі екологічних показників допомагають з розвитком у здобувачів освіти системного мислення, розуміння важливості своїх дій та їх наслідків.

Збільшення вимог до екологічної освіти, що визначається державними стандартами, засвідчує актуальність інтеграції формування екологічної компетентності в усі шкільні предмети, зокрема математику.

Актуальність теми полягає в двох важливих сферах: формуванні екологічної компетентності та розвитку математичних знань, що є необхідним для розв'язання актуальних глобальних проблем.

У змісті формування екологічної компетентності здобувачів початкової освіти та його інтеграції у навчальні предмети, зокрема математику, дослідження проводили такі науковці, як Іванова Г. В., Сухомлинський В. О., Огнєва Н. А., Гончаренко С. У., Карпова Л. Г., Фролова Т. П., Бібік Н. М. та інші. Ці дослідники внесли значний вклад у розвиток екологічного виховання та міждисциплінарного підходу до освіти.

Завданням формування екологічної компетентності у здобувачів початкової освіти, є вплив на формування екологічної свідомості та відповідального ставлення до природи, ознайомлення здобувачів освіти із основними екологічними

поняттями (ресурси, забрудненість, економія, переробка), розвиток навичок обчислення та аналізу екологічних даних для прийняття свідомих рішень у звичайному житті.

Уроки математики надають чудову можливість ілюструвати екологічні проблеми через задачі, моделі та приклади. Здобувачі освіти можуть використовувати математичні знання для аналізу екологічних ситуацій (наприклад зменшення кількості відходів, економія ресурсів, розрахунки екологічного сліду).

Розв'язування задач із природоохоронною тематикою, наприклад - розрахунок споживання електроенергії, води чи газу в родині, обчислення необхідної кількості дерев для очищення повітря, порівняння кількості сміття, яке перероблюється чи утилізується у різних регіонах країни.

Карпова Л. Г. зазначала, що "Інтеграція екологічного змісту в освітній процес початкової школи сприяє розвитку критичного мислення учнів і формуванню в них свідомого ставлення до природи". (Науково-методичний журнал «Початкова школа», 2021, № 2, с. 45-49). Її дослідження доводять, що здобувачі освіти, які виконують завдання з екологічним змістом краще засвоюють математичні знання та усвідомлюють необхідність захисту та збереження природи.

Використання математичних ігор із екологічною тематикою, таких як "сортвання сміття за типами", обчислення шляхів оптимального збору ресурсів для переробки, сприяє зацікавленості та усвідомленню важливості охорони природи.

Змістом математичних задач із екологічним спрямуванням, є **просторові задачі**: розрахунок площі лісу, який очищує певну кількість повітря, або об'єму води у озері, **задачі на вимірювання**: обчислення кількості електроенергії, яку витрачає сім'я на добу, та можливе її скорочення за рахунок екологічних звичок, **задачі з грошовим складником**: економія грошей за рахунок споживання води чи електроенергії, **задачі на пропорції та порівняння**: співвідношення між споживанням енергії різними пристроями (енергозберігаючі лампи vs звичайні).

Через інтеграцію формування екологічної компетентності в математику здобувачі освіти отримують не лише математичні знання, а й розвивають навички критичного мислення, вчать аналізувати дані та приймати екологічно відповідальні рішення.

Слід звернути увагу на такі міжпредметні інтеграції для глибшого екологічного виховання, **природознавство**: дослідження природи через числові моделі (обчислення росту дерев, зменшення популяції тварин), **трудове навчання**: підрахунок витрат матеріалів для виготовлення екологічних виробів.

Екологічна тематика уроків працює, як мотиваційний чинник, оскільки задачі із реального життя викликають в здобувачів освіти більший інтерес до математики та стимулюють їх до активного мислення. Кравченко О.В. в "Математика і екологія: методичні рекомендації для вчителів" підкреслювала: *"Математичні завдання, що базуються на реальних екологічних проблемах, дозволяють учням не лише розвивати обчислювальні навички, але й формувати екологічну відповідальність"* (ст. 98). Її дослідження також доводять, що інтеграція формування екологічної

компетентності у математику сприяє розвитку критичного мислення у здобувачів освіти та формуванню їхньої здатності до аналізу й прогнозування.

Отже, формування екологічної компетентності на уроках математики є ефективним способом формування відповідальної особистості. Використання задач екологічного змісту, статистичних даних та інтерактивних методів сприяє розвитку не лише математичних знань, а й екологічної культури.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. У. Педагогіка і методика екологічного виховання. Київ: Освіта, 2018.
2. Карпова Л. Г. Інтеграція екологічної освіти у початкових класах. Науково-методичний журнал «Початкова школа». 2021. № 2. С. 45–49.
3. Кравченко О. В. Математика і екологія: методичні рекомендації для вчителів. Харків: Видавництво педагогіки, 2020. 150 с.
4. Шкільні освітні програми з математики та інтегрованого навчання. Київ: Інститут модернізації змісту освіти, 2022.

Катерина Козловська,
*студентка 4 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник: Тетяна Бортнюк,
*кандидат економічних наук, доцент,
завідувачка кафедри природничо-математичної
світоглядної освіти та інформаційних технологій
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО ДОЦІЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Ключові слова: екологічно доцільна поведінка, початкова школа, екологічна освіта, інтерактивна гра, інтегрований курс «Я досліджую світ».

Формування екологічно доцільної поведінки у початковій школі є важливим аспектом сучасної освіти, адже цей період є ключовим для закладення основних цінностей і ставлень до довкілля. Інтегрований курс «Я досліджую світ» спрямований на формування цілісного сприйняття світу, розуміння єдності та різноманіття природи, засвоєння принципів сталого розвитку, а також на розвиток екологічно відповідальної, безпечної та ефективної поведінки у навколишньому середовищі у молодших школярів, тому є ідеальною платформою для впровадження екологічного виховання, оскільки охоплює різноманітні аспекти навколишнього світу і дозволяє дітям безпосередньо взаємодіяти з природою через дослідницьку діяльність.

Екологічно доцільна поведінка передбачає свідоме ставлення до довкілля та прагнення зменшити негативний вплив на природу. Це включає такі аспекти, як зменшення використання ресурсів, утилізація відходів, заощадження енергії, вибір екологічно безпечних продуктів та участь у природоохоронних заходах [3]. Одним із ключових факторів формування такої поведінки є екологічна освіта. Вона допомагає дітям зрозуміти важливість збереження навколишнього середовища та формує у них навички, необхідні для реалізації екологічно свідомих рішень у повсякденному житті. Це включає теоретичні знання про екосистеми, біорізноманіття, кліматичні зміни, а також практичні навички, такі як сортування сміття, економія води та енергії.

Важливу роль у формуванні екологічно доцільної поведінки відіграють практичні заходи та діяльність [4, с. 97]. Під час екскурсій до лісів, парків чи річок діти можуть побачити наслідки людської діяльності на довкілля та навчитися дбайливо ставитися до природи. Такі заходи, як прибирання територій або посадка дерев, сприяють формуванню почуття відповідальності за стан навколишнього середовища та дають дітям можливість відчувати себе частиною екологічної спільноти. Створення шкільних проєктів з переробки паперу, пластику, органічних відходів допомагає зрозуміти важливість зменшення кількості сміття та використання вторинних матеріалів.

Заохочення дітей до створення власних екологічних проєктів, таких, як плакати, відеоролики, вистави, сприяє більш глибокому розумінню екологічних проблем та шляхів їх вирішення [1, с. 26].

Використання інноваційних технологій може значно підвищити ефективність формування екологічно доцільної поведінки у дітей початкових класів на уроках «Я досліджую світ». Ці технології надають нові можливості для навчання, роблять процес більш інтерактивним та захоплюючим, а також сприяють глибшому розумінню. Одним з найпопулярніших інструментів є використання інтерактивних дошок та інших мультимедійних засобів. З їх допомогою вчителі можуть демонструвати учням відео, презентації та інтерактивні моделі природних процесів. Інтернет-платформи та мобільні додатки надають доступ до широкого спектру навчальних матеріалів та ресурсів, учні можуть виконувати завдання, брати участь у вікторинах та тестах.

Не менш важливим компонентом формування екологічно доцільної поведінки є застосування інтерактивних методів. Такі методи на уроках «ЯДС» сприяють більш глибокому розумінню екологічних проблем. Використання інтерактивних ігор, які моделюють екологічні ситуації, допомагає дітям зрозуміти причинно-наслідкові зв'язки в природі та розвиває їхнє критичне мислення. Проведення конкурсів на екологічну тематику не тільки підвищує рівень знань, але й заохочує дітей до активної участі у навчанні.

Освітні ігри та симуляції також є чудовими інструментами для екологічної освіти у початковій школі. Ігрові елементи допомагають дітям засвоювати інформацію у цікавій формі, а симуляції дозволяють моделювати різні сценарії та наслідки людської діяльності на довкілля. Адже гра – це ефективний метод, який може допомогти дітям зрозуміти складні концепції та принципи екологічно доцільної поведінки [1, с. 46]. Для дітей, які ще не мають достатніх знань у галузі екології, ігри можуть бути корисним інструментом для відчуття та контролю над своїм впливом на навколишнє середовище. Наприклад, на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для 2-го класу під час опрацювання теми «Природа і людина» пропонуємо застосувати гру «Відсортуй сміття». Вчитель роздає надруковані картинки контейнерів для різних типів відходів (папір, пластик, скло, метал, органічні відходи, змішане) та картинки різних видів сміття. Завдання для дітей – правильно відсортувати сміття, розподіливши його по відповідних контейнерах. Учні повинні уважно розглянути кожен контейнер сміття і вирішити, в який контейнер його потрібно викинути. Така гра формує у дітей уявлення про екологію, правильне сортування відходів та їх переробку, допомагає усвідомити, як правильно поводитися з відходами у повсякденному житті. Також діти почнуть розпізнавати, якого кольору той чи інший контейнер для різних відходів.

Отже, формування екологічно доцільної поведінки у початкових класах на уроках «ЯДС» є ключовим аспектом сучасної освіти. Інтеграція екологічних тем в освітній процес, використання інноваційних технологій та практична діяльність на уроках сприяють глибшому розумінню екологічних проблем та розвитку відповідального ставлення до довкілля. Використання інтерактивних методів навчання, таких як екологічні ігри, вікторини та творчі завдання, розвиває у дітей

критичне мислення та навички вирішення проблем. Комплексний підхід, який включає теоретичні знання, практичну діяльність, позитивні приклади, інноваційні технології та інтерактивні методи навчання, є найбільш ефективним для формування стійких екологічних навичок та свідомого ставлення до природи. Це забезпечить виховання покоління, що дбайливо ставиться до довкілля та готове активно діяти для його збереження, що є запорукою сталого розвитку нашого суспільства.

Список використаних джерел

1. Андрусенко І.В. Формування екологічної грамотності молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ»: методичні рекомендації. Київ : Педагогічна думка, 2020. 75 с.
2. Загребельна Ю.М. Екологічне виховання як засіб формування життєвих компетентностей учнів. URL: <https://naurok.com.ua/z-dosvidu-roboti-ekologichne-vihovannya-yak-zasib-formuvannya-zhittevih-kompetentnostey-uchniv-291844.html> (дата звернення 10.11.2024 р.)
3. Проблема формування екологічно доцільної поведінки молодших школярів у теорії та шкільній практиці / А. П. Колишкіна, О. О. Васько, О. В. Колишкін, В. Г. Бутенко. Education for Achieving Sustainable Development: series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology. Katowice : Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. Monograph 35. P. 57–66. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/items/0d4a1869-3c7f-4bd0-a15c-0516f2201327> (дата звернення 18.11.2024 р.)
4. Пустовіт Н.А., Колонькова О.О., Пруцакова О.Л. Формування екологічно доцільної поведінки школярів : наук. - метод. посіб. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 140 с.

Уляна Кондратюк,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник: Наталія Корінчук,
*викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: математичні здібності, вчительська діяльність, математична компетентність.

Математичні здібності – це індивідуально-психологічні характеристики людини, які забезпечують вищу ефективність у виконанні математичних завдань. Вони не дозволяють використовувати нестандартні підходи та методи, а також створювати нові інтелектуальні продукти. Розвиток та діагностика цих здібностей здійснюється в процесі математичної діяльності. Одночасно із формуванням математичних здібностей відбувається формування загальнонавчальних умінь. Розвиток математичних здібностей у здобувачів початкової освіти є ключовим етапом формування навичок дитини. Саме в цей період закладаються основи логічного мислення, аналітичних здібностей та творчого підходу до вирішення завдань.

Розвиток математичної компетентності потребує створення умов, які сприяють досягненню ефективних результатів.

Раков С. виділяє в якості складових математичної компетенції: процедурну компетентність - уміння розв'язувати типові математичні задачі; логічну компетентність - володіння дедуктивним методом доведення та спростування тверджень; методологічну компетентність - уміння оцінювати доцільність використання математичних методів і засобів ІКТ для розв'язання індивідуально і суспільно значущих задач [3, с. 6]. Перша умова полягає у стимулюванні інтересу до математики через використання цифрових освітніх ресурсів. Це включає залучення учнів до дослідницької діяльності, організацію позакласних заходів, проведення веб-квестів, створення кросвордів і ребусів в Інтернеті, а також застосування хмарних сервісів для поточного та тематичного контролю. Такі методи допомагають підвищити пізнавальний інтерес учнів.

Друга умова акцентує увагу на емоційній підтримці учня під час виконання завдань. Індивідуальний підхід і налагодження ефективної взаємодії між учителем та учнем створюють атмосферу довіри та дружніх стосунків. Це важливо для подолання страху перед вчителем, що часто заважає учням активно брати участь у дискусіях чи вирішенні проблемних ситуацій на уроці.

Третя умова передбачає організацію самостійної роботи учнів із застосуванням хмарних ресурсів. Це сприяє дотриманню принципів академічної доброчесності та дозволяє учневі працювати в комфортному для нього темпі. Самостійна робота дає можливість методом спроб і помилок знаходити рішення задач, формуючи алгоритми дій, що корисні не лише в математиці, а й у повсякденному житті [2, с. 25].

У здобувачів початкової освіти (6-10 років) підвищена допитливість – вони активно досліджують навколишній світ. На початкових етапах навчання здобувачі початкової освіти краще засвоюють матеріал через конкретні приклади, ігри, моделювання. Також у цьому віці здобувачі початкової освіти добре запам'ятовують яскраву інформацію. У них формується увага, тому важливо організовувати короткі, але насичені заняття.

Методи розвитку математичних здібностей: ігровий підхід: використання ігор, які пов'язані з числами, геометричними формами або логікою, сприяє залученню здобувачів початкової освіти до активної діяльності. Наприклад: рахування предметів у класі чи вдома, ігри на складання пазлів із математичними завданнями, практичне застосування: завдання, пов'язані з реальними життєвими ситуаціями, допомагають здобувачу початкової освіти усвідомити корисність математики. Наприклад, розрахунок решти в магазині, вимірювання довжини, ширини предметів. Розвиток логіки та мислення: логічні задачі, головоломки, ребуси [1, с.150].

Відповідно до змісту програми шкільного курсу математики здобувачі початкової освіти мають засвоїти систему математичних знань, умінь і навичок. Математичне навчання у школі не повинне зводитись до нагромадження суми знань. Сучасна школа повинна здійснювати і математичний розвиток учнів.

Для ефективного розвитку математичних здібностей важливою є співпраця між школою та домом. Вчитель має створювати сприятливе навчальне середовище, що заохочує цікавість і підтримує інтерес до предмета. Батьки ж можуть допомагати вдома, залучаючи здобувачі початкової освіти до повсякденних завдань, які вимагають використання математичних знань.

Отже розвиток математичних компетентностей у здобувачів початкової освіти - це комплексний процес, що потребує поєднання теоретичного навчання, практичної діяльності, гри та стимулювання самостійного мислення. Забезпечення системного підходу сприятиме не лише досягненню високих результатів у математиці, а й розвитку інтелектуальних навичок, які залишаються з дитиною на все життя.

Урок математики має базуватися на таких ключових принципах: поєднанні теоретичних знань із цікавим і змістовним матеріалом, встановленні зв'язків між уже вивченими темами та майбутніми завданнями. Важливу роль відіграє впровадження сучасних технологій, таких як проектна діяльність, дослідницька робота й інформаційні технології.

Список використаних джерел

- 1.Березовська Людмила. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 252 с.
2. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. навч.-метод. посіб. 2019. № 3. С. 23–30.
3. Раков С. Формування математичних компетентностей випускника школи як місія математичної освіти: навч. посіб. 2019. С. 2-7.

Ольга Федоришина,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Наталія Корінчук,
*викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

АЛГЕБРАЇЧНИЙ СКЛАДНИК ПРЕДМЕТНОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ФОРМУВАННЯ

Ключові слова: алгебраїчний складник, математична компетентність, початкова освіта, алгебраїчне мислення, змінні, інтерактивні методи, цифрові технології, математичні задачі, рівняння, функціональна залежність.

В тезах висвітлюється роль алгебраїчного складника у формуванні предметної математичної компетентності здобувачів освіти. Проаналізовано науково-методичні підходи до розвитку алгебраїчного мислення та практичні прийоми, які дозволяють інтегрувати його в процес навчання. Значна увага приділена специфіці роботи із здобувачами початкової освіти, впровадженню сучасних освітніх технологій і аналізу ефективності методик, спрямованих на формування стійких математичних компетентностей.

Сучасна освіта потребує фундаментальних змін у методиці навчання, зокрема у підходах до викладання математики. Основою цих змін є компетентнісний підхід, який передбачає інтеграцію знань, умінь і навичок із практичним досвідом здобувачів освіти. У цьому контексті важливо приділити увагу формуванню предметної математичної компетентності, яка забезпечує розв'язання життєвих задач. Особливе місце у її структурі займає алгебраїчний складник, що є основою для подальшого успішного навчання математики у здобувачів освіти.

Алгебраїчне мислення – це здатність бачити структури в числових і просторових даних, використовувати змінні, вирази та рівняння для моделювання ситуацій, а також розв'язувати задачі на основі цих моделей [1]. Відомо, що формування алгебраїчного мислення має починатися вже у початковій школі, оскільки це дозволяє створити базу для абстрактного мислення. Разом із тим у педагогічній практиці це питання часто залишається недооціненим.

Мета – проаналізувати особливості алгебраїчного складника предметної математичної компетентності здобувачів початкової освіти, визначити шляхи його формування та представити практичні методи, які можна застосувати у процесі навчання.

Алгебраїчний складник є важливим компонентом предметної математичної компетентності, оскільки саме через нього учні знайомляться із загальними

принципами математичної логіки, абстрактними поняттями та алгоритмічним мисленням. Згідно з Державним стандартом початкової освіти, навчання математики у початкових класах має забезпечити: формування базових знань про рівності та нерівності, розвиток умінь працювати зі змінними, розуміння зв'язків між математичними об'єктами та їх використання для розв'язання задач.

Під алгебраїчним підходом у навчанні здобувачів початкової освіти розуміється ознайомлення з основами алгебри у спрощеній формі. Це може включати: навчання основам моделювання ситуацій через числові вирази, використання змінних як позначень для невідомих величин, поступове впровадження понять, пов'язаних із рівняннями.

Для здобувачів початкової освіти важливо уникати складної термінології, замінюючи її простими й доступними поняттями. Наприклад, замість терміна "змінна" використовується поняття "невідоме число", що допомагає учням засвоїти матеріал на основі знайомих слів.

Проблеми у формуванні алгебраїчного мислення. На практиці формування алгебраїчного мислення в здобувачів початкової освіти стикається з низкою проблем таких як: недостатня підготовка вчителів (багато педагогів мають недостатній рівень методичної підготовки для викладання елементів алгебри в початковій освіті); складність інтеграції алгебраїчних понять у навчальну програму (початковий курс математики часто спрямований переважно на арифметику, а елементи алгебри залишаються поза увагою); психологічні бар'єри здобувачів освіти (здобувачі початкової освіти можуть відчувати труднощі з абстрактними поняттями через вікові особливості мислення); недостатня кількість навчальних матеріалів (у багатьох навчальних посібниках недостатньо завдань, спрямованих на розвиток алгебраїчного мислення).

Формування алгебраїчного складника в здобувачів початкової освіти потребує цілісного та систематичного підходу. Одним із основних способів є інтерактивне навчання, яке базується на залученні здобувачів освіти до активного пізнання через гру, експерименти та пошук. Замість традиційного пояснення теоретичних понять вчителі використовують практичні завдання, які дозволяють здобувачам початкової освіти інтуїтивно зрозуміти основи роботи зі змінними, рівняннями та алгебраїчними виразами. Наприклад, гра "Знайди невідоме число" дозволяє без додаткового тиску знайомитися зі змінними у простих рівностях [3].

Ще одним важливим шляхом є використання задач із практичним змістом. Завдання, які моделюють реальні життєві ситуації, допомагають учням зрозуміти зв'язок між математикою та їхнім повсякденним життям. Наприклад, задачі, пов'язані з покупкою та розподілом товарів, сприяють формуванню уявлення про залежність величин і поняття змінної. Такі завдання мотивують здобувачів освіти, оскільки вони бачать реальну користь від своїх знань.

Моделювання ситуацій є ключовим елементом у формуванні алгебраїчного мислення. Учні вчать будувати моделі за допомогою простих числових і буквених виразів, що дозволяє розвивати їхню здатність до аналізу та узагальнення. Наприклад, завдання на кшталт "Якщо ціна одного олівця дорівнює x , то скільки коштуватиме набір

із 5 олівців?" дозволяють дітям уявити конкретну ситуацію та зрозуміти принципи роботи зі змінними [2].

Сучасні цифрові технології також відіграють значну роль у формуванні алгебраїчного складника. Використання програм, таких як GeoGebra або Scratch, дозволяє учням наочно досліджувати залежності між величинами, побудувати графічні моделі функцій і експериментувати зі змінами параметрів [2]. Це створює новий рівень інтерактивності навчання, що сприяє глибшому розумінню алгебраїчних принципів. Крім того, цифрові ресурси забезпечують можливість індивідуалізації навчання, дозволяючи кожному учню працювати у власному темпі.

Практична реалізація формування алгебраїчного складника також включає поступове введення понять через адаптовані завдання. Наприклад, навчання починається з простих рівностей, які учні вирішують, доповнюючи пропущені місця у прикладах. Пізніше додаються більш складні вправи, у яких від здобувачів початкової освіти вимагається знайти невідомий компонент рівняння. Використання наочних матеріалів, таких як таблиці, схеми та малюнки, допомагає зробити цей процес зрозумілим навіть для тих здобувачів освіти, які мають труднощі із засвоєнням абстрактних понять.

Особливу увагу слід приділити корекції та діагностиці знань здобувачів освіти. Регулярна перевірка результатів навчання допомагає вчителям вчасно виявляти проблемні місця та адаптувати програму під потреби кожного школяра. Завдяки такому підходу діти отримують можливість працювати над своїми слабкими сторонами та поступово досягати кращих результатів.

Важливим є також стимулювання творчого підходу до розв'язання задач. Завдання з відкритим кінцем, які допускають кілька способів розв'язання або мають кілька правильних відповідей, сприяють розвитку критичного мислення. Такі задачі, окрім формування алгебраїчного мислення, розвивають навички логічного аналізу та підготовлюють здобувачів освіти до майбутніх викликів у навчанні математики.

Формування алгебраїчного складника у предметній математичній компетентності є надзвичайно важливим завданням. Воно потребує ретельного планування, використання сучасних методик і врахування вікових особливостей здобувачів освіти. Успішна реалізація алгебраїчного складника забезпечує підготовку до подальшого навчання математики, сприятиме розвитку їхнього логічного та алгоритмічного мислення.

Список використаних джерел

1. Дубровський В. І. Інтеграція у міжнародну наукову спільноту: освітні та наукові тенденції в Україні [Електронний ресурс]. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/2174/1/dubrovsk.pdf> (дата звернення: 27.11.2024).
2. Білик, В. М. Формування предметних компетентностей у учнів школи. В. М. Білик, Л. М.Вашуленко. Semantics Scholar. 2020. URL: https://www.semanticscholar.org/paper/Формування-предметних-компетентностей-в-учнів-школи-Білік-Вашуленко/a78293a36d90d9e59a5521_c2cca5f00d91f78b19 (дата звернення: 27.11.2024).
3. Юрченко, А. О. Особливості когнітивно-візуального підходу під час візуалізації навчального матеріалу з математики О. І. Юрченко. Інноваційна педагогіка. 2019. Вип. 11, Том 3. Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, с. 61–65. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/11/part_3/11-3_2019.pdf (дата звернення: 27.11.2024).

Ольга Ляшук,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник: Наталія Корінчук,
*викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін
Луцького педагогічного фахового коледжу,
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: наочність, математичні компетентності, здобувачі початкової освіти, формування знань, педагогічні аспекти, візуальні засоби навчання, геометричні поняття, абстрактне мислення, логічне мислення, інтерактивні методи, математичні здібності, методика навчання, компетентнісна освіта, педагогічна технологія, мультимедійні засоби.

Формування математичних компетентностей у здобувачів початкової освіти є одним із ключових завдань сучасної освіти. У цьому процесі наочність відіграє важливу роль, адже вона забезпечує доступність навчального матеріалу, сприяє розвитку логічного мислення та формує стійкий інтерес до предмета.

У системі початкової освіти наочність відіграє важливу роль у формуванні математичних компетентностей учнів. Математика є предметом, що часто викликає труднощі у дітей, зокрема через абстрактність понять і складність понять чисел, операцій з ними та інших математичних ідей. Саме наочні засоби, як одна з ключових складових навчання, можуть суттєво полегшити процес засвоєння цих знань та сприяти розвитку логічного мислення.

Уміння візуалізувати абстрактні математичні поняття є важливим етапом навчання, особливо у молодшому шкільному віці, коли здобувачі освіти лише починають працювати із символами та числами. Використання наочних засобів дозволяє полегшити процес переходу від конкретного мислення до абстрактного, що є необхідним для засвоєння математичних знань [4, с. 14].

У процесі навчання важливо поєднувати наочні засоби з усіма етапами навчання, забезпечуючи доступність та розуміння нових математичних понять. Це дозволяє формувати не лише теоретичні знання, а й практичні навички застосування математики у повсякденному житті

Науковці, які вивчали проблему:

3. І. Слєпкань досліджувала різні аспекти використання наочності у викладанні математики. Наочність є не лише засобом пояснення, а й способом активізації

мислення здобувачів освіти, створення зв'язків між абстрактними поняттями і реальними об'єктами.

В. М. Гринчук акцентувала увагу на важливості мультимедійної наочності для формування математичних компетентностей. Інтерактивні технології дозволяють здобувачам освіти моделювати математичні процеси, що сприяє глибшому розумінню і запам'ятовуванню [1, с. 90].

О. С. Борисенко вивчала роль інтерактивних технологій у процесі навчання математики. Цифрова наочність сприяє інтерактивній взаємодії здобувачі освітніх із навчальним матеріалом, що стимулює їхню пізнавальну діяльність.

І. М. Пилипенко зосереджувала увагу на використанні класичних наочних матеріалів, таких як таблиці, моделі, геометричні фігури. Градіційна наочність залишається важливим інструментом у викладанні математики, оскільки дозволяє здобувачам освіти краще уявляти математичні концепції.

В. О. Шолохова акцентувала на комбінуванні наочності з методами проблемного навчання. Засоби наочності, інтегровані з проблемними завданнями, дозволяють здобувачам освіти розвивати креативне мислення та здатність до аналізу [4, с. 112].

Н. М. Соколовська. Технології візуалізації допомагають здобувачам освіти усвідомити глибокі зв'язки між математичними поняттями, що покращує їхню здатність до аналізу та узагальнення [3, с. 185].

Т. О. Дмитренко наголошувала на ролі індивідуалізації наочних методів. Грамотно підібрані наочні матеріали можуть враховувати індивідуальні особливості здобувачі освітніх, сприяючи ефективнішому засвоєнню знань.

Наочність є одним із найважливіших інструментів, які педагог може використовувати у процесі навчання математики в початковій школі. Вона виконує кілька основних функцій:

Ілюстративна функція. Наочні засоби допомагають здобувачам освіти краще зрозуміти новий матеріал, демонструючи його візуальні або фізичні прояви. Наприклад, використання геометричних моделей дозволяє дітям вивчати форму та об'єм об'єктів, а числові прямі допомагають пояснювати дії додавання і віднімання.

Навчання за допомогою наочності сприяє формуванню асоціативного мислення, коли теоретичні знання пов'язуються з конкретними образами та практичними прикладами [3, с. 102].

Мотиваційна функція. Наочні засоби, зокрема інтерактивні технології, викликають у дітей інтерес до математики. Використання мультимедійних презентацій, відеороликів або цифрових інструментів стимулює пізнавальну активність здобувачі освіти.

Інтерактивна наочність стимулює розвиток позитивної мотивації до вивчення математики, перетворюючи навчальний процес на цікаву гру чи дослідницький проект.

Діагностична функція. Через роботу з наочними матеріалами можна виявляти рівень розуміння здобувачам освіти теми та їхні індивідуальні потреби. Наприклад, використання схем і графіків дозволяє вчителю побачити, чи розуміє дитина співвідношення між величинами.

Наочні методи не тільки допомагають у навчанні, але й дають педагогу змогу аналізувати індивідуальний прогрес здобувачів освіти і коригувати підхід до викладання.

Трансформаційна функція. Завдяки наочності абстрактні математичні поняття стають доступними і зрозумілими. Це особливо важливо у початковій школі, де мислення дітей має переважно конкретний характер.

Наочність є інструментом, який дозволяє перейти від візуального сприйняття до глибокого розуміння математичних закономірностей [4, с. 190].

Приклади застосування наочності:

Фізичні об'єкти. Кубики, кульки, конуси для вивчення геометричних форм. Моделі дробів (розрізані круги чи прямокутники).

Схеми і таблиці. Таблиці множення. Схеми порівняння величин або співвідношень.

Інтерактивна наочність. Програмне забезпечення типу GeoGebra для вивчення геометрії. Анімовані відео, які демонструють математичні процеси.

Проектна діяльність. Створення колективних проектів, де здобувачі освіти самостійно готують наочні матеріали, наприклад, макети.

Наочність є ключовим елементом процесу формування математичних компетентностей у здобувачів початкової освіти, забезпечуючи ефективне засвоєння матеріалу та розвиток логічного мислення. Використання наочності сприяє мотивації здобувачів освіти до вивчення математики, полегшує розуміння складних понять і допомагає перейти до абстрактного мислення. Традиційні й сучасні засоби наочності повинні використовуватися в поєднанні, щоб забезпечити гармонійний розвиток здобувачів освіти.

Педагоги можуть використовувати наочні засоби не лише під час уроків, а й у позаурочній діяльності. Наприклад, у процесі самостійної роботи учнів з використанням таблиць і схем, під час групових завдань або інтерактивних вправ. Така різноманітність форм роботи дозволяє зберігати інтерес учнів до навчання і сприяє глибокому засвоєнню математичних концепцій.

Перспективи подальших досліджень:

Вивчення впливу мультимедійних технологій на ефективність навчання математики в молодших класах.

Розробка комплексних програм, що інтегрують традиційні та цифрові засоби наочності.

Аналіз індивідуального впливу різних типів наочності на здобувачів освіти із різними стилями навчання.

Проведення експериментів із застосуванням інтерактивної наочності для створення адаптивних освітніх середовищ.

Використання наочності в процесі формування математичних компетентностей здобувачів початкової освіти є невід'ємним компонентом сучасної освітньої системи. Наочність сприяє більш глибокому засвоєнню математичних понять, полегшує перехід від конкретного до абстрактного мислення та мотивує здобувачів освіти до навчання.

Результати досліджень українських науковців свідчать про те, що ефективність навчання залежить від раціонального використання як традиційних, так і сучасних засобів наочності. Зокрема, цифрові технології дозволяють створювати інтерактивні моделі та динамічні візуалізації, які підвищують інтерес здобувачів освіти до математики, а класичні матеріали (таблиці, схеми, моделі) зберігають свою значущість у поясненні складних тем.

Наочність також виконує діагностичну функцію, допомагаючи вчителю адаптувати навчальний процес до індивідуальних особливостей здобувачів освіти. Завдяки цьому можливо забезпечити інклюзивність освіти та допомогти кожній дитині реалізувати свій потенціал.

Наочність у навчанні математики залишається відкритою темою для досліджень, особливо в умовах впровадження цифрових технологій, і є перспективним напрямком розвитку сучасної педагогіки.

Отже, наочність є важливим інструментом у формуванні математичних компетентностей здобувачів початкової освіти. Вона допомагає учням краще розуміти абстрактні математичні поняття, розвиває їхні логічні та аналітичні здібності, а також стимулює активну діяльність у навчальному процесі. Використання наочних засобів у різних формах навчання сприяє досягненню високих результатів у розвитку математичних навичок та підготовці учнів до майбутніх освітніх викликів.

Список використаних джерел

1. Гринчук, В. М. Методика навчання математики в початковій школі. Київ: Нова школа, 2020. 365 с.
2. Дмитренко, Т. О. Розвиток математичного мислення молодших школярів. Тернопіль: Навчальна книга, 2018. 220 с.
3. Соколовська, Н. М. Технології візуалізації у початковій освіті. Київ: Педагогічна преса, 2021. 278 с.
4. Шолохова, В. О. Комбінування традиційних і інтерактивних методів навчання. Львів: Освіта, 2019. 212 с.

Дарина Пархомчук,
студентка 2 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Наукова керівниця: Наталія Корінчук,
викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ МАТЕМАТИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Ключові слова: здобувачі освіти, компетентності, освіта, викладання, математика.

Необхідність розвитку в учнів навичок, що дозволяють не тільки успішно вирішувати математичні завдання, а й застосовувати їх в реальному житті – це актуальне питання на сьогодні. Математика розвиває логічне мислення, аналітичні здібності та здатність приймати обґрунтовані рішення. У сучасному суспільстві, де значення науково-технічних знань постійно зростає, вміння застосовувати математичні знання є важливою складовою успішної професійної діяльності та адаптації до мінливого світу.

Дослідження у сфері педагогіки свідчать, що питання формування математичних компетентностей залишається актуальним і багатограним. Його вивчали такі науковці, як Л. Гапоненко, В. Маслов, О. Беляніна, М. Зуєва, С. Ракова, І. Єрмаков, О. Кононко та інші. У своїх роботах вони досліджували особливості розвитку математичних здібностей, їх значення для навчального процесу, а також методи впровадження цих компетентностей у шкільному навчанні. Проте формування математичної компетентності залишається складним завданням, яке потребує систематичних і глибоких досліджень, адже воно є важливою складовою кінцевого результату освіти [1].

Цей предмет посідає особливе місце у навчанні, адже він не лише формує базові знання, але й розвиває у здобувачів освіти здатність до критичного мислення, логічного аналізу та вирішення практичних задач. Саме уроки математики створюють умови для формування ключових компетентностей, які є важливими не лише для навчальної діяльності, а й для успішної реалізації в житті. Уроки математики виступають сильним інструментом для розвитку здібностей учнів, забезпечуючи їхню готовність до практичного застосування знань у реальних життєвих ситуаціях. Розвиток ключових математичних компетентностей стає не лише метою навчання, але й основою для підготовки учнів до викликів сучасного життя. Це зумовлює необхідність впровадження нових підходів до організації уроків математики, що сприятимуть активному засвоєнню знань і формуванню практичних навичок. Однак, не всі елементи математичних компетентностей розвиваються однаково ефективно в умовах

традиційного навчання. Відсутність чіткої структури та методичного забезпечення розвитку складових математичної компетентності часто призводить до формального засвоєння матеріалу без достатнього розуміння його практичного значення. Це створює потребу у визначенні складових математичної компетентності, аналізі їхньої ролі у навчальному процесі та пошуку ефективних шляхів їх розвитку на уроках математики.

Математичні компетентності - одні з найважливіших складових життєвих компетентностей, визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти. Математичні компетентності складають основу для формування ключових компетентностей. За С. Раковим, під поняттям «математична компетентність» розуміють спроможність особистості бачити та застосовувати математику в реальному житті, розуміти зміст і методи математичного моделювання, будувати математичну модель, досліджувати її методами математики, інтерпретувати отримані результати, оцінювати похибку обчислень. Математика в закладі освіти має бути живою, такою, якою вона є насправді, а не такою, як у заформалізованих підручниках, тим більше у заформалізованому поданні, заформалізованого педагога [2].

Для ефективного розвитку математичних компетентностей важливо розуміти їх структуру та ключові елементи, що формують цілісність цього поняття. Саме аналіз складових математичних компетентностей дозволяє визначити пріоритети у навчальному процесі та обрати найдієвіші методи і форми роботи. Тож математична компетентність налічує такі складові:

1. Обчислювальна (готовність учня застосовувати обчислювальні вміння на практиці);
2. Інформаційно-графічна (форми роботи на уроках: гра «Хто швидше?», практичні заняття (визначення часу за годинником, побудова кола без циркуля);
3. Логічна (забезпечується здатністю учня виконувати логічні операції у процесі розв'язування рівнянь, розгадування кросвордів).
4. Геометрична (вправи на уроках: обчислення периметру, площі класної кімнати, клумби, кількості обоїв для ремонту особистої кімнати, тощо) [3].

Складові математичної компетентності відіграють ключову роль у її формуванні та розвитку, забезпечуючи цілісний підхід до навчання математики. Кожен елемент, від базових знань і навичок до здатності аналізувати й застосовувати математичні концепції, виконує унікальну функцію, яка сприяє розвитку важливих інтелектуальних умінь.

Щоб забезпечити всебічний розвиток математичних компетентностей учнів, важливо визначити конкретні шляхи їх набуття. Шляхи набуття математичної компетентності включають в себе низку важливих етапів. Зокрема, учні повинні навчитись досліджувати моделі навколишніх предметів, які їх оточують.

Важливо також оволодіти навичками прийомів обчислень, уміти виконувати математичні проекти, будувати та читати графіки функціональних залежностей, працювати з формулами, а також класифікувати та конструювати геометричні

фігури. Ці етапи формують комплексні навички, що дозволяють ефективно застосовувати математику в реальному житті [4].

Отже, у сучасній освіті математика відіграє важливу роль, оскільки не лише формує базові знання, а й сприяє розвитку критичного мислення, логічного аналізу та здатності вирішувати практичні задачі. Уроки математики створюють умови для формування ключових компетентностей, необхідних як для навчальної діяльності, так і для успішної реалізації у різних сферах життя. Вони є ефективним інструментом, який допомагає учням не лише засвоювати теоретичні знання, але й застосовувати їх у реальних життєвих ситуаціях. Розвиток математичних компетентностей стає одним із пріоритетних завдань сучасної школи, адже саме вони формують основу для підготовки здобувачів освіти до викликів сьогодення. Це вимагає роботи переосмислення підходів до організації уроків математики, спрямованих на активізацію навчальної діяльності, поглиблення знань і вдосконалення практичних умінь. Водночас сучасний навчальний процес стикається з труднощами, пов'язаними з нерівномірним розвитком складових математичної компетентності. Часто окремі її елементи залишаються поза увагою, що знижує загальну ефективність навчання. Це створює необхідність визначення основних складових математичної компетентності, дослідження їхньої ролі у навчальному процесі та розроблення методик, які забезпечать їхній гармонійний розвиток.

Список використаних джерел

1. Шпак С. М. Новотроїцька ЗОШ I-III ступенів №1. Формування математичних компетентностей в учнів за новими програмами. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-matematichnih-kompetentnostey-v-uchniv-za-novimi-programami-26147.html>
2. Яковенко Т. В. Формування ключових компетентностей на уроках математики (основна школа). URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-klyuchovih-kompetentnostey-na-urokah-matematiki-osnovna-shkola-27697.html> (дата звернення: 25.11.2024)
3. Строна О. В. Формування логічної компетентності учнів засобами ІКТ при вивченні математики. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01009dz3-aa12.docx.html>
4. Левіна Л. Л. «Формування ключових компетентностей на уроках математики» URL: <https://vseosvita.ua/library/formuvanna-klucovih-kompetentnostej-na-urokah-matematiki-343971.html>

Ірина Приймачук,
студентка 4 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк Україна
Науковий керівник: Тетяна Бортнюк,
кандидат економічних наук, доцент,
завідувачка кафедри природничо-математичної,
світоглядної освіти та інформаційних технологій
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: екологія, екологічна компетентність, екологічна свідомість, молодші школярі, здобувачі початкової освіти.

На сьогоднішньому етапі складних та динамічних відносин суспільства з навколишнім середовищем ціннісне та бережливе ставлення до природи повинно складати невід'ємну частину загального досвіду кожного громадянина нашої держави. У зв'язку з цим однією із важливих проблем сучасної освіти є виховання у дітей ціннісного ставлення до природи, утвердження в її свідомості природи як універсальної цінності для життя людини і її рівноправного партнера, необхідності поважного, дбайливого ставлення до природи.

Початкова освіта орієнтована на формування ключових компетентностей у здобувачів освіти, серед яких екологічна компетентність посідає важливе місце. У контексті глобальних екологічних викликів, таких як зміна клімату, забруднення довкілля, виснаження природних ресурсів, формування екологічної свідомості та відповідального ставлення до природи стає однією з головних задач початкової школи, оскільки саме в цьому віці у дітей формуються базові цінності, ставлення до світу, навички поведінки та здатність до самостійного прийняття рішень. Завдання початкової освіти полягає не лише в передачі знань про природу, але й у формуванні у здобувачів освіти відповідального ставлення до її збереження, розуміння залежності благополуччя людини від стану довкілля та готовності до практичних дій задля його збереження.

У цьому контексті екологічна компетентність виступає комплексним явищем, що включає знання про екосистеми та природоохоронні заходи, розуміння причин і наслідків екологічних проблем, навички екологічно доцільної поведінки та ціннісне ставлення до природи.

Екологічна компетентність молодшого школяра – це його вміння застосовувати набуті знання та особистий досвід враховуючи свої вікові можливості щоб ефективно вирішувати екологічні проблеми, з якими він стикається у повсякденному житті [2, с. 200].

Формування екологічної компетентності здобувачів початкової освіти повинно здійснюватися в інтегрованій формі, охоплюючи різні освітні галузі, використовуючи

інноваційні методи навчання, зокрема ігрові технології, які сприяють засвоєнню екологічних знань у легкій, захопливій і доступній для дітей формі.

Ігрові технології в цьому контексті розглядаються як ефективний інструмент, що сприяє формуванню екологічної компетентності здобувачів початкової освіти завдяки своїй інтерактивності, емоційній залученості та здатності поєднувати навчання з практичною діяльністю. Гра, будучи природною формою діяльності для дітей молодшого шкільного віку, допомагає засвоювати складні екологічні поняття в доступній і цікавій формі, активізує пізнавальну діяльність, формує позитивне ставлення до природи та розвиває практичні навички екологічно доцільної поведінки [1, с. 14].

Завдяки ігровим технологіям діти можуть моделювати реальні життєві ситуації, розв'язувати проблеми, що виникають у природному середовищі, та розуміти причинно-наслідкові зв'язки між діями людини та станом довкілля.

Ефективними видами ігор у процесі формування екологічної компетентності здобувачів початкової освіти є:

- дидактичні;
- сюжетно-рольові;
- настільні;
- ігри-драматизації, ігри-імітації;
- інтелектуальні;
- комп'ютерні, інтерактивні ігри;
- ігри-квести, еко-квести;
- командні ігри на відкритому повітрі;
- ігри на спостереження;
- творчі ігри тощо.

Дидактичні ігри забезпечують глибше розуміння природних процесів, правил поведінки з природою та екологічних проблем. Наприклад, сортування сміття чи впізнавання природних об'єктів формує базові екологічні знання. **Настільні ігри** дозволяють засвоювати складні поняття через наочність, інтерактивність і повторення, що полегшує запам'ятовування.

Сюжетно-рольові ігри є ефективним інструментом у формуванні екологічної компетентності, оскільки вони залучають дітей до активної взаємодії з природою через гру. У цих іграх діти можуть приміряти на себе різні ролі, такі як захисник природи, лісник, еколог, дослідник чи навіть представник тваринного світу. Це сприяє формуванню емоційного зв'язку з природою, що є основою для усвідомлення її цінності та необхідності дбайливого ставлення до неї. Приймаючи роль захисника природи, дитина не просто отримує інформацію про екологічні проблеми, а проживає її, відчуває наслідки для себе і навколишнього світу. Дослідницькі ролі стимулюють мислення та спостережливість. Діти вивчають причини і наслідки екологічних явищ, наприклад, як неправильна утилізація сміття впливає на якість води в річках.

Ігри-драматизації та імітації є надзвичайно ефективним засобом формування екологічної компетентності, оскільки вони створюють емоційний зв'язок дитини з природою, дозволяючи пережити екологічні ситуації через особистий досвід. Цей тип

ігор дає змогу дитині не просто спостерігати, а «перетворитися» на частину природного середовища, зрозуміти його особливості та проблеми через гру [4, с. 54].

Інтелектуальні ігри відіграють ключову роль у формуванні екологічної компетентності здобувачів початкової освіти, оскільки вони сприяють розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей і творчого підходу до вирішення проблем. Такі ігри дозволяють дітям не лише отримувати знання про довкілля, але й розуміти складні екологічні процеси через активну пізнавальну діяльність.

Інтелектуальні ігри стимулюють дітей розмірковувати над причинами та наслідками екологічних проблем, вчать знаходити способи їх вирішення. Наприклад, у грі, де потрібно визначити, що спричинило забруднення річки, діти можуть виявити взаємозв'язок між діяльністю фабрики та загибеллю риб.

Еко-квести є потужним інструментом у процесі формування екологічної компетентності, оскільки вони поєднують активну діяльність, навчання та елемент змагання, що значно підвищує мотивацію учнів до вивчення екологічних проблем. Цей формат гри дозволяє молодшим школярам не лише отримувати знання про природу та екологічні процеси, але й активно застосовувати їх на практиці в реальних чи імітованих умовах. Під час проходження еко-квесту діти набувають розуміння важливості збереження природних ресурсів, раціонального використання енергії, зменшення відходів тощо.

Ігри на спостереження відіграють важливу роль у процесі розвитку екологічної компетентності молодших школярів, оскільки вони допомагають дітям не лише збирати інформацію про навколишнє середовище, але й розвивати вміння фіксувати зміни в природі та оцінювати їх вплив. Ці ігри стимулюють дітей бути уважними до навколишнього світу, розвивають їхні дослідницькі навички і сприяють формуванню екологічної свідомості. Ігри на спостереження сприяють формуванню усвідомлення того, що природа є живою і змінюється, а всі ці зміни впливають на екосистеми. Залучення дітей до активних спостережень допомагає їм усвідомити важливість збереження природних ресурсів, адже саме спостереження допомагає побачити, як нераціональне використання ресурсів чи забруднення довкілля може негативно позначитися на природі [3, с. 495].

Командні ігри на відкритому повітрі заохочують безпосередню взаємодію з природою, формують навички поведінки в екосистемах та зміцнюють екологічні звички. Командні ігри, які проводяться на відкритому повітрі, дозволяють дітям активно досліджувати навколишнє середовище, контактувати з природою безпосередньо. Природне середовище стає для них не просто фоном для гри, а невід'ємною частиною процесу. Діти можуть вивчати місцеві рослини, спостерігати за тваринами, знайомитися з природними явищами, такими як зміна погодних умов або сезонні зміни в природі. Це дає можливість відчути себе частиною екосистеми, зрозуміти її складність та важливість. Командні ігри допомагають дітям розвивати навички правильного поводження з природними ресурсами, урахування екологічних принципів під час діяльності.

Комп'ютерні та інтерактивні ігри використовують сучасні технології, що мотивують дітей залучатися до екологічної діяльності через ігрові завдання, цікаві

графічні рішення та інтерактивність. Такі ігри мають великий потенціал для залучення дітей до екологічної діяльності, адже вони не лише пропонують цікаві завдання, але й захоплюють дітей за допомогою візуальних ефектів, звукових супроводів та інтерактивних елементів, що сприяють глибшому розумінню екологічних проблем. У комп'ютерних та інтерактивних іграх діти можуть брати участь у різноманітних екологічних місіях, де їм необхідно виконувати завдання, пов'язані зі збереженням довкілля, такими як очищення території від сміття, сортування відходів, захист лісів чи відновлення біорізноманіття. Вони опановують не лише теоретичні знання про екологічні процеси, але й практичні навички через взаємодію з віртуальним середовищем, що відповідає реальним екологічним проблемам [1, с. 15].

Творчі ігри передбачають створення власних проектів на екологічну тематику, творчих завдань, що підсилює особисту мотивацію до збереження довкілля. У таких іграх молодші школярі мають можливість розробляти власні екологічні проекти, наприклад, створювати моделі екологічно чистих міст, розробляти стратегії збереження водних ресурсів чи вирощувати рослини у віртуальних садах. Завдяки цьому діти вчаться бачити вирішення екологічних проблем з різних перспектив, що формує у них більш глибоке розуміння природи та її потреб.

Для ефективного процесу формування екологічної компетентності здобувачів початкової освіти засобами гри педагоги повинні дотримуватися психолого-педагогічних передумов: врахування вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку, індивідуальний підхід до кожної дитини, вибирати гру, відповідно темі заняття, урізноманітнювати ігрові технології, забезпечувати поступовість у складності ігор, стимулювати здатність до саморефлексії та самооцінки у процесі гри, інтегрувати ігри в межах міжпредметних зв'язків для створення цілісної картини світу.

Отже, аналіз зазначеного дозволяє зробити висновок, що формування екологічної компетентності молодших школярів є важливим кроком у вихованні свідомого й відповідального покоління, здатного гармонійно співіснувати з природою та дбати про її збереження задля сталого розвитку суспільства. Ефективним засобом формування екологічної компетентності в здобувачів початкової освіти є ігрові технології, які допомагають засвоювати складні екологічні поняття в доступній і цікавій формі, активізують пізнавальну діяльність, формують позитивне ставлення до природи та розвивають практичні навички екологічно доцільної поведінки.

Список використаних джерел

1. Коновал Є. Використання ігрових технологій для формування екологічної компетентності молодших школярів. *Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи*. 2023. № 2. С. 14–16.
2. Макара Л. М. Особливості екологічного виховання молодших школярів. *Збірник наукових праць*. 2017. № 7. С. 200–203.
3. Старікова Л. Ігрові технології як засіб формування екологічної компетентності учнів початкової школи. *Методологія сучасних наукових досліджень : зб. наук. пр. учасників Ювілейної XX Міжнар. наук.-практ. конф.. Харків, 2024. С. 495–500.*
4. Чайковська Г. Б. Формування екологічної компетенції здобувачів освіти. *Педагогіка*. 2017. № 3. С. 54–60.

Софія Ройко,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
факультету початкової, дошкільної освіти
та інформаційних технологій
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник: Наталія Хомюк,
*викладачка природничих дисциплін, викладачка вищої категорії,
старша викладачка КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Ключові слова: ігрові технології, природнича освітня галузь, початкова школа, інтерактивне навчання, дидактичні ігри, цифрові технології, пізнавальний інтерес, електронне навчання, розвиток критичного мислення.

Сучасний світ змінює підходи до навчання і формує нові можливості для здобувачів освіти та педагогів. Однією з найбільш ефективних і перспективних форм навчання є використання інформаційно-комунікаційних технологій. Особливо це важливо для молодших класів, де інтерактивні ігри на основі інформаційно-комунікаційних технологій можуть стати потужним інструментом для розвитку пізнавальних здібностей здобувачів освіти. У межах програми інтегрованого курсу «Я досліджую світ», яка охоплює природничу освітню галузь, використання технологій в ігрових формах навчання дозволяє не лише підвищити ефективність засвоєння матеріалу, але й зробити сам процес навчання більш динамічним і захоплюючим.

Ігрові методи навчання вважаються одним з основних підходів для здобувачів освіти, оскільки вони сприяють формуванню різних навичок через практичні дії та взаємодію з навколишнім світом. Ігри, де використовуються інформаційно-комунікаційні технології, дозволяють інтегрувати в навчальний процес новітні мультимедійні засоби, відео, анімації та інтерактивні елементи, які здатні зацікавити здобувачів освіти і зробити навчання більш доступним та ефективним.

Використанням інформаційно-комунікаційних технологій мають величезне значення у навчанні природничої освітньої галузі оскільки, вони можуть використовуватися для демонстрації явищ і процесів, яких здобувачі початкової освіти не можуть спостерігати безпосередньо. Наприклад, у процесі вивчення екологічних проблем здобувачі освіти можуть за допомогою спеціальних програм спостерігати за змінами в екосистемах, відслідковувати шляхи міграції тварин або змінювати параметри навколишнього середовища, щоб побачити, як це впливає на живі організми. Такі інтерактивні завдання дозволяють здобувачам освіти не лише запам'ятовувати інформацію, але й активно досліджувати природу, роблячи це в умовах, які неможливі у звичайному класі [1].

Одним з найбільш популярних засобів у навчальному процесі є використання різноманітних освітніх платформ і додатків. Зокрема, за допомогою мобільних додатків

можна створювати інтерактивні вправи, в яких здобувачі початкової освіти виконують різні завдання на тему природи, досліджують фізичні та хімічні процеси, відповідають на запитання і проводять прості експерименти, які зміцнюють їх розуміння світу навколо. Крім того, технології дозволяють створювати віртуальні лабораторії, де здобувачі освіти можуть здійснювати дослідження, не маючи доступу до реальних матеріалів. Такий підхід відкриває нові горизонти для здобувачів освіти, розвиваючи їхню фантазію та інтерес до науки.

Інтерактивні навчальні ігри, які пропонують здобувачам освіти можливість діяти в умовах симуляції різних природних процесів, стають потужним інструментом для розвитку критичного мислення. Здобувачі освіти вчать ставити запитання, знаходити рішення, аналізувати ситуацію, приймати рішення, що є важливим аспектом у розвитку їхнього інтелектуального потенціалу. Ігри можуть бути спрямовані на дослідження природних явищ, вирішення задач або пошуку правильних рішень для збереження ресурсів або підтримки екологічної рівноваги в умовах змінного середовища. Через такі заняття здобувачі освіти стають більш відповідальними, починають розуміти взаємозв'язки в природі та вплив своїх дій на навколишній світ.

Також важливим є те, що інформаційно-комунікаційні технології дозволяють організувати навчання, яке охоплює різні стилі навчання здобувачів освіти. Завдяки різноманітним мультимедійним засобам, наприклад, відео-урокам, інфографіці, віртуальним прогулянкам, здобувачі освіти з різними рівнями сприйняття інформації можуть отримати потрібні знання у найбільш зрозумілій для них формі. Для візуальних здобувачів освіти будуть корисні яскраві зображення, для слухових – аудіо-матеріали, а для тих, хто краще сприймає інформацію через практичну діяльність, існують інтерактивні вправи, що дають змогу не лише спостерігати, а й активно брати участь у процесах.

Не можна забувати й про роль вчителя в інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес. Педагог стає не лише організатором навчальної діяльності, а й наставником, який допомагає здобувачам початкової освіти знаходити правильні рішення, орієнтується на їхні індивідуальні особливості та надає підтримку у разі необхідності. Вчитель має можливість більш гнучки планувати навчальний процес, адаптуючи завдання під потреби конкретної групи здобувачів початкової освіти і використовуючи різноманітні форми і методи навчання.

Однією з головних переваг ігор є розвиток критичного та творчого мислення. Під час виконання завдань здобувачі освіти не лише аналізують інформацію, але й шукають нестандартні рішення, вирішують проблеми та роблять висновки на основі своїх спостережень. Цей процес сприяє формуванню навичок самостійного мислення, а також допомагає краще зрозуміти взаємозв'язки в природних процесах.

Інформаційно-комунікаційні технології також забезпечують можливість практичної взаємодії з навчальним матеріалом, що значно підвищує ефективність його засвоєння. Діти можуть через віртуальні симуляції і моделювання відчувати реальні природні явища, що дає їм можливість експериментувати і робити власні дослідження в безпечному середовищі. Це відкриває можливості для більш глибокого пізнання та розуміння навколишнього світу. В процесі гри вони отримують не лише теоретичні

знання, але й практичні навички, що робить навчання більш осмисленим і змістовним а саме додатки PlantNet, Star Walk і BirdNet є потужними інструментами для розвитку спостережливості, аналітичного мислення та екологічної свідомості у здобувачів освіти.

Завдяки PlantNet діти можуть досліджувати рослинний світ, визначати види рослин за допомогою фотографій та знайомитися з їх характеристиками. Це стимулює дітей уважніше розглядати деталі, такі як форма листя чи квітів, порівнювати ознаки різних видів і усвідомлювати цінність збереження флори. Додаток також дозволяє створювати власні колекції знайдених рослин, що заохочує здобувачів освіти до дослідження навколишнього середовища.

Star Walk відкриває перед дітьми захопливий світ астрономії. За допомогою інтерактивної карти зоряного неба в реальному часі здобувачі освіти можуть знаходити сузір'я, планети, комети та інші небесні тіла, а також дізнаватися цікаві факти про них. Це сприяє розвитку просторового мислення, пам'яті та формує інтерес до науки, дозволяючи здобувачам освіти розглядати космос як щось доступне для дослідження.

Використання BirdNet допомагає здобувачам початкової освіти відкривати багатство світу птахів, розпізнавати їх за співом і дізнаватися більше про їхні види. Додаток заохочує здобувачів освіти прислухатися до природи, тренує слухову увагу та знайомить з біологічним різноманіттям. Це формує любов до природи, екологічну свідомість і бажання дбати про довкілля.

Кожен із цих додатків інтегрує сучасні технології в освітній процес, сприяючи розвитку інформаційної грамотності, критичного мислення та пізнавальної активності. Вони дозволяють здобувачам освіти не лише отримувати нові знання, але й активно досліджувати світ, роблячи уроки природничої освітньої галузі яскравими, цікавими та інтерактивними.

Завдяки такому підходу здобувачі освіти формують допитливість, здатність до системного мислення і розвиток наукової уяви. Це стає міцною основою для подальшого освоєння більш складних тем і дисциплін, адже, за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, навчальний процес стає динамічним і сприяє глибокому розумінню природничих наук як важливої частини загальної освіти [2].

Попри численні переваги, використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні природничої освітньої галузі має свої виклики. Перш за все, це потреба у технічному забезпеченні, наявності комп'ютерів, інтернету та програмного забезпечення. Крім того, важливим аспектом є навчання педагогів, щоб вони могли ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі [3].

Отже, ігри з використанням інформаційно-комунікаційних технологій є потужним інструментом для вивчення природничої освітньої галузі в початковій школі. Вони допомагають здобувачам освіти краще розуміти природу, розвивають критичне мислення та творчість, сприяють глибшому засвоєнню матеріалу. Проте для максимальної ефективності необхідно забезпечити належне технічне

оснащення та підготовку педагогів. Використання інтерактивних ігор має великий потенціал для залучення здобувачів освіти до активного і цікавого навчання.

Список використаних джерел

1. Ландик. М.І. Ігри як метод навчання природознавства. Режим доступу: <http://surl.li/icgyyu> (дата звернення: 29.11.2024).
2. Руцька. К. О. Переваги використання ІКТ в ігрових формах навчання на уроках природознавства. Режим доступу: <http://surl.li/sblxgv> (дата звернення: 29.11.2024).
3. Іванова. Л .Ф. Приклади ігор з ІКТ для використання на уроках природознавства. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/embed/0010if-c349.doc.html> (дата звернення: 29.11.2024).

Оксана Савчук,
студентка 2 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Науковий керівник: Тетяна Бортнюк,
кандидат економічних наук, доцент,
завідувачка кафедри природничо-математичної,
світоглядної освіти та інформаційних технологій
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ІНТЕЛЕКТ-КАРТА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ключові слова: інтелект-карта, інструмент навчання, початкова школа, візуалізація

Людство протягом свого існування розробило безліч методів, які полегшують процес навчання і запам'ятовування, оптимізують планування та реалізацію різних задумів, а також підвищують особисту продуктивність. Деякі з цих методів подібні між собою, інші ж – унікальні. Одні методи легко освоїти, інші потребують більше часу. Ми обираємо той метод, який найбільше імпонує і підходить. Одним із таких цікавих та ефективних методів є метод інтелектуальних карт. Кожен, хто хоч раз намагався ефективно структурувати інформацію, скласти план або прийняти рішення, його використовував.

Інтелект-карта – це графічний спосіб представлення інформації, що відображає зв'язки між ідеями, поняттями або даними. Вона становить собою деревовидну структуру (також з можливими зв'язками між гілками) і подає семантичні або інші зв'язки між фрагментами інформації. Завдяки поданню цих зв'язків в радіальній, нелінійній формі, вона сприяє підходу в стилі мозкового штурму до будь-якого організаційного завдання, усуваючи необхідність створення детальної концептуальної системи перед початком роботи. Офіційно інтелект-карта, як формат мислення, з'явилася ще в 60-х роках XX століття. Але автор цієї техніки Тоні Б'юзен відмічає, що схожу техніку для своїх записів застосовували художники епохи Відродження Леонардо да Вінчі та Мікеланджело, вчені Марія Кюрі та Альберт Енштейн. Б'юзен почав розробку концепції інтелект-карти ще коли навчався в університеті і основним її призначенням було конспектів та структуризація отриманих знань. Спочатку він спробував цю техніку в своєму житті, а потім почав навчати інших. З часом виявилось, що інтелект-карта підходить не тільки для навчання, а й для багатьох інших задач, як особистих, так і професійних [1]. Розглянемо техніки створення інтелект карт та приклади використання техніки інтелект-карт як інструменту для планування проєктів в професійній діяльності сучасного педагога.

Структура інтелект-карти відтворює нейронну структуру мозку. А процес її створення слугує відображенням процесу мислення. Ефективною інтелект-карту роблять її складові: радіантне мислення, нелінійний органічний потік думок, колір,

зображення слова. Хоча традиційно для створення інтелект-карти використовували папір і кольорові ручки, сьогодні існують численні комп'ютерні програми, які повною мірою замінюють традиційні інструменти. Вибір між папером та цифровим форматом залишається за користувачем. Інтелект-карта завжди починається з центрального образу, який символізує основну ідею. Від цього образу відходять гілки різного кольору та товщини, що представляють ключові теми та підтеми. Кожна гілка може розгалужуватися на менші гілки, на яких записуються поняття, твердження тощо. Відповідно до концепції інтелект-карт, використання слів зводиться до ключових слів та фраз, а візуальні елементи, такі, як зображення та кольори, відіграють важливу роль у сприйнятті та запам'ятовуванні інформації.

Інтелект-карти можна ефективно використовувати на всіх етапах навчального процесу: при актуалізації знань, узагальненні та систематизації навчального матеріалу, а також під час вивчення нового матеріалу, повторення та контролю знань. Крім того, робота з інтелект-картами сприяє розвитку комунікативних навичок, уміння слухати інших, формує активність, ініціативність та лідерські якості, одночасно

виховуючи повагу до думки інших. Колективне створення інтелект-карт мотивує учнів до навчання, розвиває їхню емоційно-вольову сферу та формує такі важливі навички як вміння працювати в команді, уважність, посидючість та наполегливість [2].

Наведемо приклад створеної нами інтелект-карти «Пернаті друзі». Це не просто гарний малюнок, а інтерактивний інструмент, який «оживляє» вивчення птахів і який можна

використовувати у 3 класі на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Ця візуальна модель дозволяє учням не тільки запам'ятовувати факти, а бачити широкую картину пташиного світу. Діти можуть легко відстежити, як різні види птахів пов'язані між собою, з їхнім способом життя та іншими аспектами. Така карта – це ніби мапа, що веде юних дослідників через лабіринт знань про птахів. Вона допомагає систематизувати інформацію, роблячи її доступною та зрозумілою. Завдяки яскравим малюнкам, цікавим фактам та інтерактивним елементам, карта перетворює навчання на захопливу гру.

Порівняно з традиційними методами, інтелект-карта має ряд переваг. Вона залучає дітей до активного пізнання, розвиває їхню допитливість і критичне мислення. На відміну від пасивного сприйняття тексту, інтерактивна карта стимулює учнів до самостійних досліджень і висновків.

Однак, створення та використання інтелект-карти потребує певних зусиль. Вчителю необхідно ретельно підготуватися, щоби карта була не лише красивою, а й інформативно насиченою. Крім того, важливо враховувати індивідуальні особливості учнів і підбирати завдання, які відповідають їхньому віку та рівню знань.

Інтелект-карта «Пернаті друзі» може стати основою для різноманітних навчальних проєктів. Діти можуть створювати власні карти, досліджувати життя

конкретних видів птахів, розробляти заходи зі збереження пташиного світу. Така активна участь у навчальному процесі сприяє розвитку творчих здібностей учнів та формуванню у них відповідального ставлення до природи.

Отже, інтелект-карта – це ефективний інструмент навчання у початковій школі. Вона не тільки передає знання, але й розвиває в учнів ключові компетентності XXI століття: критичне мислення, креативність, співпрацю. Застосування інтелект-карт в освітньому процесі сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості.

Список використаних джерел

1. Ейхман Т. І., Митцева О. С. Інтелект карти в професійній діяльності ІТ-спеціаліста. *The XXX. International Science Conference «Actual problems of modern science and practice»*, June 29 – July 02, 2021, Boston, USA. P. 250-252. <https://isg-konf.com/uk/actual-problems-of-modern-science-and-practice-ua/> (дата звернення: 26.11.2024).
2. Рій М. С. Використання інтелект-карт як засобу візуалізації на уроках читання в початковій школі. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації*: матеріали IV Міжнародної наукової конференції, м.Івано-Франківськ, 2 грудня, 2022 р. Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. С.169-171. Режим доступу: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/issue/view/02.12.2022/14> (дата звернення: 23.11.2024).

Вікторія Стоянович,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Наукова керівниця: Надія Антонюк,
*викладач Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ПРОЄКТНЕ НАВЧАННЯ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Ключові слова: проєктне навчання, інтегроване навчання, освітній процес, критичне мислення, пізнавальна активність, навчальні проєкти, екологічне виховання, цифрові технології, компетентнісний підхід, інтерактивні методи.

На сучасному етапі розвитку освіти основною метою навчання в школі є формування ключових компетентностей учнів. Цей процес спрямований на підготовку здобувачів освіти до реального життя, формування в них здатності самостійно вирішувати практичні завдання, ефективно взаємодіяти з іншими, критично мислити та знаходити креативні рішення. Для досягнення цих цілей вчителі використовують різні види навчання, форми та методи. Одним із найефективніших підходів у цьому контексті є проєктне навчання.

Проєктне навчання – це метод організації освітнього процесу, який передбачає активну участь здобувачів освіти у вирішенні проблем чи виконанні завдань через дослідження, аналіз і практичну діяльність. Основною характеристикою цього підходу є його орієнтованість на реальні життєві ситуації, що дозволяє учням не лише здобувати знання, а й застосовувати їх у практичній діяльності. У початковій школі цей метод є особливо важливим, адже він стимулює цікавість дітей до навчання, розвиває їхню самостійність і творчий потенціал.

Значення проєктного навчання в освітньому процесі полягає у формуванні в учнів низки важливих навичок. По-перше, воно сприяє розвитку пізнавальної активності, адже учні самостійно шукають інформацію, проводять експерименти та роблять висновки. По-друге, проєкти забезпечують формування соціальних навичок, зокрема комунікації, співпраці та відповідальності, оскільки часто передбачають роботу в групах.

Освітній процес у межах проєктного навчання будується поетапно. Спочатку учні разом із вчителем визначають тему та мету проєкту, обирають проблему, яку потрібно вирішити. Далі вони планують свою діяльність: визначають необхідні ресурси, розподіляють ролі в групі, обговорюють методи виконання завдань. Виконання проєкту передбачає активну діяльність учнів: дослідження, аналіз, створення певного продукту. Завершується робота презентацією результатів і рефлексією, коли учні обговорюють свої досягнення, труднощі та отриманий досвід.

Для початкової школи характерними є проекти, які мають практичну й пізнавальну спрямованість. Наприклад, у межах екологічного проекту діти можуть досліджувати проблему забруднення довкілля, проводити спостереження та пропонувати способи збереження природи. У соціальних проєктах учні разом із батьками організовують благодійні акції, допомагають притулкам для тварин чи влаштовують заходи підтримки для літніх людей. Такі проєкти не лише розвивають навички дослідження, але й формують у дітей моральні цінності та екологічну свідомість.

Роль учителя в проєктному навчанні є особливо важливою. Педагог виступає не лише як джерело знань, а як наставник, який підтримує учнів, спрямовує їхню діяльність, допомагає подолати труднощі й мотивує до досягнення результату. Важливо, щоб учитель враховував вікові особливості учнів, створював умови для їхньої самостійності та творчості, стимулював інтерес до навчання.

Проєктне навчання є ефективним інструментом для формування ключових компетентностей учнів початкової школи. Воно сприяє розвитку їхньої пізнавальної активності, креативності, самостійності, формує вміння співпрацювати й використовувати набуті знання на практиці. Таким чином, проєктне навчання не лише забезпечує якісне засвоєння навчального матеріалу, а й готує учнів до активного та успішного життя в сучасному світі.

В умовах початкової школи проєктне навчання орієнтоване на вікові та психологічні особливості учнів, зокрема на їхню допитливість, схильність до гри та інтерес до практичних занять. Цей метод базується на активній участі учнів у навчальному процесі, де вони виконують реальні завдання, досліджують явища та створюють кінцеві продукти своєї діяльності, такі як проєкти, презентації, малюнки чи моделі.

Проєктне навчання розвиває пізнавальну активність і самостійність учнів. Учителі інтегрують різні навчальні предмети, об'єднуючи знання з природознавства, української мови, математики та технологій. Наприклад, у рамках проєкту «Моє рідне місто» діти можуть дізнаватися про історію місцевості, описувати її у творах, розраховувати відстані на карті та створювати макети важливих пам'яток.

Особливістю проєктного навчання є його багатостороння структура. Воно включає декілька етапів: вибір теми, формулювання мети та завдань, пошук і збір інформації, виконання основної діяльності, презентацію результатів і рефлексію. На кожному етапі учні беруть активну участь, розвиваючи свої організаційні та комунікативні навички.

Проєкти можуть бути індивідуальними, груповими або класними. Проєктне навчання має значний вплив на розвиток критичного мислення. Воно стимулює дітей аналізувати інформацію, знаходити логічні зв'язки та робити висновки.

Ключовим компонентом є співпраця між учнями. Виконуючи групові проєкти, діти вчаться домовлятися, розподіляти ролі, враховувати думки інших і спільно досягати поставлених цілей. Це сприяє формуванню комунікативної та соціальної компетентностей.

Проектне навчання також інтегрує цифрові технології, що є важливим аспектом сучасної освіти. Діти використовують планшети, комп'ютери, інтерактивні дошки для створення презентацій, пошуку інформації та участі в інтерактивних іграх.

Значення проектного навчання полягає і в екологічному вихованні учнів. Багато проєктів у початковій школі спрямовані на формування екологічної свідомості. Наприклад, під час роботи над проєктом «Збережемо планету разом» діти вивчають способи сортування сміття, розробляють плакати із закликами до збереження природи та організовують акції з прибирання шкільного подвір'я.

Проте проектне навчання має й певні виклики. Воно потребує значного часу для планування та реалізації. Не всі школи мають доступ до необхідних ресурсів, таких як сучасні технології або обладнання. Важливим є також урахування вікових особливостей молодших школярів, які можуть потребувати більшої допомоги в організації діяльності.

Загалом, проектне навчання – це ефективний метод, який дозволяє зробити навчальний процес цікавим, практичним і результативним. Воно сприяє формуванню особистості, здатної критично мислити, працювати в команді та вирішувати складні завдання.

В умовах початкової школи проектне навчання є важливим кроком до підготовки дітей до життя в сучасному світі.

Проектне навчання ґрунтується на кількох ключових принципах:

1. Інтеграція знань: завдання поєднують різні навчальні дисципліни (українську мову, математику, природознавство тощо).
2. Практична спрямованість: учні виконують завдання, які мають реальне застосування (наприклад, створення екопроєктів).
3. Самостійність: діти беруть активну участь у виборі теми проєкту та шляхів її реалізації.
4. Колективна діяльність: проєкти часто виконуються в групах, що вчить взаємодії та співпраці.

Проектне навчання є сучасним підходом до освіти, який сприяє формуванню ключових компетентностей учнів, таких як критичне мислення, вміння працювати в команді, самостійність і творчий підхід до вирішення завдань. Основна мета цього підходу полягає у створенні умов, за яких учні можуть не лише здобувати нові знання, але й активно застосовувати їх на практиці, поглиблюючи свої навички через вирішення реальних або змодельованих проблем. У початковій школі цей метод особливо важливий, адже він допомагає закладати основи для подальшого навчання, мотивуючи здобувачів освіти до пізнання та взаємодії.

Проектне навчання базується на низці принципів, що забезпечують його ефективність. Перш за все, це принцип діяльності, який передбачає активну участь учнів у процесі навчання. Саме через власну діяльність діти засвоюють знання глибше й усвідомленіше. Також важливим є принцип інтеграції, який дозволяє об'єднувати знання з різних предметів для вирішення комплексних завдань. Ще одним ключовим принципом є співпраця: у процесі виконання проєкту учні взаємодіють один з одним, що розвиває їхні комунікативні навички та вміння працювати в команді.

Проекти у початковій школі можуть бути різноманітними за своєю формою та змістом. Наприклад, залежно від типу діяльності, проекти можуть бути дослідницькими, творчими, соціальними або інформаційними. Дослідницькі проекти спрямовані на розв'язання певних проблем шляхом проведення спостережень і аналізу отриманих даних. Творчі проекти надають дітям можливість проявити свої таланти через створення виробів, написання віршів або малювання. Соціальні проекти орієнтовані на вирішення актуальних для громади питань, наприклад, організація акцій чи допомога тим, хто цього потребує. Інформаційні проекти передбачають збір, аналіз та презентацію інформації на певну тему.

Зокрема, організація цього виду навчання вимагає від учителя чіткого планування, значної підготовки та вміння координувати роботу учнів. Крім того, учні, особливо в початковій школі, можуть потребувати додаткової підтримки для виконання завдань, пов'язаних із самостійним пошуком інформації або виконанням творчих завдань. Ще однією проблемою може стати обмеження в часі, адже виконання проєкту зазвичай вимагає більше часу, ніж традиційний урок.

Отже, проєктне навчання є інноваційним і результативним підходом до організації освітнього процесу в початковій школі. Завдяки інтеграції знань, орієнтації на реальні життєві ситуації та акценту на практичній діяльності, цей метод розвиває пізнавальну активність учнів, підвищує їхню мотивацію до навчання і забезпечує якісне засвоєння матеріалу. Успішна реалізація проєктного навчання залежить від ефективної взаємодії учителя та учнів, чіткого планування та врахування вікових особливостей молодших школярів. Проєктне навчання сприяє не лише академічному розвитку, але й формуванню моральних цінностей, екологічної свідомості та готовності до життя в сучасному світі. Таким чином, проєктне навчання є важливим компонентом сучасного освітнього процесу, який дає змогу виховати компетентну, самостійну та активну особистість, здатну до успішного вирішення завдань у різних сферах життя.

Список використаних джерел

1. Біляєва О. І. Проєктна діяльність у початковій школі: методичний посібник. Київ. 2020. С. 45-72.
2. Ярмоленко М. В. Роль проєктного навчання в формуванні компетентностей учнів початкової школи. Освіта та педагогіка. № 2. 2021. С.12. С. 20.

Софія Ройко,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
факультету початкової, дошкільної освіти
та інформаційних технологій
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Наукова керівниця: Алла Хомярчук,
*викладач КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Ключові слова: екологічне виховання, екологічні поняття, молодші школярі, курс «Я досліджую світ», інтегроване навчання, відповідальне ставлення, охорона природи, проектна діяльність, екскурсії, ігрові методи, екологічна свідомість, інтеграція знань.

В тезах розглянуто роль формування екологічних понять у молодших школярів через вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Описано значення екологічного виховання для розвитку відповідального ставлення до довкілля, а також методи, які сприяють формуванню екологічної свідомості, зокрема спостереження, проектна діяльність, екскурсії, ігрові методи та обговорення.

Сучасне суспільство стикається з низкою екологічних викликів, і вирішення цих проблем вимагає формування у молодого покоління екологічно свідомого мислення. Початкова школа є важливим етапом для закладання основ екологічних знань і навичок, адже діти в цьому віці відкриті до нових знань і здатні легко сформувати стійкі навички. Інтегрований курс «Я досліджую світ», що включає елементи природознавства, дає можливість педагогам допомогти дітям зрозуміти екологічні поняття й розвинути відповідальне ставлення до навколишнього середовища.

Екологічне виховання – це процес формування в учнів екологічної свідомості, знань про природу та усвідомлення важливості її збереження. У початковій школі ці знання передаються через прості поняття та емоційний контакт із навколишнім світом, розуміння взаємозв'язку між діями людини та станом довкілля. На рівні молодшої школи основною метою є закласти позитивне ставлення до природи та відповідальність за її збереження [1].

Особливості інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Інтегрований курс «Я досліджую світ» сприяє розвитку екологічних понять через залучення дітей до пізнавальної діяльності. На заняттях учні не просто отримують знання, а й проводять дослідження, спостерігають за природою, аналізують різні явища, що закладає основи екологічного мислення. Завдяки інтеграції природничих, соціальних і здоров'язбережувальних тем, учні отримують цілісне уявлення про світ і своє місце в ньому.

Основні принципи формування екологічних понять:

Для ефективного формування екологічних понять у рамках курсу «Я досліджую світ» важливо дотримуватися таких принципів:

1. *Систематичність і послідовність* – поняття подаються з поступовим ускладненням, що відповідає віковим особливостям учнів, забезпечуючи легше засвоєння та перехід від простих понять до більш складних.

2. *Дослідницький підхід* – діти активно залучаються до процесу дослідження, що підвищує інтерес до навчання і сприяє глибшому розумінню екологічних тем.

3. *Інтеграція із повсякденним життям* – розгляд екологічних тем через зв'язок із реальними життєвими ситуаціями підвищує мотивацію дітей до дотримання екологічної поведінки [2].

Основні методи та форми роботи:

У курсі «Я досліджую світ» екологічні поняття формуються через такі методи та форми роботи:

- *практичні дослідження* – спостереження за природними об'єктами (наприклад, рослинами, тваринами), екскурсії та експерименти допомагають дітям самостійно пізнавати навколишній світ.

- *проектна діяльність* – створення проєктів на екологічну тематику, таких як «Збережемо воду», «Мій зелений куточок», де діти вчаться працювати з інформацією, аналізувати і застосовувати знання на практиці.

- *ігрові методи* – екологічні ігри, наприклад, рольові ігри на теми природи, допомагають дітям легше зрозуміти, як різні компоненти природи взаємопов'язані.

- *використання інформаційних технологій* – інтерактивні ресурси та мультимедійні засоби сприяють кращому розумінню екологічних процесів і явищ, що відбуваються у природі [3].

Роль учителя у формуванні екологічних понять:

Важливу роль у формуванні екологічних понять відіграє вчитель. Педагог стає для учнів прикладом екологічно свідомої поведінки, мотивує до дбайливого ставлення до природи і сприяє створенню позитивного емоційного ставлення до довкілля. Також учитель допомагає формувати активну екологічну позицію, залучаючи дітей до акцій з висадки дерев, збирання сміття або екологічних флешмобів.

Отже, формування екологічних понять у молодших школярів є важливою складовою інтегрованого курсу «Я досліджую світ», який сприяє розвитку екологічної свідомості, любові та відповідальності за довкілля. За допомогою систематичного підходу, використання інтерактивних методів і особистого прикладу педагога учні вчаться розуміти природу як цілісну систему, у якій вони також відіграють важливу роль. Виховання екологічної свідомості у молодших школярів не лише допомагає їм краще зрозуміти світ навколо, а й формує основи свідомого, екологічно відповідального майбутнього.

Список використаних джерел

1. Сергієнко Ніна Романівна. Екологічне виховання у молодших школярів. Режим доступу: <http://surl.li/rikdno> (Дата звернення: 03.11.2024).
2. Ірина Андрусенко. Основні принципи формування екологічних понять у рамках курсу «Я досліджую світ». Режим доступу: <http://surl.li/ldtudr> (Дата звернення: 03.11.2024).
3. Ірина Тимофєєва. Основні методи та форми роботи у курсі «Я досліджую світ». Режим доступу: <http://surl.li/aycces> (Дата звернення: 03.11.2024).

Валентина Бойко,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
відділення початкової, дошкільної освіти
та інформаційних технологій
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Наукова керівниця: Алла Хомячук,
*викладач КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОЇ КАРТИНИ СВІТУ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Ключові слова: цілісна картина світу, пізнання, взаємозв'язки, критичне мислення, інтеграція знань, навчальний процес, емоційний розвиток, дослідницька діяльність, адаптація до змін.

Швидкі темпи розвитку сучасного суспільства призвели до необхідності формування у молодших школярів цілісної картини світу через предмет «Я досліджую світ». Це обумовлено потребою підготувати дітей до життя у складному, взаємопов'язаному світі, де важливе місце займає усвідомлення взаємозв'язків між природою, технологіями та культурою. Такий підхід дає можливість не лише розвивати критичне мислення і відповідальність, але й виховувати в учнів розуміння ролі людини в навколишньому середовищі, сприяючи гармонійному сприйняттю світу та активній пізнавальній діяльності.

Формування цілісної картини світу у молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» допомагає дітям розвивати всебічне розуміння навколишньої дійсності, поєднуючи знання про природу, суспільство, культуру, технології та моральні цінності. Ці уроки сприяють розвитку інтересу до пізнання, формуючи в учнів здатність аналізувати інформацію, критично осмислювати явища та розуміти взаємозв'язок різних аспектів світу. Діти отримують широкі знання про екологію, історію, географію, що допомагає формувати базове відчуття єдності світу та розвивати критичне мислення. Крім того, на уроках діти засвоюють важливі цінності, такі як відповідальність, повага до природи і людей, що сприяє розвитку емпатії та соціальних навичок. Водночас вони вчаться усвідомлювати свої емоції та поважати емоційний стан інших. Завдяки всебічному підходу уроки «Я досліджую світ» не тільки розширюють кругозір учнів, але й закладають основи для подальшого навчання, формуючи у них впевненість у власних силах і бажання досліджувати світ [1].

Цілісна картина світу молодшого школяра — це рухоме відображення в його свідомості єдності духовного і матеріального аспектів буття. Вона постає як сукупність знань, уявлень, емоцій, цінностей і смислів про навколишній світ та роль людини в ньому. Ця картина формується через безпосереднє та опосередковане сприйняття дійсності, яке виникає в процесі пізнавальної діяльності учня. Її формування є складним і важливим процесом, спрямованим на те, щоб допомогти дітям побачити світ як єдину, взаємопов'язану систему [1]. Одним з основних викликів є інтеграція

знань із різних сфер, таких як природа, суспільство, технології та культура, що дозволяє учням усвідомити взаємозв'язок між різними елементами навколишнього світу. Важливо також враховувати вікові особливості дітей, обираючи доступні та зрозумілі методи подачі інформації, щоб зацікавити школярів і зробити матеріал легким для сприйняття. При цьому педагогам необхідно знаходити баланс між науковою точністю та доступністю матеріалу, пояснюючи навіть складні поняття у зрозумілій формі. Для підтримки мотивації та інтересу до навчання уроки часто будуються у формі досліджень, ігор та інтерактивних занять, що стимулює активну участь дітей і сприяє розвитку критичного мислення. Таким чином, розв'язання цих проблем сприятиме гармонійному світосприйняттю учнів, їхній готовності досліджувати навколишній світ, ставити запитання та робити висновки, що забезпечить міцну основу для подальшого навчання і життя в сучасному світі [2].

Розглянемо ключові підходи до розуміння цілісної картини світу особистості з філософської, психологічної та педагогічної точок зору. У філософії цілісна картина світу особистості зазвичай сприймається як вища форма організації знань, яка базується на результатах теоретичних наук та певних філософських і культурологічних принципах. Вона створює систематизоване світоуявлення, що є складовою частиною світогляду. Існують різні підходи до розуміння терміна «цілісна», такі як системний, комплексний, інтегративний і синергетичний. Отже, «цілісна» є характеристикою впорядкованості, комплексності та єдності всіх взаємопов'язаних елементів системи, що вказує на новоутворену якість. В психології терміни «картина світу» та «світ» часто використовуються як синоніми. Картина світу розглядається як багаторівнева, складна та ієрархічна система, яка є одним із основних особистісних утворень, що акумулює досвід, цінності та світоглядні системи різних поколінь і народів. Вона постійно взаємодіє з навколишнім середовищем, зазнаючи змін під впливом епох і індивідуальних життєвих шляхів. Психологи вважають, що картина світу є унікальною психічною реальністю, яка представляє собою цілісну ієрархічну структуру смислів, потреб, мотивів і спрямованостей особистості. У педагогічній сфері найчастіше використовуються терміни «загальна наукова картина світу» та «цілісна картина світу», в той час як у філософії переважає поняття «фундаментальна» або «універсальна картина світу». Зокрема, С. Гончаренко визначає «загальну наукову картину світу» як синтез знань, які люди мають про природу та соціальну реальність. Комплекс природничих наук формує природничо-наукову картину світу, тоді як соціальні науки утворюють соціально-історичну картину дійсності.

У молодшому шкільному віці уявлення дітей про світ, людину та самих себе активно розвиваються, а чуттєвий досвід збагачується. У цей період діти оволодівають основними пізнавальними розумовими операціями, такими як аналіз, синтез, порівняння, спостереження, розуміння та інтерпретація. Це формує сприятливе середовище для залучення молодших школярів до дослідницької діяльності, самостійного пошуку та експериментування. Незалежно від вікового етапу, діти мають засвоїти всі елементи цілісної картини світу, які включають системи знань, уявлень, емоцій, почуттів, цінностей та смислів про навколишнє середовище та місце людини

в ньому. Це пов'язано з тим, що картина світу повинна бути зрозумілою, очевидною і доступною для сприйняття дитиною, а її ставлення до навколишньої дійсності має формуватися на основі позитивного сприйняття [3].

Оскільки цілісна картина світу допомагає молодшим школярам адаптуватися до реальності, процес її формування інтегрується в освітній процес з початкової школи. При відборі навчального матеріалу важливими є науковість і доступність. Основна мета програми – дослідницька практика. Форми навчання включають як індивідуальну, так і групову пізнавальну діяльність учнів. Питання формування уявлень про зв'язки між елементами навколишнього світу в контексті цілісності особливо акцентуються в програмі курсу «Я досліджую світ», де підкреслюється, що реалізація ідеї цілісності світу відбувається через вивчення різноманітних зв'язків: між живою і неживою природою, усередині живої природи та між природою і людиною [1].

Формування цілісної картини світу у молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» сприяє усвідомленню взаємозв'язків між елементами навколишнього середовища, що допомагає сприймати природу і суспільство як єдину систему. Дослідницька діяльність розвиває критичне мислення, оскільки учні вчаться аналізувати, порівнювати та робити висновки, а освоєння екологічних тем формує їхню екологічну свідомість. Цей підхід стимулює пізнавальну активність, заохочуючи дітей до самостійного пошуку інформації та участі в експериментах, що підвищує зацікавленість у навчанні. Уроки також сприяють формуванню цінностей, таких як доброта, справедливість і відповідальність, і допомагають створити цілісне сприйняття світу. В результаті, це розвиває активну та відповідальну особистість, готову реагувати на виклики сучасності [2].

Список використаних джерел

1. Навчально-методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Зоя Хитра, Ніна Павич. - Київ: Генеза, 2020. с.6-20. URL: <http://surl.li/nixtcq> (Дата звернення: 3.11.2024).
2. Всеосвіта: Формування цілісної картини світу через проведення інтегрованих уроків URL: <http://surl.li/nsefik> (Дата звернення: 5.11.2024).
3. Нова українська школа: Формування цілісної картини світу у молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» URL: <http://surl.li/jqvwtv> (Дата звернення: 5.11.2024).

Софія Ройко,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
факультету початкової, дошкільної освіти
та інформаційних технологій
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Наукова керівниця: Надія Антонюк,
*викладач КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ключові слова: інтерактивні методи навчання, початкова школа, активне навчання, технології в освіті, критичне мислення, творчі здібності, групова робота, рольові ігри, цифрові технології, комунікативні навички, мотивація, педагогічні інновації.

Сучасна освіта ставить перед собою завдання не тільки передавати знання, але й розвивати критичне мислення, креативність, комунікабельність та здатність до самостійного навчання учнів. В умовах швидкого розвитку технологій особливо важливо використовувати інноваційні підходи в освітньому процесі. Одним із таких підходів є інтерактивні методи навчання, які сприяють активному залученню учнів до процесу пізнання та розвитку їхніх навичок.

Інтерактивні методи навчання (від лат. inter – «між» і actio – «дія», тобто «взаємодія») – це такі методи, які залучають учнів до активної взаємодії з матеріалом, вчителем і однокласниками. Ці методи не зводяться до пасивного сприймання інформації, а сприяють розвитку навичок критичного мислення, комунікації, самовираження та колективної діяльності.

Інтерактивні методи навчання почали активно використовувати в середині ХХ століття, коли педагоги зрозуміли, що учнів потрібно залучати до активної участі в навчанні. Цей підхід виник завдяки ідеям про важливість співпраці, творчого мислення та роботи в командах.

Основною метою інтерактивних методів є створення умов для активної діяльності учнів, де кожен з них є не лише слухачем, а й учасником навчального процесу. Це сприяє розвитку не тільки знань, але й практичних навичок, таких як уміння співпрацювати, слухати інших, висловлювати власну думку та аргументувати свої позиції [1].

Види інтерактивних методів навчання:

1. Робота в малих групах. Цей метод дозволяє учням працювати в командах, обговорюючи завдання та проблеми, що сприяє розвитку комунікативних навичок і вмінь працювати в колективі. Кожен учень може внести свій вклад у розв'язання задачі, що стимулює відповідальність та ініціативу.
2. Ігрові методи. Ігри – це потужний інструмент для розвитку творчого мислення та пізнавальної активності учнів. Вони можуть бути як традиційними (настільні

- ігри, рольові ігри), так і цифровими (використання освітніх програм і додатків, інтерактивних платформ). Ігрові методи дозволяють перетворити навчальний процес на захоплююче та цікаве заняття, що допомагає засвоювати навіть складні концепти.
3. Мозковий штурм. Метод мозкового штурму сприяє генерації ідей і розвитку креативності. Під час такого заняття учні висловлюють свої думки і пропозиції, які потім аналізуються, обговорюються і структуруються. Це допомагає формувати навички критичного мислення та здатність знаходити різні шляхи розв'язання проблем.
 4. Дискусії та дебати. Дискусії дозволяють учням висловлювати свою думку, слухати інших і аргументувати свою позицію. Це важливий метод для розвитку мовленнєвих навичок, вміння аналізувати інформацію, висловлювати переконання та знаходити компроміси.
 5. Проектна діяльність. Метод проектів передбачає активне залучення учнів до створення реальних або уявних проектів, які вони повинні реалізувати за допомогою досліджень, планування та презентацій. Це не тільки формує вміння працювати в команді, а й дає можливість для розвитку креативного підходу до вирішення реальних завдань [2].
 6. Кейси (Case Study). Учні аналізують реальні або уявні ситуації, шукаючи шляхи їх вирішення. Це сприяє розвитку аналітичного мислення, вміння приймати рішення та працювати з інформацією.
 7. Асоціативний куш. Метод передбачає створення схеми чи «хмари» ідей, пов'язаних із певною темою. Учні спільно шукають асоціації, що стимулює творче мислення та структуру знання.
 8. Рольова гра. Учні виконують певні ролі (наприклад, журналіста, науковця, історичної особи), що допомагає їм зрозуміти інші точки зору, вчитися приймати рішення та взаємодіяти в різних контекстах.
 9. Веб-квест. Учні виконують завдання, використовуючи інформацію з інтернету. Це сприяє розвитку навичок пошуку, аналізу та критичної оцінки інформації.
 10. Дерево рішень. Учні розробляють кілька варіантів вирішення задачі або проблеми, вибудовуючи «дерево» з можливими наслідками та вибором оптимального шляху.

У сучасній початковій школі інтерактивні методи навчання особливо ефективні, оскільки вони дозволяють з раннього віку формувати в учнів інтерес до навчання та розвивати їхні вміння працювати в колективі. Використання таких методів може значно підвищити рівень мотивації учнів до навчання, покращити їхню самостійність та відповідальність.

Інтерактивні методи навчання є важливим компонентом сучасного освітнього процесу, особливо у початковій школі, де формуються базові навички навчання, спілкування та співпраці. Ці методи спрямовані на залучення учнів до активної взаємодії, розвитку критичного мислення та творчих здібностей.

Основні особливості застосування інтерактивних методів:

1. Активна участь учнів. Учні стають не лише пасивними споживачами знань, а й активними учасниками освітнього процесу. Вони беруть участь у дискусіях, іграх, проектах, що сприяє глибшому розумінню матеріалу.

2. Командна робота та співпраця. Інтерактивні методи часто передбачають групову діяльність, де учні розвивають навички співпраці, комунікації та взаємодопомоги.

3. Індивідуалізація навчання. Використання різних методів дозволяє врахувати особисті потреби та особливості кожної дитини, що сприяє кращій адаптації учнів до навчання.

4. Залучення емоційної сфери. Інтерактивні методи часто включають елементи гри, творчих завдань, драматизації, що робить навчання цікавим і емоційно насиченим. Це допомагає зберегти мотивацію до навчання.

5. Розвиток критичного мислення. Завдяки інтерактивним методам учні вчаться аналізувати інформацію, висловлювати свої думки, аргументувати свою позицію та шукати рішення проблем.

Таким чином, інтерактивні методи навчання забезпечують активну залученість учнів у навчальний процес, розвивають їхні соціальні та емоційні навички, а також сприяють формуванню критичного мислення та індивідуального підходу до навчання. Це робить освітній процес не лише ефективним, але й цікавим для кожної дитини.

Переваги інтерактивних методів:

- Активізація пізнавальної діяльності. Учні не є пасивними споживачами інформації, а стають активними учасниками навчального процесу.

- Розвиток критичного мислення. Діти вчаться аналізувати інформацію, порівнювати різні точки зору, ставити питання і шукати на них відповіді.

- Поліпшення комунікативних навичок. Учні активно взаємодіють між собою, що покращує їх здатність до ефективної комунікації.

- Інклюзивність. Інтерактивні методи дозволяють врахувати індивідуальні потреби учнів, надаючи їм можливість працювати в комфортному для них режимі.

Ці переваги інтерактивних методів навчання сприяють створенню активного та залученого навчального середовища, де учні не тільки отримують знання, але й активно їх осмислюють, обговорюють та застосовують на практиці. Вони допомагають розвивати ключові навички, необхідні для успішного навчання та соціальної взаємодії, що позитивно впливає на загальний процес освіти [3].

Рекомендації для ефективного використання інтерактивних методів:

1. Підготовка вчителя. Для ефективного використання інтерактивних методів учитель повинен володіти сучасними підходами, знати особливості учнів і вміти керувати груповою роботою.

2. Часові обмеження. Інтерактивні методи можуть вимагати більше часу для підготовки та реалізації. Важливо правильно планувати уроки.

3. Різний рівень підготовки учнів. Учитель має забезпечити рівні можливості для всіх дітей, враховуючи їхній рівень знань і навичок.

Інтерактивні методи навчання у початковій школі створюють сприятливі умови для всебічного розвитку дитини, формують у неї навички співпраці та зацікавленість

у навчанні. Їхнє впровадження допомагає зробити освітній процес сучасним, динамічним і орієнтованим на потреби дітей [4].

Отже, інтерактивні методи навчання є важливим аспектом сучасної початкової освіти. Вони сприяють не лише засвоєнню знань, а й розвитку навичок, які є необхідними для успішного навчання та життя в сучасному світі. Використання таких методів у навчанні природознавства, мов та інших предметів дозволяє створити умови для більш ефективного, цікавого та мотивуючого навчання дітей, що, у свою чергу, допомагає формувати у них критичне мислення, ініціативність та готовність до самостійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Печерна А. Інтерактивні методи навчання у сучасній початковій школі. URL: <http://surl.li/evlzpik> (Дата звернення: 14.11.2024).
2. Балазюк М. М. Інтерактивних методів навчання у сучасній початковій школі. URL: <http://surl.li/oeqeop> (Дата звернення: 14.11.2024).
3. Якимів Л. М. Переваги інтерактивних методів навчання. URL: <http://surl.li/fewahx> (Дата звернення: 20.11.2024).
4. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. Київ, 2004. 192 с.

Діана Павлючик,
*здобувачка вищої освіти 4 курсу,
спеціальності «014 Середня освіта (Музичне мистецтво)»
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник: Сергій Марчук,
*кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри
загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА МИКОЛИ ЛЕОНТОВИЧА

Ключові слова: М. Леонтович, музично-педагогічна діяльність, українська народна пісня.

Микола Леонтович (1877–1921) – «незвичайне явище в історії української культури». Народний учитель з Поділля, самоук у музичних знаннях, він досяг вершин світового мистецтва, в якому заговорив власним словом і глибоко розкрив співочий дух свого народу [2, с. 42].

Творча спадщина Миколи Дмитровича Леонтовича – одна з висот українського духу. Вона є найголовнішою і найвагомішою з українського духу і повинна служити благородній справі. Саме про виховання свідомого українського народу, здатного будувати Українську державу, мріяв цей видатний композитор протягом свого короткого, але бурхливого творчого шляху.

Питання, пов'язані з творчою діяльністю Миколи Леонтовича, посідають важливе місце в наукових і публіцистичних працях українських науковців, педагогів і митців ХХ століття: праці Л. Архимовича, М. Гордічука, В. Вітвицького, М. Крип'якевича, Л. Іванової та інших. Окреслена проблема розглядається у працях Д. Антоновича, І. Дзюби та Д. Дорошенка [4, с. 74].

Музично-педагогічна спадщина відомих українських композиторів і педагогів знаходить своє відображення в сучасній шкільній практиці в Україні, а увага до творчості М. Леонтовича зумовлена насамперед багатотою спадщиною педагога для школи, особливо через його обробки народних пісень. Для шкільної практики відібрано найкращі з аранжувань: «Щедрик», «Дударик», «Грицю, Грицю до роботи», «Женчикок-бренчикок», «Козака несуть», «Гра в зайчика», «Над річкою бережком», «Зоре моя вечірняя», «Їхав козак на війноньку», «Тиха вода» [1, с. 34].

Педагогічні погляди М. Леонтовича формують загальну концепцію музичного виховання. Концептуальний підхід композитора включає:

- повагу до народної пісні;
- визнання провідної ролі фольклору в музичному вихованні школярів;
- загальну музичну освіту і прагнення до розвитку дитини на кращих матеріалах професійного і народного мистецтва;
- вільне володіння нотною грамотою;
- надання процесу музичного виховання предметної основи;

– емоційність тощо.

До цих положень належать «Практичний курс навчання співу в середніх школах України», «Матеріали до методики співу в початковій школі», «Практичні вказівки до методики навчання співу в хорах», «Нотний спів у школі», «Ритміка. Практичні вправи», «Як я організував оркестр у сільській школі» та ін.

Упродовж усього життя Леонтович активно пропагував українську народну музику, знайомив з нею дітей та молодь. Головним завданням у музичному вихованні дітей педагог вважав насамперед розвиток їхньої пам'яті, інтелекту, естетичного чуття та прояву громадянських інстинктів. Він звертав увагу на дисциплінованість, витримку і силу волі як найважливіші якості, які необхідно розвивати на хоровому уроці, а практичний досвід, набутий М. Леонтовичем як учителем співу, ліг в основу його підручника «Нотна грамота». Корисні поради знаходимо в посібнику для навчання співу в початкових школах «Музична грамота», а саме: «... спів по слуху і спів з нот. На перших кроках навчання – спів без нот» [3, с. 170].

Отже, Микола Леонтович – український композитор, хоровий диригент, громадський діяч і педагог. Найбільш відомий як автор «Щедрика», «Дударика» та «Козака несуть», обробок українських народних пісень для хору, а його обробка «Щедрика» відома в усьому світі як різдвяна колядка «Carol of the Bells».

Список використаних джерел

1. Іванова Л. Педагогічні ідеї М. Леонтовича. *Музика в школі: збірка статей*. Київ: Музична Україна. 1982. Вип. 8. 137 с.
2. Михайличенко О. В. Музично-педагогічна діяльність українських композиторів і виконавців другої половини XIX – початку XX ст.: історичні нариси. Суми: Мрія-1, 2005. 102 с.
3. Розвиток професійного досвіду педагогів-музикантів у вищих навчальних закладах України (XVIII–XX ст.): монографія за ред. Г. І. Сотської, С. В. Коновець. Київ, 2016. 238 с.
4. Сенета Т. В. Роль творчості М. Д. Леонтовича у становленні української культури XX століття. *Молодий вчений*. 2017. № 4.2 (44.2). С. 74 – 77.

Анастасія Александрук,
*студентка 2 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник: Сергій Марчук,
*кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри
загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ХРИСТІЯНСЬКІ МОРАЛЬНІ ПРИНЦИПИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ: ВІД ТРАДИЦІЙ ДО СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ У ВИХОВАННІ

Ключові слова: духовно-моральне виховання, християнські цінності, формування особистості, педагогічний процес, моральні орієнтації.

Дослідження духовно-морального виховання є надзвичайно актуальним у сучасному суспільстві, що зазнає впливу глобалізації, цифровізації та секуляризації. На тлі сучасних соціокультурних викликів важливо зберігати моральні основи та цінності, які сприяють формуванню відповідальної та гармонійно розвиненої особистості. Християнські моральні цінності, як-от любов, милосердя, повага до ближнього, є фундаментом для виховання молодого покоління в умовах змінного світу.

У своїх роботах О.В. Сухомлинська, І. Л. Сіданіч, К. В. Плівачук та інші дослідники детально аналізують аспекти духовно-морального виховання, підкреслюючи його значення для сучасної освіти. Зокрема, розроблено концептуальні підходи до інтеграції християнських цінностей у педагогічний процес, враховуючи історико-культурний та соціальний контекст України. Водночас існує потреба у подальшій адаптації цих підходів до умов сучасного суспільства.

Метою дослідження є вивчення ролі християнських моральних цінностей у вихованні духовності особистості та визначення методів їх інтеграції в освітній процес для розвитку моральних якостей учнів.

Наукова новизна дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні важливості поєднання християнських моральних цінностей з педагогічними практиками для формування духовності особистості в умовах сучасної освіти.

Отож, О. Сухомлинська обґрунтовує важливість духовного виховання як складової формування особистості. Авторка акцентує увагу на тому, що християнські моральні цінності – любов, милосердя, повага до ближнього, відповідальність – є основою для розвитку високих моральних ідеалів у дітей та молоді. О. Сухомлинська аналізує ключові аспекти інтеграції християнських ідей у педагогічний процес, звертаючи увагу на гармонійне поєднання релігійних і культурно-національних традицій. Вона пропонує практичні шляхи виховання

духовності через педагогічну діяльність, використовуючи освітні методики, які сприяють глибокому осмисленню моральних цінностей.

Вчена акцентує на необхідності відновлення традиційного підходу до виховання, який базується на духовних цінностях, що забезпечує цілісність особистісного розвитку учнів в умовах сучасного суспільства [3].

На думку О.В. Сухомлинської, виховання моральності є ключовим аспектом розвитку особистості, що має ґрунтуватися на гармонійному поєднанні національних традицій і сучасних педагогічних підходів. Автор вважає, що формування моральних цінностей в умовах сучасної України має враховувати історичні аспекти, вплив соціокультурного середовища та глобалізаційних процесів.

Сухомлинська підкреслює, що освіта є важливим інструментом для виховання відповідальної та свідомої особистості. На її думку, гуманізація освітнього процесу сприяє поглибленню духовності та розвитку моральних якостей. Автор також звертає увагу на виклики сучасності, такі як вплив технологій та секуляризації, що потребують адаптації педагогічних методик.

Крім того, у статті висвітлено необхідність формування у молоді ціннісного ставлення до національної культури та традицій як важливого елемента морального виховання [4].

На думку І. Сіданіч, духовно-моральне виховання дітей у вітчизняній школі є невід'ємною частиною освітнього процесу, що спрямована на формування ціннісних орієнтацій особистості. Автор вважає, що цей процес тісно пов'язаний із соціокультурними трансформаціями в Україні протягом XX – початку XXI століття, зокрема із впливом християнських традицій, державних реформ і глобалізаційних процесів. Розглядаючи концептуальні засади духовно-морального виховання та акцентуючи увагу на ролі педагогів як носіїв моральних цінностей і культури, вчений наголошує на важливості інтеграції духовного компоненту в сучасну освіту, зважаючи на зростаючу секуляризацію суспільства.

І. Сіданіч підкреслює, що виховання моральності потребує системного підходу, який включає використання історичних, культурних і релігійних ресурсів для формування гармонійно розвиненої особистості. Автор вважає необхідність удосконалення педагогічних підходів, спрямованих на виховання відповідальних громадян із глибокими моральними переконаннями [2].

На думку І. Плівачук, духовно-моральне виховання є основою формування ціннісних орієнтацій особистості, зокрема в учнівської молоді. Автор вважає, що процес ціннісного становлення особистості повинен бути інтегрованим у систему освіти, враховуючи історичний, культурний і духовний досвід українського народу. Вчений акцентує увагу на важливості забезпечення наступності між родинним і шкільним вихованням, що сприяє гармонійному розвитку особистості. Науковець наголошує, що сім'я і школа мають бути партнерами у вихованні моральних чеснот, таких як справедливість, чесність, милосердя, відповідальність і патріотизм.

Крім того, І. Плівачук зазначає, що реалізація духовно-морального виховання потребує відповідної підготовки педагогів, які мають розуміти важливість власної ролі як морального прикладу для учнів. Серед методів, які можуть бути ефективними

у виховній діяльності, автор виділяє: інтеграцію моральних тем у навчальні дисципліни, впровадження інтерактивних технологій та позакласних виховних заходів. І. Плівачук також підкреслює, що в умовах сучасних соціальних змін необхідно враховувати виклики глобалізації, мультикультуралізму та цифрової трансформації, що вимагає адаптації традиційних підходів до виховання. У цьому контексті важливо зберегти духовні та культурні цінності українського народу, передаючи їх молодому поколінню [1].

На думку Т. Фазан, формування духовно-моральних цінностей у дошкільників є одним із ключових завдань сучасної педагогіки, яке має ґрунтуватися на традиціях української родинної педагогіки. Автор вважає, що родинна педагогіка відіграє визначальну роль у моральному розвитку дитини, оскільки саме в сім'ї закладаються основи її світогляду, духовності та етичних норм. У процесі виховання важливо використовувати принципи, які відповідають національним традиціям, зокрема любов до ближнього, повага до старших, милосердя та відповідальність. Вчена зазначає, що ці цінності повинні бути не тільки проголошені, але й активно впроваджені через практичну діяльність як у сімейному, так і в дошкільному середовищі.

Крім того, авторка вважає, що важливою складовою виховання є створення умов, у яких дитина може відчути себе частиною духовно-культурної спадщини свого народу. Це передбачає організацію спеціальних виховних заходів, які включають народні ігри, казки, пісні та обряди. Дослідниця підкреслює необхідність професійної підготовки педагогів, які повинні мати не лише знання, але й особисту мотивацію для впровадження таких підходів. Авторка зауважує, що вихователі є важливими зразками для дітей і повинні виявляти духовно-моральні якості у своїй поведінці [5].

У результаті аналізу теми духовно-морального виховання можна зробити кілька загальних висновків. По-перше, виховання моральних цінностей, зокрема через християнські принципи, є важливою складовою розвитку особистості. Інтеграція цих цінностей у педагогічний процес сприяє формуванню відповідальних громадян з високими моральними переконаннями. По-друге, важливою є взаємодія різних аспектів виховання, таких як родина, школа та суспільство, що дозволяє забезпечити гармонійний розвиток особистості. Нарешті, для ефективності морального виховання необхідно адаптувати методи навчання до викликів сучасного світу, таких як глобалізація та цифрова трансформація, зберігаючи при цьому основні духовні цінності.

Список використаних джерел

1. Плівачук, К. В. (2016). Духовно-моральне виховання учнівської молоді як умова ціннісного становлення особистості. *Народна освіта*, (1), 37–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2016_1_7
2. Сіданіч, І. Л. (2013). *Духовно-моральне виховання дітей у вітчизняній школі (XX – початок XXI століття): монографія*. К.: ТОВ "НВП "Інтерсервіс. 464 с.
3. Сухомлинська, О. В. (2002). Концептуальні засади формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей. *Шлях освіти*, (4), 13–19.
4. Сухомлинська, О. В. Концептуалізація ідей про виховання моральності в сучасній Україні [Електронний ресурс]. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/8944/1/Стаття%20О.В.Сухомлинської.pdf>
5. Фазан, Т. (2021). Формування духовно-моральних цінностей дошкільників на засадах української родинної педагогіки. *Педагогічні науки*, (78), 178–184. <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2021.78.249866>

Софія Стеренчук, Юліанія Потапчук,
здобувачки освіти 2 курсу спеціальності «012 Дошкільна освіта»
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
Науковий керівник: Марія Козігора,
доктор філософії за спеціальністю Психологія,
старший викладач КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ключові слова: спілкування, міжособистісна взаємодія, дошкільний вік, ігри, розвиток.

Спілкування – це процес налагодження та розвитку контактів між людьми, що здійснюється через спільну діяльність і включає обмін інформацією, розробку єдиної стратегії взаємодії, а також сприйняття і розуміння іншої особи.

Одним із важливих завдань сучасного дошкільного виховання є формування у дітей взаємин, заснованих на моральних цінностях демократичного суспільства, починаючи з раннього віку. Спілкування, що базується на співпраці, взаємній дружбі та доброзичливості, сприяє розвитку особистості кожної дитини і водночас позитивно впливає на психологічний клімат в групі дошкільного навчального закладу.

У контексті нашого дослідження вбачаємо доцільним розглядати становлення і розвиток дружніх взаємин у дітей дошкільного віку в ігровій діяльності, оскільки вона є провідною в дошкільному віці.

У старшому дошкільному віці взаємини дітей під час ігрової діяльності вже не регулюються лише відволіканням їхньої уваги на інші заняття. Натомість, важливу роль відіграють прямі вказівки та поради щодо правильного встановлення дружніх стосунків з однолітками. У цьому віці діти швидко опановують способи налагодження контактів з іншими, що допомагає запобігати та вирішувати конфліктні ситуації [3].

Сучасний етап розвитку суспільства ставить перед спеціальною дошкільною освітою ряд важливих завдань. Серед них – розробка та реалізація освітніх програм, спрямованих на корекцію, компенсацію, реабілітацію, попередження та розвиток дітей з особливими потребами. Важливим є також пошук і впровадження різноманітних форм організації навчання та виховання, а також вивчення і забезпечення соціальної адаптації та інтеграції дошкільників з обмеженими можливостями різних вікових категорій у суспільство.

Соціальна ситуація повсякденного життя дитини з матір'ю сприяє розвитку нового типу діяльності – безпосереднього емоційного спілкування між малюком і дорослим. Це є основною формою діяльності дитини в наймолодшому віці. Як зазначають психологи, спілкування на цьому етапі має бути емоційно-позитивним. Завдяки цьому у дитини формуються емоційно-позитивний тонус, який є важливим показником її фізичного та психічного здоров'я.

У маленьких дітей спілкування часто поєднується з грою, дослідженням предметів, малюванням та іншими видами діяльності. У дошкільному віці спілкування

зазвичай має безпосередній характер: дитина звертається до конкретної, часто близької людини, коли хоче виразити свої думки чи почуття.

У різновікових групах використання фронтальних форм роботи має певні обмеження. Вихователь повинен враховувати індивідуальні особливості дітей різного віку, тому важливо звертати увагу не тільки на групу в цілому, а й на вікові підгрупи. Найбільш ефективними в таких умовах є форми роботи, які включають невеликі вікові підгрупи дітей. Хоча така організація навчання може ускладнити роботу вихователя, вона створює сприятливі умови для взаємодії педагога з дітьми та для спілкування між самими дітьми, що дозволяє досягти значних результатів [1].

Згуртуванню групи сприяють іграшки, які діти приносять з дому, адже це відкриває нові можливості для спілкування. Власник іграшки починає впливати на сюжет гри, визначаючи певні її аспекти.

Взаємодія між дітьми проявляється в особливостях їхнього спілкування та здатності узгоджувати дії під час спільної діяльності. Співпраця, взаємна симпатія та прихильність формують позитивну атмосферу, яка не тільки підвищує ефективність діяльності, але й сприяє розвитку кожної дитини в групі. У той же час навіть незначні прояви зверхності, домінування чи агресії можуть суттєво порушити цю атмосферу та негативно вплинути на взаємодію.

Для розвитку культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку педагоги та батьки можуть застосовувати різноманітні ігри. Серед них рольові ігри, настільні ігри та творчі заняття, які сприяють розвитку різних навичок у дітей. Наприклад, рольові ігри вчать співпраці та взаємодії з однолітками, настільні ігри сприяють розвитку логічного мислення та уваги, а творчі ігри стимулюють фантазію та креативність [2].

Таким чином, ігри є потужним інструментом для формування культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку. Під час гри діти вчаться співпрацювати, дотримуватись правил, вирішувати конфлікти та розвивати комунікативні навички, які є важливими для їхнього подальшого життя та інтеграції в суспільство. Тому педагоги та батьки повинні приділяти більше уваги використанню ігор як засобу розвитку культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку.

Спілкування дитини – це не лише здатність вступати в контакт і вести бесіду, а й уміння уважно слухати та чути, використовувати міміку і жести для виразного вираження своїх думок. Порушення процесу спілкування в дитинстві може призвести до втрати емоційних зв'язків з дорослими та однолітками, відсутності емоційного відгуку, недорозвинення мовленнєвих комунікативних функцій, а також до нездатності належно встановлювати взаємини та недостатньо сформованих навичок спілкування. З огляду на це важливою є підготовка дітей до спілкування, формування в них комунікативних умінь та навичок, необхідних для ефективного входження в соціальне середовище.

Наступні дослідження можуть бути спрямовані на вивчення діалогічної взаємодії як засобу формування толерантного спілкування у дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Жума Д. Формування культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку за допомогою гри. URL: <https://grimi.com/ylllk> (дата звернення: 03.12.2024).

2. Сергеева В. Спілкування у дошкільному віці та особливості його розвитку у дітей з інтелектуальними порушеннями. URL: <http://surl.li/yszyhx> (дата звернення: 03.12.2024).
3. Шнурок Р. Л. Виховання навичок спілкування з однолітками у дітей дошкільного віку в ігровій діяльності. URL: <http://surl.li/oheckd> (дата звернення: 03.12.2024).

Софія Сокаль,

студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Наукова керівниця: Наталія Хомюк,

викладачка природничих дисциплін, викладачка вищої категорії,

старша викладачка КЗВО «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ПОНЯТЬ І УЯВЛЕНЬ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» ПРИРОДНИЧО-ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Ключові слова: формування природничих понять, інтегрований курс "Я досліджую світ", природнича освітня галузь, практичні дослідження, пізнавальна активність учнів, наочність у навчанні, інтерактивні методи, екскурсії в природу, навчальні експерименти, цифрові освітні ресурси, збереження природи, природні явища.

Сучасна школа ставить за мету формування у молодших школярів цілісного світогляду через інтегроване навчання. Предмет "Я досліджую світ" об'єднує різні освітні галузі, зокрема природничу, і сприяє розвитку природничих понять, екологічної свідомості та пізнавальної активності учнів. Залучення інтерактивних методів, міждисциплінарних зв'язків та наочності є ключовими для формування в учнів природничих уявлень.

Інтегрований курс "Я досліджую світ" є основою сучасної початкової освіти в Україні, що спрямований на формування у молодших школярів цілісного уявлення про навколишній світ. У рамках цього курсу особливу увагу приділяють природничо-освітній галузі, яка охоплює природознавство, екологію, астрономію та інші дисципліни, що формують уявлення здобувачів освіти про природу, закони її розвитку та значення для людства.

Формування природничих понять і уявлень є важливим компонентом навчання, оскільки воно сприяє розвитку в здобувачів освіти критичного мислення, дослідницьких навичок та екологічної свідомості. На уроках інтегрованого курсу здобувачі освіти не лише отримують знання, але й вчаться спостерігати, досліджувати та аналізувати явища природи, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, а також робити висновки на основі спостережень і експериментів.

Природничі поняття — це основні терміни і категорії, що використовуються для опису явищ і об'єктів природи. Вони включають знання про живі організми, неживу природу, закони та процеси, які відбуваються у навколишньому середовищі. Ці поняття формуються на основі спостережень, досліджень та аналізу природних явищ і є фундаментом для вивчення природничих наук.

Інтегрований курс «Я досліджую світ» забезпечує дітям можливість отримувати знання про природу в доступній і цікавій формі. У межах цього курсу здобувачі освіти

навчаються не лише слухати вчителя, але й спостерігати, аналізувати та досліджувати явища природи, розвиваючи вміння робити висновки на основі власних спостережень. Використання інтеграції різних освітніх галузей дозволяє сформувати у дітей цілісне сприйняття навколишнього світу.

Особливу роль у формуванні природничих понять відіграє дослідницька діяльність. Вона включає проведення простих експериментів, вивчення природних об'єктів, спостереження за погодою, змінами у природі в різні пори року. Наприклад, під час вивчення теми про воду здобувачі освіти можуть проводити дослід з випаровуванням, конденсацією, замерзанням і таненням води. Це допомагає зрозуміти основні властивості води та її значення для життя на Землі.

Викладання курсу «Я досліджую світ» передбачає активне використання інтерактивних методів навчання. Заняття будуються у формі ігор, дискусій, екскурсій, роботи з ілюстративними матеріалами, що значно підвищує зацікавленість здобувачів освіти. Наприклад, під час вивчення природних зон діти можуть створювати макети або карти, що допомагає їм краще запам'ятати матеріал і розвинути просторове мислення.

Формування природничих уявлень також пов'язане із впровадженням STEM-освіти, яка інтегрує природничі науки, математику, інженерію і технології. Використання сучасних технологій, наприклад, інтерактивних дошок, відео-матеріалів, віртуальних екскурсій, значно збагачує освітній процес і дозволяє учням дізнатися більше про явища, які важко або неможливо спостерігати в реальному житті.

Учитель у процесі формування природничих понять відіграє роль наставника і координатора. Він має створити такі умови, за яких учні самостійно відкривають нові знання. Це може бути організація експериментів, постановка проблемних питань або пропозиція цікавих завдань. Наприклад, під час вивчення теми про рослини вчитель може запропонувати учням виростити рослину з насіння, спостерігати за її розвитком і робити висновки про необхідні умови для її росту.

Формування природничих понять і уявлень є важливим не лише для розвитку інтелектуальних здібностей здобувачів освіти, але й для виховання їхньої екологічної свідомості. У рамках курсу «Я досліджую світ» діти дізнаються про важливість збереження природи, раціонального використання ресурсів, впливу людини на довкілля. Це допомагає формувати у них відповідальне ставлення до навколишнього світу.

Таким чином, інтегрований курс «Я досліджую світ» створює сприятливі умови для формування природничих понять і уявлень у початковій школі. Завдяки активній діяльності, інтерактивним методам і використанню сучасних технологій учні отримують не лише знання, але й практичні навички, необхідні для дослідження природи та вирішення реальних проблем у майбутньому.

Природничі поняття розвиваються через дослідження навколишнього світу, постановку запитань, експерименти та аналіз природних явищ. У процесі навчання здобувачі освіти: знайомляться з основними поняттями природи (рослини, тварини, погода, ґрунт тощо). Досліджують взаємозв'язки між природними об'єктами. Усвідомлюють вплив людини на природу і значення екологічного способу життя.

Для ефективного формування природничих уявлень важливо використовувати реальні об'єкти (гербарії, мінерали), мультимедійні засоби (відео, інтерактивні презентації), моделі та ігри.

Рис. 1. Колекція мінералів та гірських порід

Залучення батьків та громади: Наприклад, організація сімейних прогулянок із природничими завданнями або проведення еко-днів, де учні разом із батьками можуть брати участь у посадці дерев чи прибиранні території.

На уроках інтегрованого курсу "Я досліджую світ" особлива увага приділяється формуванню природничих понять та уявлень, що відповідають віковим особливостям учнів початкових класів. Освітній процес базується на спостереженнях, практичній діяльності та дослідницькому підході, які забезпечують ефективне засвоєння матеріалу. Уроки передбачають використання міжпредметних зв'язків, що сприяє цілісному сприйняттю учнями природного світу. Наприклад, вивчаючи тему про ґрунт, здобувачі освіти досліджують його склад, вплив на рослинний світ і роль у житті людей, що дозволяє об'єднати знання з природознавства, математики та технологій.

Важливим елементом є проєктна діяльність. Здобувачі освіти створюють проєкти на природничі теми, наприклад, "Чому рослини важливі для людей?" чи "Як тварини готуються до зими?". Такі завдання розвивають навички самостійного пошуку інформації, аналізу та представлення результатів.

У навчанні широко застосовуються інтерактивні методи, включаючи групову роботу, ігрові завдання та експерименти. Наприклад, у темі "Вода, якою вона буває?" здобувачі освіти проводять дослід з її властивостями: визначають температуру замерзання чи досліджують випаровування. Це дає змогу краще зрозуміти природні явища і запам'ятати ключові поняття.

Наочність також відіграє важливу роль. Учні працюють із картами, моделями, таблицями, спостерігають за природними процесами через відеоматеріали або спеціальне обладнання. Для більшої інтерактивності використовуються цифрові ресурси: презентації, інтерактивні завдання, онлайн-ігри.

Рис. 2. Урок з використанням інтерактивної дошки

Особлива увага приділяється екологічному вихованню. На уроках обговорюють важливість збереження природи, розглядають проблеми забруднення навколишнього середовища та шляхи їх вирішення.

Уроки інтегрованого курсу "Я досліджую світ" спрямовані на розвиток допитливості, формування навичок аналізу та синтезу інформації. Урок-дослідження стимулює спостереження та пояснення природних явищ. Експерименти вчать здобувачів освіти ставити запитання і шукати відповіді через практичну діяльність. Екскурсії на природу допомагають закріплювати знання на практиці. Інтегровані уроки розвивають міждисциплінарне мислення.

Наочність є важливим компонентом у формуванні природничих понять.

Основні види: реальні об'єкти природи (мінерали, рослини), ілюстративний матеріал (схеми, таблиці, малюнки), мультимедіа (відео, анімації), моделі (муляжі тварин, макети планет).

Отже, формування природничих понять і уявлень у початковій школі має інтегрований характер і базується на дослідженні реальних явищ, активній діяльності учнів та використанні різних видів наочності. Такий підхід сприяє не лише засвоєнню знань, але й формуванню екологічної свідомості, любові до природи та пізнавальної активності.

Список використаних джерел

1. Касимова Н. С. Методика навчання природознавства в початковій школі. Київ. *Освіта України*. 2020.
2. Дьяків І. В. Інтеграція природничих дисциплін у початковій школі: новітні підходи і методи. Львів. *Просвіта*. 2021.
3. Конончук Л. І. Активні методи навчання в природничих дисциплінах початкової школи. Київ. *Літера*. 2023

Ірина Ткачук,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Наукова керівниця: Надія Антонюк,
*викладач Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

РОЛЬ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Ключові слова: наочність, початкова школа, критичне мислення, навчальний процес.

У сучасних умовах стрімкого науково-технічного розвитку та глобалізації освітні системи стикаються з необхідністю адаптації до нових викликів і запитів суспільства. Початкова школа є критично важливим етапом освітнього процесу, оскільки саме на цьому рівні закладаються основи пізнавальних здібностей, формуються навички критичного мислення, здобуваються базові знання, які слугують фундаментом для подальшого навчання. Використання засобів наочності в освітньому процесі початкової школи стає особливо актуальним, оскільки вони допомагають активізувати інтерес учнів до навчання, стимулюють їхню допитливість і спонукають до самостійного пошуку знань.

Наочність в освітньому процесі - це сукупність інструментів, матеріалів, технологій, спрямованих на покращення засвоєння знань, розвиток пізнавальних здібностей учнів та стимулювання їхньої інтелектуальної активності. Наочність може включати як традиційні навчальні ресурси, такі як підручники, посібники та лабораторне обладнання, так і сучасні технологічні інструменти, зокрема інтерактивні дошки, комп'ютерні програми, мультимедійні презентації та інтернет-ресурси. Основне призначення наочності - створити сприятливі умови для ефективного навчання, забезпечити доступність інформації та підтримку різноманітних методів викладання, які відповідають потребам учнів з різною підготовкою та стилями навчання.

Наочність можна класифікувати за різними категоріями та типами, залежно від їхнього призначення та функціональності. До основних категорій належать наочні матеріали, експериментальні набори, мультимедійні засоби, комп'ютерні технології та інтернет-ресурси. Типи наочності включають фізичні моделі, діаграми, схеми, інтерактивні симуляції, віртуальні лабораторії, освітні програми та додатки. Наприклад, наочні посібники, такі як плакати та моделі, допомагають візуалізувати складні поняття, а експериментальні набори дозволяють учням проводити власні дослідження та експерименти, сприяючи практичному навчанню. Мультимедійні та комп'ютерні технології забезпечують інтерактивність і динамічність навчального процесу, а онлайн-ресурси розширюють доступ до актуальної інформації та уможливають дистанційне навчання [1, с. 24].

У початковій школі наочність має особливе значення, оскільки саме на цьому етапі закладаються основи пізнавальних здібностей дітей, формується їхнє критичне мислення та дослідницькі навички. Використання наочності сприяє активному засвоєнню навчального матеріалу, робить його більш доступним і зрозумілим для молодших школярів. Це стимулює природну допитливість дітей, розвиває вміння аналізувати та вирішувати проблеми, спонукає їх до самостійного дослідження навколишнього світу. Наочність допомагає створити інтерактивне навчальне середовище, де учні можуть експериментувати, спостерігати і робити висновки, що сприяє глибшому розумінню предмета. Вона підтримує розвиток комунікативних навичок та співпраці між учнями, сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання та підвищенню мотивації до навчання. Таким чином це є невід'ємною частиною освітнього процесу в початковій школі, забезпечуючи гармонійний розвиток учнів та їхню успішну адаптацію в майбутньому освітньому та соціальному середовищі.

Використання наочності в освітньому процесі початкової школи приносить численні переваги, які сприяють всебічному розвитку учнів. По-перше, це підвищує мотивацію учнів до навчання, роблять навчальний матеріал більш цікавим та інтерактивним, що спонукає дітей проявляти більший інтерес до навчання та брати активну участь у заняттях. По-друге, сприяє індивідуалізації навчання, оскільки дозволяє враховувати різні рівні підготовки та стилі навчання учнів [2, с. 78].

Наочність в освітньому процесі є важливим інструментом, який полегшує розуміння та засвоєння матеріалу. Правила використання наочності включають адекватність матеріалу, систематичність, послідовність, доступність та інтерактивність.

Використання наочності на уроці повинно бути цілеспрямованим і методично виправданим. А це вимагає серйозного підходу до їх адекватного вибору. Отже, доцільно виділити такі вимоги до використання наочності у навчальному процесі початкової школи:

- 1) відповідність наочності до змісту вивченого матеріалу;
- 2) виділення найважливіших ознак предмета;
- 3) естетичне оформлення наочності;
- 4) вчасне використання наочності;
- 5) помірне використання наочності;
- 6) відповідність наочності психологічним закономірностям сприймання;
- 7) відповідність наочності рівню розвитку спостережливості учнів;
- 8) інтерес учнів до розглядуваних наочних об'єктів;
- 9) зв'язок змісту наочного посібника з досвідом учнів.

Знання дидактичних вимог до наочності та методичних особливостей її використання допоможе уникнути поширених у шкільній практиці недоліків та помилок. Правильно підібрана і використана наочність активізує навчально-виховний процес і сформує у школяра відповідні знання, навички та вміння.

Дотримання правил, вимог наочності дозволяє створити ефективне та сприятливе навчальне середовище, яке забезпечує всебічний розвиток учнів та їх успішну адаптацію в майбутньому освітньому та соціальному середовищі.

Інтеграція наукового інструментарію в освітній процес з урахуванням педагогічних принципів сприяє не тільки засвоєнню знань, а й формуванню важливих життєвих навичок, необхідних для подальшого розвитку дітей [3, с. 12].

Підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що наочність відіграє важливу роль в освітньому процесі початкової школи, сприяючи розвитку пізнавальних здібностей, підвищенню мотивації та формуванню критичного мислення учнів. Саме використання різноманітної наочності, такої як лабораторні набори, інтерактивні технології, роблять навчання більш ефективним та цікавим. Незважаючи на існуючі проблеми, такі як обмеженість ресурсів та необхідність підвищення кваліфікації вчителів, можливі шляхи їх подолання дозволяють зробити інтеграцію науки в навчальний процес успішною. Перспективи подальших досліджень включають вивчення нових технологій та їхнього впливу на навчальний процес, розробку інноваційних методів використання наочності.

Список використаних джерел

1. Баштовий В., Савченко В. Підготовка вчителя до використання засобів наочності на уроках природознавства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2010. Вип. 18–19. С. 22–25.
2. Гнедко Н. М. Методика використання засобів віртуальної наочності у навчальному процесі : Рівне : О. Зень [вид.], 2014. 303 с.
3. Ключева Т. М. Реалізація принципу наочності на уроках у початковій школі засобами інформаційних технологій навчання. Таврійський вісник освіти. 2013. № 3. С.10–16.

Софія Баласанян,
*студентка 4 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник: Наталя Дзямулич,
*викладач-методист КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ВПЛИВ ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНИХ ДОВІДКОВИХ ВИДАНЬ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ключові слова: гендерне літературознавство, довідкова література, гендерно орієнтована енциклопедія, стереотип, стереотипізація, молодші школярі, особистість.

Розвиток дитячої літератури на сучасному етапі передбачає розмаїття тем, жанрів, форм. Література для дітей формує світогляд особистості з наймолодшого віку. Першою книгою саме для дітей вважають ілюстровану енциклопедію Яна Амоса Коменського, яка містить філософські думки та розповідає від імені вчителя про хлопчика, який хоче отримати знання [8].

Довідкова література наразі залишається популярною для читачів різного віку, адже це книги, які містять наукові факти, додатково ілюстровані графіками, схемами, деталізуючими зображеннями та чітко структуровані і пізнавальні за змістом. Мета енциклопедій – надати можливість детально пізнати довкілля, пояснити багато різних тем та відповісти на запитання читачів [4]. Сучасна видавнича сфера пропонує читачам-дітям різноманітні енциклопедії про космос, про тварин, але найчастіше зустрічаються ті, які мають на меті виховати «панночку» чи «козака», тобто гендерно орієнтовані енциклопедії.

З точки зору гендерного літературознавства, яке вивчає особливості літературної творчості, побудованої на фемінінних та маскулінних стереотипах, такі енциклопедії створюють установки або шаблони мислення, які не відповідають дійсності [9]. Загалом, зміст цих енциклопедій корисний, адже тут розповідається про гігієну, пошук друзів, небезпеку шкідливих звичок та інше. Таку інформацію потрібно знати ще змалку, проте існують розділи, які спричиняють появу стереотипів. Наприклад, у книзі «Ідеальна панночка. Книжка для сучасних дівчат», головним редактором якої є Вадим Александров, виділено цілий розділ із назвою «Дівоча пам'ять», де розповідають, що дівчата забудькуваті, не вміють довго втримувати у голові дати, номери або повідомлення і їм варто тренувати пам'ять запропонованими вправами [7, с. 356]. Виникає багато запитань щодо такого трактування пам'яті, оскільки це призводить до виникнення стереотипу, який стверджує, що всі дівчата недостатньо розумні та постійно забувають все важливе.

Стереотипізація певних явищ відбувається не лише у таких енциклопедіях для дівчат, але і для хлопців. Так, у книзі Лесі Борсук-Янківської «Як стати козаком

за 7 днів» у розділі «Заповіді козака» вказано, що «Справжній козак... ніколи не плаче і не скаржиться» [3, с. 20]. Бачимо, що відомий стереотип «хлопці не плачуть», який згадується у цій книзі, може сформувати особистість, яка буде боятися виявляти свої емоції через можливий осуд. З допомогою таких гендерно орієнтованих енциклопедій здійснюється вплив на дитину, чітко описується якою вона має бути і, починаючи з молодшого шкільного віку, така стереотипізована поведінка буде вважатися правильною.

Порівнюючи книги «Хлопець на всі 100%» Олександра Зотова та «Дівчинка на всі 100%» Наталії Зотової, також можна побачити багато гендерних стереотипів, адже зміст та оформлення цих енциклопедій є суперечливими. Обкладинки обох книг створювалися згідно із, так званим, «кольоровим стереотипом», іншими словами «для хлопців – синій, а для дівчат – рожевий». Безперечно, що читач уже з назви видань може зробити висновок, що «хлопець» мужній, дорослий та вправний, а «дівчинка» – маленька, ніжна та беззахисна. У змісті енциклопедії «Хлопець на всі 100%» є окремий розділ про «таємниці інопланетних істот», де такими істотами називаються дівчата [6, с. 201]. Використана назва звучить провокативно, наче насмішка або словосполучення, яке натякає, що дівчат важко зрозуміти і вони такі ж дивні, як істоти з інших планет. Весь розділ розповідає про почуття дівчат, які хлопці їм подобаються тощо. Щодо змісту розділів енциклопедії «Дівчинка на всі 100%», то майже всі вони наповнені інформацією про красу та удосконалення своєї зовнішності [5, с. 37]. Такий розподіл демонструє те, що дівчата завжди повинні мати гарний вигляд і прагнути щось змінити у собі, що спричиняє ще один стереотип.

В енциклопедії для хлопців є чотири розділи про спорт, у той час як для дівчат лише один – про ранкову зарядку. Автори книги «Хлопець на всі 100%» розповідають про різноманітні види спорту: і зимові, і екстремальні [6, с. 41–56]. На жаль, у виданні «Дівчинка на всі 100%» про таке не написано тому, що стереотипним є судження, яке стверджує, що спортом переважно займаються лише хлопці, а дівчата не дуже вмілі спортсменки.

Сімона де Бовуар у першому томі своєї книги «Друга стаття» зазначає: «...біологічні особливості організму ускладнюють жінці життя лише внаслідок установлених наперед умовностей» [1, с. 280]. Таким чином, прогресивне суспільство давно визнало і прийняло як норму можливість реалізувати себе, рівноцінно жінкам і чоловікам, у всіх сферах діяльності, незважаючи на хибні установки соціуму.

Енциклопедія «Дівчинка на всі 100%» містить чотири розділи про моду, а «Хлопець на всі 100%» лише один, який стосується догляду за одягом, а не стилу, кольорової гами, підбору аксесуарів, вибору взуття, як це описано у «дівочому» виданні [5, с. 39–62]. Вважаємо, що завдяки таким книгам, дівчата ще з молодшого шкільного віку отримують стандарти свого зовнішнього вигляду: варто одягати спідниці або сукні; штани для хлопців, вони дівчатам не пасують і тому подібне. У другому томі книги «Друга стаття» Сімона де Бовуар зазначає: «Для нього (чоловіка) ні вишуканість, ні врода не є самоціллю... Що ж до жінки, то те саме суспільство вимагає від неї, аби вона була об'єктом еротики» [2, с. 167].

Видавці, рекомендуючи подібну довідкову літературу читачам ще молодшого шкільного віку, опосередковано здійснюють вплив на формування та розвиток особистості школярів у майбутньому. Енциклопедії для дівчат мають на меті виховати господиню, саме тому є розділи про прибирання та готування їжі. Проте, на нашу думку, представникам обох статей однаково буде корисно знати поради щодо прибирання та рецепти смачних страв, але в енциклопедіях для хлопців, зазвичай, ці пункти не прописують. Читачі молодшого шкільного віку з таких книг можуть отримати цікаву інформацію: про домашніх улюбленців, правила спілкування та інше, але фіксуємо й багато розділів із сумнівними та неактуальними відомостями.

Можемо висловити припущення про те, що варто зменшити розповсюдження стереотипів шляхом створення спільних розділів у таких енциклопедіях, які будуть містити схожу інформацію як для дівчат, так і для хлопців. Якщо поділити розділи з різних тем порівну, змінити обкладинки до книг та розмістити інформацію не вдаючись до стереотипного мислення, такі енциклопедії зможуть бути корисними знову, адже вони не сприятимуть формуванню особистості молодших школярів під впливом стереотипів, які не є актуальними, а інколи навіть шкідливими для сьогодення.

Список використаних джерел

1. Бовуар С. де : у 2 т. Київ : Основи, 1994. Т. 1. 390 с.
2. Бовуар С. де : у 2 т. Київ : Основи, 1995. Т. 2. 392 с.
3. Борсук-Янківська Л. Як стати козаком за 7 днів. Чернівці : Країна Мрій, 2008. 28 с.
4. Енциклопедії для дітей. *Akvarel*. URL: <https://akvarel.com/category/entsyklopediya> (дата звернення: 16.11.2024).
5. Зотова Н. Дівчинка на всі 100%. Харків : Школа, 2010. 272 с.
6. Зотов О., Житник Є. Хлопець на всі 100%. Харків : Школа, 2017. 304 с.
7. Ідеальна панночка. Книжка для сучасних дівчат / за ред. В. Александрова. Київ : Країна Мрій, 2014. 416 с.
8. Перша ілюстрована дитяча книга. *Видавництво старого лева*. URL: <http://surl.li/bzltud> (дата звернення: 16.11.2024).
9. Шаф О. В. Гендерне літературознавство в Україні: теоретико-методологічні зауваги. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2018. Т. 1, №37. С. 83–86.

Анастасія Мельничук,
*студентка 4 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник: Наталя Дзямулич,
*викладач-методист КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ЗОБРАЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНИХ ПЕРСОНАЖІВ У ТЕКСТАХ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Ключові слова: інклюзія, толерантність, дитяча література, інклюзивна література, освіта.

Сучасний підхід до вивчення дитячої літератури та художньої літератури, що увійшла до кола дитячого читання, відкриває нові можливості для формування толерантності, культурних, виховних, загальнолюдських цінностей та емпатійних навичок, руйнування усталених негативних стереотипів та усвідомлення унікальності та важливості кожного індивідууму. Водночас, говорячи про формування цінностей та поступової зміни підходів до мовно-літературної освітньої галузі, важливо було б визначити термін «інклюзивна література», який є інноваційним для сучасного українського книжкового середовища [3].

Інклюзивна література – це література, покликана сформувати у людей позитивне сприйняття інвалідності та осіб із інвалідністю.

Вона включає такі напрями:

- література, яка формує у читачів позитивне сприйняття осіб із інвалідністю (книжки, які фокусують інтерес читача на побутових явищах та можливостях літературних героїв з інвалідністю; які покликані показати яким є життя таких людей та зруйнувати встановленні суспільством рамки та стереотипи щодо людей з інклюзією);
- література, яка спрямована на сприйняття особистої унікальності (гендерної, національної, культурної та ін.);
- література покликана полегшити сприймання книг, підручників, журналів та ін., для людей з особливими освітніми потребами (книжки шрифтом Брайля, з використанням піктограм, тактильні, книжки-картинки та ін.) [3].

Нині українське суспільство готове до питань інклюзивності. Спираючись на дослідження Міністерства освіти та науки щодо доступності інклюзивної освіти, кількість осіб з інвалідністю у освітніх закладах з 2015 до 2019 зросла майже вдвічі [6]. Виходячи з цього, можна з упевненістю сказати, що українське суспільство, вчителі, батьки та їхні діти все більш адаптовані до цих важливих та давно очікуваних змін.

Важливість інклюзивної літератури та змальовання життя людей з інклюзією стали гостро актуальними у ХХ ст. коли формуються рухи боротьби за права людини. [2]. Саме тоді й з'явилися перші вагомі книги для і про дітей, що змальовували життя таких осіб, їхні проблеми та особисті переживання.

Однією з таких книг стала «Поліанна» (1913 р.) американської письменниці Елеонор Портер. Роман-бестселер донині користується популярністю у світі та в Україні. Авторка розповідає про життєрадісну дівчинку, а у читача складається враження що безхмарне життя апіорі сформувало її добру та життєрадісну натуру. Проте Поліанна жила в складних умовах: її батьки померли, через що вона жила зі своєю тітонькою. Головна героїня згадує: «Радіти... татко пішов на небо, і зараз він там разом з мамою та рештою родини. Він казав, що я повинна радіти. Але іноді це так важко, навіть у сукенці в червону клітинку, тому що... Тому що він мені дуже потрібен тут. У мами та всіх інших там є Бог і янголи, а в мене тут нікого не лишилося, крім Жіночої допомоги. Але тепер, безперечно, все буде простіше, бо у мене є ви, тітонько Полі. Якби ви знали, яка я рада, що ви у мене є!» [4, с. 48].

Пізніше Поліанна потрапляє у аварію, та, прикута до інвалідного візка, втрачаючи свою життєрадісність, вона ніяк не могла змиритися з тим, що її життя більше не є «повноцінним». Ця ситуація критично вплинула на героїню, та дівчинка віднаходить позитивну складову і у таких змінах: з'являються нові друзі, які приймають її такою, якою вона є, а захоплення літературою знову повертає радість життя.

Ця книга порушує важливі теми, які нині, через війну та інші кризові життєві явища, можуть допомогти дітям у прийнятті «нового» себе.

Одним із найбільш відомих творів української дитячої літератури, який торкається питання інклюзії, є оповідання Василя Сухомлинського, написане ще в середині ХХ ст. – «Горбатенька дівчинка». У творі постає історія про вчителя та клас, у який приходить нова учениця з певною фізичною особливістю. Учні повели себе гідно і автор зазначає: «...не побачить дівчинка у ваших очах ні подиву, ні насмішки. У їхніх очах була тільки цікавість. Вони дивилися на незнайому дівчинку й лагідно всміхалися» [5]. Учні гідно повели себе у цій ситуації, виправдавши очікування педагога, що сприяло адаптації дитини в новому колективі.

Можемо стверджувати, що оповідання «Горбатенька дівчинка» вчить читачів молодшого шкільного віку емпатії та толерантності. Читачі розуміють, що педагоги сприяють формуванню приязного ставлення до людей з інвалідністю та допомагати усвідомити своїм вихованцям, що таке інклюзія.

Однією з книг сучасної української літератури, що торкаються теми інклюзії, є роман «140 децибелів тиші», який був визнаний Дитячою книгою 2015 року ВВС Україна.

Це історія хлопчика, який єдиний виживає після автокатастрофи, в яку потрапив разом із батьками. Юний музикант не тільки втратив усю свою сім'ю, а й втратив слух та можливість говорити. Героєві доводиться починати життя з самого початку. Перебування в інтернаті та досвід спільного переживання травми сприяють його швидшому відновленню. Автор показує, як дитина після отриманої важкої фізичної травми переживає складний період відновлення та соціалізації.

У романі відображено не тільки сприйняття нового життя. Соціум не розуміє Сергія, а він не чує їх, єдиний спосіб комунікації – це записки. Книга зосереджує увагу на соціальних бар'єрах для людей з порушенням слуху та мовлення: недостатньо облаштовані вулиці, метро, магазини, зупинки громадського транспорту.

Все це ускладнює життя людей з інвалідністю. Історія героя – це приклад щоденних перепитій людей з інвалідністю у світі, де на їх потреби інколи навіть не звертають уваги.

Можемо стверджувати, що інклюзивна література та проблеми інклюзії є одними з пріоритетних питань в житті демократичного суспільства. Дітям з наймолодшого віку необхідно розповідати про ці проблеми та формувати гуманне ставлення і бажання допомагати людям з інвалідністю.

Список використаних джерел

1. Бачинський А. М. 140 децибелів тиші. Львів : Вид-во Старого Лева, 2015. 180 с.
2. Бліндюк М. Що таке інклюзивна література й кому вона потрібна. *suspilne.media*. URL: https://suspilne.media/culture/102469-so-take-inkluzivna-literatura-j-komu-vona-potribna/?utm_source=copylink&utm_medium=ps (дата звернення: 17.11.2024).
3. Інклюзивна література в освітньому процесі. *uu.edu.ua*. URL: https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Concursi_naukovih_robit/2021/roboty/inkluzivna_literatura.pdf (дата звернення: 17.11.2024).
4. Портер Е. Поліанна. Київ : BookChef, 2019. 320 с.
5. Сухомлинський В. О. Казки школи під голубим небом. казки, притчі, оповідання. Київ : Рад. шк., 1991. 53 с.
6. Звіт за результатами дослідження щодо доступу дітей з особливими освітніми потребами до інклюзивної освіти у Львівській області. *mon.gov.ua*. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2021/04/02/Doslidzhennya_dostupu_do_inklyuzyvnoyi_osvity_2_02_04.pdf (дата звернення: 17.11.2024).

Аліна Панащук,
*студентка 4 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник: Наталя Дзямулич,
*викладач-методист КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

РЕЦЕПЦІЯ ОБРАЗУ ДЖІНІ ВІЗЛІ У КНИГАХ ДЖОАН РОУЛІНГ ТА ЇХ ЕКРАНІЗАЦІЯХ

Ключові слова: компаративістика, книга, екранізація, образ, персонаж, порівняльний аналіз.

У компаративістиці важливе місце посідає порівняння книг та їх екранізації. Це дозволяє розкрити тонкощі адаптації літературних творів та кінематографічного формату, виявити їх переваги та недоліки, а також оцінити ефективність зображення оригінальних творів у кіно [2].

Джоан Роулінг – одна з найвідоміших авторок кінця XX – початку XXI століття, зробила вагомий внесок у розвиток сучасної світової дитячої літератури. Її цикл творів про Гаррі Поттера складається з семи книг: «Гаррі Поттер і філософський камінь» (1997), «Гаррі Поттер і таємна кімната» (1998), «Гаррі Поттер і в'язень Азкабану» (1999), «Гаррі Поттер і келих вогню» (2000), «Гаррі Поттер і Орден Фенікса» (2003), «Гаррі Поттер і напівкровний принц» (2005), «Гаррі Поттер і смертельні реліквії» (2007). Ця робота письменниці сприяла популяризації дитячого читання на межі століть.

Про популярність цих книг свідчить те, що загалом було продано понад 600 мільйонів примірників. Крім основних романів, перелічених вище, Джоан Роулінг доповнила всесвіт Гаррі Поттера іншими творами: п'єсою «Гаррі Поттер і прокляте дитя» (2016), а також такими книгами, як «Фантастичні звірі і де їх шукати» (2001), «Квідич крізь віки» (2001), «Казки барда Бідла» (2008), і передісторією роману – «Гаррі Поттер: передісторія» (2008) [4].

Екранізація серії була здійснена компанією Warner Bros. Задіяно було кілька режисерів: Кріс Коламбус зняв перші два фільми, Альфонсо Куарон – третій, Майк Ньюелл – четвертий і Девід Єйтс завершив серію, знявши останні чотири фрагменти. Останній фільм складається з двох частин, що було зроблено для детальнішого відображення подій розповіді. Свідченням світової популярності історії та її героїв є те, що протягом десяти років було створено вісім фільмів, заснованих на семи книгах, які принесли понад 7 мільярдів доларів касових зборів [5].

У літературному циклі про Гаррі Поттера, окрім головних героїв, заслуговує на увагу образ Джіні Візлі – сестри Рона Візлі, найкращого друга Гаррі. Повне ім'я персонажки – Джіневра Моллі Візлі (пізніше Поттер) [6]. Можемо стверджувати,

що аналіз образу Джіні дозволяє простежити її зростання від сором'язливої дівчинки до впевненої в собі молодої жінки.

У першій частині циклу («Гаррі Поттер і філософський камінь») Джіні представлена як «маленька рудокоса дівчинка» – це дає уявлення про її зовнішність [1, с. 96]. У другій книзі циклу («Гаррі Поттер і таємна кімната») розкриваються емоції персонажки, оскільки героїня стає жертвою маніпуляцій щоденника Тома Редла. Джіні впродовж всього твору демонструє здатність розуміти різницю між добром і злом, що свідчить про її сильний характер.

Епізодичність участі персонажки у третій та четвертій книгах змінюється у п'ятій («Гаррі Поттер і Орден Фенікса»), де Джіні показана як смілива та популярна серед своїх ровесників дівчина. Зростає увага авторки і до розвитку почуттів героїні: її симпатія до Гаррі Поттера переростає в любов, яка гармонійно розвивається впродовж усієї історії циклу. Особливе місце посідає діяльність Джіні у «Дамблдорівій армії», її майстерність у квідичі та активна участь у фінальних битвах демонструє не тільки фізичну, а й магічну підготовку дівчини [3]. Також Джіні Візлі в цьому епізоді проявляє себе як сильну, емоційну та незалежну особистість:

«- Отже, так, - Джіні відкинула з обличчя довге руде волосся й зі злістю зміряла Рона очима, - з'ясуймо все раз і назавжди. Не твоє собаче діло, Роне, з ким я ходжу і що роблю...

- Якраз моє! – не менш сердито огризнувся Рон. – Думаєш, я хочу, щоб на мою сестру казали...

- Як? – крикнула Джіні, виймаючи чарівну паличку. – Як саме?

- Джіні, він нічого такого не мав на увазі, - машинально спробував заспокоїти її Гаррі, хоч потвора у грудях заревла, схвалюючи Ронові слова.

- Ще й як мав! – кинула вона Гаррі. – Лише тому, що він сам ще ні з ким не «лизався», лише тому, що найкращим у його житті цілунком був «цьом» від тітоньки Мюріель...» [3, с. 253].

Аналіз цього епізоду дозволяє виділити основні риси характеру Джіні. Насамперед її сміливість і рішучість. Вона відкрито протистоїть брату, що свідчить про її сформовану позицію і готовність захищати свої права. У її поведінці прослідковується емоційність і дещо запальний характер: використання чарівної палички як засіб для самозахисту є показником її імпульсивності.

У заключних книгах серії персонажка виявляє мужність і впертість, наполягаючи на захисті Гогвортсу, незважаючи на заборони матері.

В екранізаціях цієї епопеї образ Джіні зіграла акторка Бонні Райт. На жаль, персонажка отримує значно менше екранного часу, через що її образ не розкривається так глибоко, як у книгах. Її розвиток здається менш послідовним, а деякі важливі риси характеру губляться через обмеженість діалогів і меншу участь у ключових сценах. У першому фільмі дівчинка з'являється на декілька секунд, коли бажає удачі братам і Гаррі. Так, друга книга циклу і фільм тісно пов'язані з Джіні, проте фільм не показує усіх почуттів дівчини, того, що вона відчувала, знаходячись під впливом щоденника. У п'ятому вона вже є членом «Дамблдорівій армії», але через обмеження часу й обсягу фільмів її участь не виглядає такою важливою, як у книгах.

У екранізації шостої книги ми спостерігаємо надто стрімкий розвиток її стосунків із Гаррі Поттером. Замість детального гармонійного розвитку ми бачимо кілька сцен, де вони діють разом. У двох останніх фільмах Джіні виявляє себе як смілива та кмітлива дівчина, але навіть тут не розкриваються важливі риси її характеру якими наділила її Джоан Роулінг у своїх книгах.

Таким чином, провівши порівняльний аналіз літературного образу Джіні та її екранної версії, можемо зробити висновок, що в книгах цей персонаж розкривається значно глибше. Літературна Джіні є багатогранною особистістю, що має свій особливий шлях розвитку. Вважаємо, що її екранна адаптація значно спрощена, а емоційна складова цього образу втрачається через обмеженість екранного часу. Це дозволяє нам стверджувати, що для повноцінного розуміння Джіні Візлі (Поттер) необхідно звернутися до книг Джоан Роулінг, адже лише там можна віднайти справжній характер персонажки, задуманий авторкою.

Список використаних джерел

1. Гаррі Поттер і філософський камінь. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017. 320 с.
2. Компаративістика в Україні. *Вікіпедія*.
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Компаративістика_в_Україні (дата звернення: 14.11.2024)
3. Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і Орден Фенікса. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2005. 816 с.
4. Учасники проєктів Вікімедіа. Гаррі Поттер (серія романів). *Вікіпедія*.
URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Гаррі_Поттер_\(серія_романів\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Гаррі_Поттер_(серія_романів)) (дата звернення: 14.11.2024)
5. Учасники проєктів Вікімедіа. Гаррі Поттер (серія фільмів). *Вікіпедія*.
URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Гаррі_Поттер_\(серія_фільмів\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Гаррі_Поттер_(серія_фільмів)) (дата звернення: 14.11.2024)
6. Учасники проєктів Вікімедіа. Джіні Візлі. *Вікіпедія*.
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Джіні_Візлі (дата звернення: 14.11.2024)

Віталіна Цибульська,
студентка 4 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Науковий керівник: Наталія Дмитренко,
викладач-методист циклової комісії словесних дисциплін
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ФАКТОР РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Ключові слова: початкова школа, компетентність, інтегроване навчання, українська мова, літературне читання, математика, контент-орієнтована інтеграція.

Зростання обсягу інформації, ускладнення її змісту, зменшення часу, відведеного на її засвоєння, з одного боку, і необхідність формування в учнів цілісної та повної картини світу, розвиток ключових і предметних компетентностей, з іншого боку, загострюють актуальність питання інтегративного підходу в освітньому процесі сучасної початкової школи.

Питання інтеграції в контексті освіти висвітлювали Т. Бондар, Н. Бібік, О. Біляєв, Л. Варзацька, М. Василенко, С. Гончаренко, Я. А. Коменський, І. Козловська, Н. Костюк, М. Масол, М. Пентиліук, І. Петрова, О. Савченко, Т. Суржук, О. Ткачук, В. Фоменко, Т. Чехратова та ін.

Метою сучасного освітнього процесу є «всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» [3]. Тому перед системою освіти України постає завдання забезпечити умови ефективного формування й розвитку життєвих компетентностей школярів, реалізації їхнього інтелектуального і творчого потенціалу, активності, самостійності, креативності, прагнення обирати на власний розсуд шляхи й засоби досягнення цілей для успішної самореалізації в житті.

У Державному стандарті загальної початкової освіти передбачено, що «на підставі базового навчального плану може здійснюватися повна або часткова інтеграція різних освітніх галузей» [3]. Інтеграція як процес створення цілісної і багатомірної картини світу має статус одного з провідних методологічних і дидактичних принципів; поняття «міжпредметна компетентність» визначається як «здатність учня застосовувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і предметних галузей» [7].

З метою формування в учнів цілісної духовної та мовної картини світу науковці рекомендують здійснювати у рамках мовно-літературної освітньої галузі контент-

орієнтовану інтеграцію на основі об'єднання змісту навчальних предметів (іншими словами, опрацювання однієї теми з різних навчальних дисциплін) [1].

Основні ознаки інтегрованого навчання в рамках мовно-літературної освітньої галузі: забезпечення мотивації в засвоєнні мовного і мовленнєвого матеріалу; підпорядкованість викладу навчального матеріалу єдиній меті уроку; логічний взаємозв'язок змісту і засобів навчання; раціональне поєднання різних видів діяльності учнів із колективним, парним, груповим, індивідуальним способами взаємодії; емоційний вплив на учнів [6]; засвоєння мовних понять і розвиток мовленнєвих навичок на текстовій основі, що забезпечує ефективне формування комунікативної та читацької компетентності, усебічний особистісний розвиток учнів.

Математика є базовою дисципліною для проведення інтегрованих уроків в освітньому процесі початкової школи, оскільки зміст інших навчальних предметів може розглядатись як джерело того чи іншого виду інформації. Реалізація інтеграції математики, української мови, літературного читання в такому разі досягається завдяки тематичному підходу, який об'єднує завдання різних освітніх галузей в одне ціле.

Ефективність інтегрованого підходу до навчання забезпечується такими факторами: цікаво сформульована тема заняття; поєднання теоретичного матеріалу з математики, української мови, читання; використання педагогом сучасних технологій і засобів; діяльнісний підхід до процесу формування ключових і предметних компетентностей школярів [4].

Зв'язок математики і української мови закладає основи формування грамотного математичного мовлення: синтаксис встановлює правила читання (вимови) математичних знаків, числівників у виразах, рівностях, нерівностях; семантика визначає смислове значення кожного математичного знаку.

Вчителька початкових класів Л. Борисова пропонує інтегрувати ці навчальні предмети на основі сюжету літературного твору, тому що основний акцент робиться на розумінні і засвоєнні навчального матеріалу, а не заучуванні. Наприклад, робота над скоромовкою «У чотирьох черепашок по чотири черепащечки» забезпечує розуміння числового значення числа «4», а також розвиток мовлення (згадати, яке слово в тексті пов'язане з цим числом, яка цифра відповідає цьому числу, назвати сусідів числа – наступне і попереднє число) [2].

На уроках математики практикується використання мовних словників різних типів: тлумачного словника – для визначення змісту певних лексем, для уникнення помилок у написанні умов задач – орфографічного словника [4].

Значний потенціал щодо інтеграції уроків української мови, літературного читання, математики має тема «Числівник». У початковому курсі української мови здійснюється пропедевтичне ознайомлення школярів з числівником як частиною мови, усвідомлення його функціонально-стилістичного призначення. Програма передбачає ознайомлення учнів з кількісними і порядковими числівниками (без уживання термінів, орієнтуючись тільки на запитання). В учнів формується загальне уявлення про числівник і мету його вживання у мовленні; школярі практично засвоюють відмінювання та правопис деяких числівників, зокрема правильну вимову і написання

форм родового відмінка числівників 50, 60, 70, 80, 90, 100; уживають правильні форми числівників на позначення часу упродовж доби) [5].

З метою формування ключових і предметних компетентностей застосовуються завдання: записати числівники словами, вставити пропущені букви, розкрити дужки, розв'язати задачу тощо; записати числівники словами, знайти суму (різницю, добуток, частку), визначити, на яке питання відповідає числівник, отриманий у відповіді; розв'язування кросворда, у якому використовуються поняття теми, яку учні вивчають на уроках математики, або з попередніх для повторення (прямокутник, периметр, дріб, чисельник); розшифрування речення (приказка, фразеологізм, тема твору) за допомогою математичного шифру. Наприклад, кожній букві відповідає певний результат математичних обчислень – порядковий номер літери в алфавіті; розв'язання математичного ребуса чи графічної задачі, щоб дізнатись номер завдання чи сторінки з підручника з української мови, літературного читання; виконання творчого завдання (придумати власну задачу, записуючи числівники словами); складання власного ребуса чи задачі-картинки, написання есе про роль числівників у житті людини та ін. [4].

Отже, школярі не просто вивчають числівник як частину мови, засвоюють правопис числівників і особливості їх уживання, але й усвідомлюють важливість знань із української словесності, набувають навичок застосування їх у практичній діяльності для досягнення успіху в різних життєвих ситуаціях.

Як засвідчує досвід педагогів, інтеграція навчального матеріалу в освітньому процесі початкової школи, зокрема предметів мовно-літературної і математичної галузі, створює сприятливі умови для формування ключових і предметних компетентностей учнів, тому що школярі вивчають предмет або явище не однобічно, а комплексно, набувають навичок застосовувати комунікативні уміння практично, у процесі спілкування.

Список використаних джерел

1. Бондар Т. М., Компаній О. В. Застосування інноваційних технологій в освітньому процесі початкової школи в контексті НУШ. URL: <https://genezum.org/library/zastosuvannya-innovaciynih-tehnologiy-v-osvitnomu-procesi-pochatkovoi-shkoly-v-konteksti-nush>
2. Борисова Л. В. Інтегровані уроки як засіб підвищення ефективності навчання в початковій школі : матеріали інтернет-семінару «Інтеграція навчальних предметів в початковій школі як ефективна форма навчання молодших школярів». Уклад. Л. Н. Добровольська, В. О. Чорновіл. Черкаси, 2017. С. 50-55. URL: <http://library.ippro.com.ua/attachments/article/430/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D1%96%D0%B2.pdf>
3. Державний стандарт початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#n12>
4. Іванова І. Інтеграція математики та мови на уроках у НУШ. URL: <https://naurok.com.ua/post/integraciya-matematiki-ta-movi-na-urokah-u-nush>
5. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 класи. Київ, 2018. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/1-ukrayinska-mova-1-4-klas.lyuba.doc>
6. Суржук Т. Б., Ткачук О. С. Інтеграція в навчанні української мови та читання учнів початкової школи. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v34/52.pdf>
7. Чехратова Т. А. Міжпредметна інтеграція як необхідний дидактичний засіб формування компетентностей учнів. URL: <http://uovmr.net.ua/mizhpredmetna-integratsiya-yak-neobhidnyi-dydaktychnyj-zasib-formuvannya-kompetentnostej-uchniv/>

Валентина Бойко,
студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
факультету початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Науковий керівник: Наталія Хомюк,
*викладачка природничих дисциплін, викладачка вищої категорії,
старша викладачка КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ GOOGLE MAPS ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ГРОМАДЯНИНА

Ключові слова: екологічна освіта, інтерактивні методи, цифрові технології, екскурсії, Google Maps, маршрути досліджень природи.

Інтерактивні методи навчання з використанням сучасних технологій пропонують різні підходи, які значно збагачують навчальний процес. А саме використання Google Maps для планування екскурсійних маршрутів, дослідження природних об'єктів та розвитку екологічної свідомості здобувачів освіти. Екологічна освіта відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні відповідального ставлення до природи, що особливо актуально в наш час стрімких змін довкілля. Однією з ефективних форм такої освіти є шкільні екскурсії, які дають змогу здобувачам освіти не тільки здобувати знання, а й усвідомлювати свою відповідальність перед природою. Екскурсія, як метод навчання, дозволяє здобувачам освіти безпосередньо спостерігати за природними об'єктами, пізнавати їхню сутність і вчитися шанобливому ставленню до довкілля. Цей підхід сприяє не тільки розширенню кругозору здобувачів освіти, а й формуванню морально-етичних основ їхньої поведінки в природному середовищі. Особливої цінності екологічним екскурсіям надає можливість передати дітям не лише знання, але й мудрість поколінь. Вчителі, які мають багатий досвід та живий інтерес до природи, здатні глибше донести до здобувачів освіти важливість взаємодії людини з довкіллям. Таке живе спілкування з досвідченими педагогами залишає незабутній слід у дитячій свідомості та сприяє становленню екологічної культури в наступних поколіннях [1].

Екскурсії є давньою і перевіреною формою навчально-виховної роботи, яка дозволяє здобувачам освіти безпосередньо спостерігати й вивчати природні об'єкти та явища в їхньому природному середовищі. Такі заняття відкривають перед школярами багатий світ довкілля, надаючи важливий досвід, що має значний виховний і освітній вплив. Саме завдяки екскурсіям здобувачів освіти глибше відчують красу й багатство природи, формують усвідомлення її значущості, а в освітній практиці всіх класів екскурсії займають особливе місце. Для цього створюються екологічні стежки, зелені зони, спеціальні кімнати та музеї, які допомагають вивчати природу в доступній і захопливій формі (рис. 1).

Рис. 1. Експерсія в осінній парк з 1 класом, ЗЗСО Лобачівський ліцей.

Основними завданнями експерсій за межами школи є використання різноманітних методів для розвитку пізнавальної активності здобувачів освіти та їхньої самостійності, або періодичне спостереження за біологічними об'єктами, можливість підготувати школярів до роботи за вимогами закладів вищої освіти [1].

На таких експерсіях здобувачі освіти навчаються спостерігати природу з максимальною наочністю, що сприяє їхньому зацікавленню й дозволяє глибше засвоювати матеріал. Цей метод також збагачує вчителя знаннями, дозволяючи краще підготуватися до практичних занять. Експерсії, відповідно до специфіки предмету, доповнюють класні заняття й надають їм цілісності. У сучасній школі експерсія стає справжньою творчою лабораторією, де здобувачі освіти, досліджуючи природу, відкриває нові можливості для пізнання та закріплює навчальні знання. Матеріал, здобутий під час експерсій, має високу цінність: це можуть бути екологічні проекти, науково-дослідницькі роботи, міні-проекти, створення зелених зон біля школи, що дозволяють відслідковувати природні процеси в динаміці. Саме на таких заняттях учитель має можливість сіяти в дитячі серця любов до природи, розвивати уяву та логічне мислення, формувати екологічну свідомість, що є невід'ємною частиною підготовки школярів до дорослого життя. Враховуючи сучасні технології, зокрема можливості, які надає Google Maps, експерсії можна значно удосконалити. Цей інструмент відкриває нові можливості для інтерактивного вивчення природи, організації маршруту та дослідження екологічних проблем. Використання Google Maps у педагогічній практиці дозволяє не тільки ефективно планувати експерсії, але й залучати здобувачів освіти до самостійної роботи з картами, що сприяє розвитку їх просторової уяви та екологічної свідомості. (рис. 2)

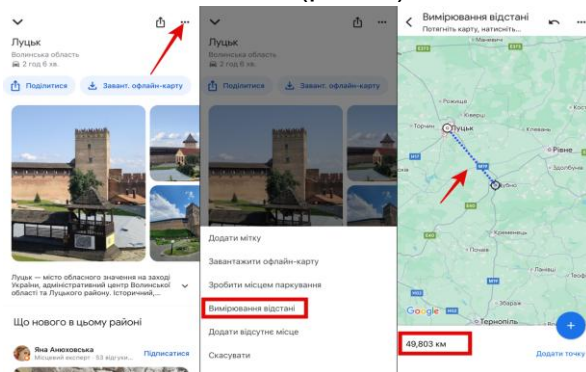

Рис. 2. Використання Google Maps для вимірювання прямих відстаней.

Використання Google Maps для екологічних екскурсій у школі: оптимізація маршруту та зупинок для дослідження природи. Використовуючи Google Maps для планування екскурсій, можна визначити найбільш зрозумілим для здобувачів освіти. Наприклад, за допомогою функції перегляду рельєфу (Terrain View) можна побачити особливості ландшафту – гори, луки, водойми, що дозволяє коригувати маршрут відповідно до фізичних можливостей здобувачів освіти. Так, під час дослідження ландшафтних зон учитель може визначити місця, де найбільш ефективно проводити спостереження за змінами в природі: наприклад, зональні зміни флори в залежності від висоти або типу ґрунтів. Це дозволяє здобувачам освіти краще усвідомлювати процеси еколого-географічного зонування [3].

Позначення важливих точок для вивчення природних об'єктів: завдяки функції позначень на Google Maps, можна створювати інтерактивні карти, на яких вказуються місця з рідкісними або цікавими природними об'єктами. Наприклад, у рамках вивчення екосистеми лісу, учитель може позначити на карті місця з різними типами дерев, мохами, лишайниками, що допоможе здобувачам освіти порівнювати різні види рослин на основі їх місця розташування в екосистемі. Цей підхід використовується також для досліджень рідкісних видів рослин або тварин, де здобувачі освіти можуть позначати місця їх зустрічі, що в подальшому сприяє розвитку спостережливості та інтересу до природи.

Залучення здобувачів освіти до інтерактивного картографування природи: одним із цікавих аспектів використання Google Maps є можливість залучення здобувачів освіти до створення власних карт, на яких вони можуть позначати місця, що вони вважають важливими для екологічних досліджень. Наприклад, здобувачі освіти, вивчаючи місцеву флору, можуть створити карту із позначенням видів рослин на конкретних ділянках, вказувати їх особливості або навіть процеси зміни в залежності від часу року. Це дозволяє здобувачам освіти більш глибоко засвоїти матеріал і зробити навчання більш персоніфікованим. Такі карти можуть бути також основою для майбутніх досліджень, наприклад, для порівняння змін у складі рослинності через кілька років або після впливу різних природних факторів.

Використання режиму перегляду місцевості для попередньої підготовки до екскурсії: функція перегляду вулиць (Street View) дозволяє учителю заздалегідь ознайомитися з місцевістю та вибрати найбільш зручний маршрут. Наприклад, вчитель може дослідити доступність природних пам'яток або парків для проведення групових занять, перевірити наявність пішохідних доріжок або природних умов, що дозволяють безпечно провести практичні заняття з екології. Це також допомагає при плануванні уроків на відкритому повітрі, коли важливо врахувати не лише природні умови, а й інфраструктуру для зручності здобувачів освіти. Після попередньої оцінки місцевості через Google Maps можна адаптувати програму екскурсії, зробивши її максимально ефективною та цікавою для здобувачів освіти [2].

Використання технологій, зокрема програми Google Maps, у навчальних екскурсіях є важливим кроком до оновлення методів екологічної освіти. Екскурсії в природу, як форма навчально-виховної роботи, давно зарекомендували себе як ефективний засіб для вивчення природних процесів та розвитку у школярів

практичних навичок. Водночас інтеграція цифрових інструментів, таких як Google Maps, дозволяє зробити цей процес більш організованим, доступним і цікавим. Завдяки Google Maps учителі мають можливість детально планувати маршрути екскурсій, позначати важливі об'єкти для дослідження та збагачувати навчальний процес інтерактивними елементами. Використання картографічних даних дозволяє здобувачам освіти самостійно досліджувати природні явища, відслідковувати зміни в екосистемах і глибше розуміти зв'язок між людською діяльністю та природою. Цифрові технології стають важливим інструментом у розвитку екологічної свідомості, адже дозволяють здобувачам освіти не тільки вивчати природу, а й взаємодіяти з нею, аналізувати її стан та прогнозувати можливі зміни [3].

Таким чином, впровадження Google Maps у проведення екологічних екскурсій сприяє не лише покращенню навчального процесу, а й формуванню у школярів відповідального ставлення до природи. Такий підхід, поєднуючи традиційні методи навчання з інноваційними технологіями, має потенціал значно підвищити ефективність екологічної освіти та виховання молоді [1].

Список використаних джерел

1. Всеосвіта: Екскурсії в природу як елемент національного виховання здобувачів освіти URL: <http://surl.li/avgbhr> (дата звернення: 9.11.2024).
2. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Екскурсія як особлива форма організації навчання здобувачів освіти початкової школи. URL: <http://surl.li/fkynuu> (дата звернення: 10.11.2024).
3. 5 ідей для використання Google Maps на уроках географії. URL: <http://surl.li/tlxlqc> (дата звернення: 28.11.2024)

Іванна Гарбарук,
*студентка 3 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»
факультету початкової, дошкільної освіти
та інформаційних технологій
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник: Наталія Хомюк,
*викладачка природничих дисциплін, викладачка вищої категорії,
старша викладачка КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ВИХОВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО ГРОМАДЯНИНА ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Ключові слова: утилізація, побутові відходи, екологічні проблеми, забруднення, повторне використання, відповідальне громадянство, вторинна переробка.

Проблема поводження з побутовими відходами — це виклик, що стоїть перед кожною сучасною країною. У світі, де споживання невпинно зростає, а природні ресурси виснажуються, утилізація сміття стає не просто технічним завданням, а частиною глобальної відповідальності людства. Відходи, які сьогодні здаються непотрібними, можуть стати ресурсом для нового етапу розвитку, якщо суспільство змінить своє ставлення до них. Формування екологічної свідомості та відповідального громадянства можливе лише через усвідомлення кожним громадянином своєї ролі у збереженні довкілля.

На початку XXI століття екологічні проблеми стали глобальними. Людство усвідомлює загрозу скорочення життя на планеті через власний вплив на природні ресурси, інтенсивну господарську діяльність і забруднення довкілля.

Україна, як частина глобального світу, стикається із серйозними екологічними викликами. Війна України з Росією, яка триває з 2014 року і загострилася після повномасштабного вторгнення у 2022 році, завдала значної шкоди екологічному стану країни. Зруйновані міста, об'єкти інфраструктури, численні пожежі та військові дії створюють значні обсяги сміття та небезпечних відходів, що негативно впливають на навколишнє середовище. Крім того, окупація частини територій обмежила доступ до інфраструктури для збору та переробки відходів [3, с.16].

В Україні серйозне занепокоєння викликають проблеми, пов'язані з охороною довкілля та здоров'ям населення, однією з причин яких є низький рівень використання відходів. В середньому, кожен житель України щороку продукує від 250 до 450 кг побутового сміття. У результаті за рік у країні накопичується близько 14 мільйонів тонн відходів. З цієї величезної маси лише близько 5% підлягає сортуванню, 1,5% утилізується шляхом спалювання, а понад 90% просто вивозиться на сміттєзвалища. Через об'єми накопичених в Україні відходів її можна віднести до однієї з найбільш техногенно-навантажених країн світу. Україна відстає від розвинених європейських країн у сфері поводження з відходами на кілька десятиліть [2].

Як стверджують як іноземні, так і українські експерти, екологічна ситуація в Україні стрімко наближається до критичної, оскільки рівень переробки відходів залишається вкрай низьким.

В Україні відкриті звалища є найпоширенішим способом утилізації сміття. Як альтернатива використовуються захоронення (могильники). У більшості випадків сміття в Україні просто закопують у землю або засипають шаром ґрунту. Оскільки відходи не піддаються горінню й опиняються під ґрунтовим покривом, це дозволяє уникнути забруднення повітря та стримати поширення шкідливих тварин. На жаль, саме ці фактори, а також фінансові можливості, найчастіше враховувалися при облаштуванні звалищ. Водночас не брали до уваги вплив процесу розкладу відходів на кругообіг води, утворення небезпечних речовин та способи запобігання негативним наслідкам. Через це будь-яке зручне заглиблення місцевості перетворювалося на сміттєзвалище [3, с. 68].

Усі дедалі більше усвідомлюють, що людство завдає шкоди навколишньому середовищу та ставить під загрозу майбутнє наступних поколінь.

Однією з найгостріших проблем міст та інших населених пунктів є утилізація та переробка твердих побутових і промислових відходів. Вони спричиняють низку труднощів, зокрема транспортування, зберігання, утилізацію та ліквідацію. Викидаючи сміття, люди порушують один із ключових екологічних законів – кругообіг речовин у природі. Адже, забираючи з природи різні матеріали, людина змінює їх до невпізнанності та повертає у вигляді відходів, які не можуть природним шляхом розкластися до початкових складових.

Останнім часом науковці з різних країн висловлюють занепокоєння через зростання викидів забруднюючих речовин у атмосферу, спричинених діяльністю сучасних сміттєспалювальних заводів. Це пов'язано з тим, що під час спалювання пластмаси та окремих видів паперу утворюються нові хімічні сполуки, які разом із викидами потрапляють у повітря.

Щороку накопичуються тонни відходів, які можуть бути повторно використані як цінний ресурс. Переробка сміття за допомогою сучасних екологічно безпечних технологій, зокрема утилізації, є одним із найефективніших способів розв'язання цієї проблеми. Однак для цього необхідно змінити підхід до поводження з відходами: їх слід сортувати, розділяючи харчові відходи, метал, папір і скло. Теоретично всі відходи повинні підлягати повторній переробці, проте процес вилучення корисних компонентів є досить складним. Наприклад, макулатуру подрібнюють і перетворюють на паперову масу, з якої знову виготовляють паперові вироби; скло дроблять, плавлять і використовують для виробництва нової тари або замість піску чи гравію; пластмаси переплавляють, створюючи «синтетичну деревину»; а харчові відходи компостують, отримуючи органічне добриво. Побутове сміття можна вторинно перероблювати у домашніх умовах, створюючи елементи декору, корисні та цінні речі [3, с.103].

Ефективна утилізація відходів потребує не лише сучасних технологій, а й змін у суспільній свідомості. Освіта, заснована на науковому підході, має на меті формувати екологічну культуру та відповідальне громадянство серед усіх верств

населення. Інформування про вплив сміття на здоров'я людей, забруднення довкілля та важливість вторинної переробки допомагає кожному усвідомити власну відповідальність за збереження природних ресурсів. Через інтерактивне навчання, практичні проекти та дослідницьку діяльність люди отримують не лише знання, а й мотивацію до змін – сортування відходів, зменшення їх обсягів і використання екологічно чистих матеріалів [3, с.116].

Важливо залучати молодь до екологічних ініціатив, адже саме нове покоління має стати рушієм сталого розвитку. Через навчання в школах і закладах вищої освіти можна прищепити ідею про те, що навіть найменший внесок – сортування пляшок, компостування харчових відходів чи повторне використання матеріалів – має значення. Науковий підхід та екологічна освіта здатні побудувати екологічно відповідальне громадянство, яке не лише вирішує наявні проблеми, а й запобігає їх виникненню в майбутньому.

Майбутнє нашої країни залежить від ставлення людей до екологічних проблем та методів їх вирішення. У зв'язку з цим найдоцільніше застосовувати не один метод, а розробляти комплексну програму ліквідації відходів.

Незважаючи на всі ці виклики, необхідно впроваджувати стратегії з ефективної утилізації побутових відходів для покращення екологічної ситуації в країні. Особливо важливо забезпечити належну переробку та зменшення кількості відходів у період відновлення після війни. Це сприятиме не лише збереженню природних ресурсів, а й покращенню якості життя населення, яке постраждало від війни.

Список використаних джерел

1. Домбровський О. Винести сміття. Як Україні вирішити проблему відходів URL:https://lb.ua/blog/dombrovskiy/387846_vinesti_smittyu_yak_ukraini.html. (дата звернення: 28.11.2024)
2. Про охорону атмосферного повітря (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2023, № 46, ст.117.
3. Національна безпека України в умовах нових викликів і загроз: зб. наук. статей за матеріалами І-ї наук. практ. конф., присвяч. пам'яті проф. Ю. П. Битяка, м. Харків, 19 трав. 2023 р. / редкол.: С. Г. Серьогіна, І. В. Яковюк та ін. Харків, 2023. 120 с.

Дарина Денисюк,
*здобувачка фахової передвищої освіти 2 курсу,
спеціальності «013 Початкова освіта»
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник: Сергій Марчук,
*кандидат педагогічних наук, викладач циклової комісії шкільної,
дошкільної педагогіки, психології та методик
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ВАЛЬДОРФСЬКА ПЕДАГОГІКА НА ВОЛИНІ

Ключові слова: вальдорфська педагогіка, вальдорфська освіта, Р. Штайнер.

Вальдорфська освіта – сукупність методів і прийомів виховання та навчання, яка ґрунтується на антропософській інтерпретації розвитку людини як цілісної взаємодії духовних, душевних і тілесних факторів. Інша назва – Штайнерівська педагогіка. Виникла в Німеччині на початку ХХ ст. у зв'язку з пошуком нових форм соціального життя суспільства в умовах повоєнної кризи. Її дидактичні основи розробив, обґрунтував і вперше впровадив 1919 року в школі для дітей робітників тютюнової фабрики «Вальдорф-Асторія» (м. Штуттґарт) німецький філософ, фундатор антропософії Р. Штайнер. Вальдорфська освіта – один з різновидів втілення ідей вільного виховання і гуманістичної педагогіки. Головна увага педагогів спрямовується на особливості та здібності кожної дитини, розвиток задатків від народження і усунення перешкод для їх розвитку [1].

Вальдорфська педагогіка, маючи головною метою розвиток потенціалу кожної дитини, ставить перед собою такі завдання:

- допомогти молодим людям знайти гармонію з собою, з іншими і зі світом в цілому в усьому, що відбувається в життєвому просторі школи;
- допомогти учням, дорослішаючи, зберігати інтерес до літератури, історії, музики і навколишнім світом;
- відкривати світ матеріалу так, щоб вони не втрачали інтересу до нього;
- вчити їх діяти і нести відповідальність за свої вчинки через строгість, повне розуміння і доброту.

Молоді люди повинні на власному досвіді перекоонатися, що турбота про вразливих, толерантність до інших ідей і конструктивна критика друзів є самоочевидними і визначатимуть співпрацю і роботу вчителя та учня на довгі роки [4, с. 3].

Згідно з вальдорфською педагогікою, організація навчального процесу спрямована на інтелектуальний і духовний розвиток кожного учня і характеризується тим, що всі основні предмети з 1 по 8 клас викладає один вчитель, який є старшим

за віком, встановлює міцні та дружні стосунки з батьками учня і залучає їх до шкільного життя [2, с. 32].

У Луцьку вальдорфська педагогіка має значний вплив на освітню систему та розвиток дітей. Історія вальдорфських класів Луцька сягає 2017 року. Спочатку це була група на пів дня, а пізніше – став садок на повний день. Дитячий садок і школа побудовані з урахуванням різних ритмів тижня, року та дня. У понеділок, наприклад, живопис, у вівторок – ліплення воском, у середу – малювання восковими крейдами, в четвер – випічка, в п'ятницю – музичне заняття [3].

Сьогодні в Луцьку є чотири класи, усього 30 дітей. В кожному класі різна кількість учнів. Є садочок, куди приймають дітей з трьох з половиною років, у серпні відкрито малючкову групу, куди приймають дітей з двох років. У школу йдуть із семи років, коли дитина розвинута соціально й психологічно. З 1 вересня 2024 року у школі функціонує п'ятий клас [3].

Отож, вальдорфська педагогіка може стати важливим доповненням до традиційної освітньої системи, допомагаючи дітям розвиватися гармонійно та повноцінно. Цей підхід сприяє створенню сприятливого середовища для навчання та розвитку дітей, де кожна особистість розкривається у всій своїй унікальності.

Список використаних джерел

1. Апостолова Г. В., Онопрієнко О. В. Вальдорфська освіта. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс]. Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. URL: <https://esu.com.ua/article-33019> (дата звернення: 29.11.2024).
2. Вікторова П., Цина А. Вальдорфська педагогіка як засіб розвитку сфери почуттів учнів у процесі трудового навчання. *Ukrainian professional education*. 2021. № 9-10. С. 29-34.
3. Лучан ознайомили з вальдорфською педагогікою. Які переваги такого навчання. URL: <https://vsn.ua/news/luchan-oznayomili-iz-perevagami-valdorfskoyi-pedagogiki-pid-chas-dnya-vidkrih-dvery-41801> (дата звернення: 29.11.2024).
4. Передерій О. Л. Вальдорфська педагогіка як гуманістично орієнтована система навчання та виховання школярів. *Науковий огляд*. 2017. № 36. Т. 4. С. 1–8.

Анна Фіголь,
студентка 2 курсу спеціальності «013 Початкова освіта»

КЗВО «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник: Ірина Кузьміна,
викладач циклової комісії словесних дисциплін

КЗВО «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ

Ключові слова: цифрова трансформація освіти, інформаційні технології, інтерактивне навчання, дистанційне навчання, Всеукраїнська школа-онлайн, штучний інтелект, гейміфікація.

Цифрова трансформація є невід'ємною частиною сьогодення у багатьох аспектах життя сучасного суспільства та людства в цілому. Насамперед це можна визначити особливо в освіті. Це зумовлене новим підходом до навчання вчителів та викладачів, з метою покращити освітній процес, досягти набагато більше прийомів, методів і форм. Тобто такі досягнення допоможуть поліпшити зацікавленість учнів до навчання, як в інтелектуальному, так і творчому потенціалі. Також безумовна цифрова навичка вчителя і викладача – запорука прогресивного майбутнього в житті учня та студента.

Сьогодні використання цифрових технологій в освіті є однією з основних та стабільних тенденцій розвитку глобального освітнього процесу. Вони дають змогу зробити навчання більш ефективним, мобільним, персоналізованим і адаптованим до сучасних умов. Крім того, цифрові технології забезпечують безперервність навчання навіть у складних ситуаціях, таких як пандемії або збройні конфлікти (Шпарик, 2021) [1, с.33].

У педагогічній роботі все більше прогресують інформаційні технології. Тобто це комп'ютери та інші цифрові пристрої, програмне забезпечення та мережі. Саме вони можуть сприяти процесам викладання та навчання в більшій чи меншій мірі, проте їх вплив на формування навчального плану, проведення занять у сучасних навчальних закладах є визначальним [2, с.33].

Інформаційні технології надають вчителям можливість покращувати процес викладання та підвищувати рівень навчання, а учням – здобувати знання та навички, які неможливо отримати традиційними методами. Використання ІТ у навчальному процесі включає співпрацю учнів через комп'ютерні мережі, дослідження інтернет-ресурсів, застосування мультимедійних програм, виконання завдання з обробки текстів, а також використання спеціалізованих посібників та інструкцій для програмного забезпечення [2, с. 33]. Варто зауважити, що на досягнення учнів інформаційні технології впливають найбільше тоді, коли їх використовують згідно з матеріалом, що вивчається [2, с. 34].

Доповненням до інформаційних технологій є також інтерактивні методи навчання. Інтерактивне навчання ґрунтується активній та безперервній взаємодії всіх

учнів під час навчання. Цей прийом передбачає спільне навчання, колективну або групову співпрацю. В такому освітньому процесі учні та вчителі є абсолютно рівноправними. Роль вчителя – організація, допомога, підтримка, але в ніякому разі вчитель не виступає головним і звісно не домінує у навчанні. Педагог особливо акцентує увагу на взаємодію між учнями та їх співпраці загалом [3, с. 5].

Цифрова трансформація освіти – створення цифрового середовища в освіті, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій з метою розвитку у здобувачів освіти навичок застосування критичного мислення. Використання на високому рівні різноманітного мультимедійного контенту, що дасть змогу полегшити навчання і тим самим зацікавить учнів та студентів навчатися [5]. Поштовхом на такі глобальні, але і в той же час позитивні зміни, вплинуло чимало ситуацій. До прикладу таких, як поширення на територію України та інших країн світу COVID-19, а потім через невеликий проміжок часу повномасштабного вторгнення країни-агресора на нашу країну. Такі обставини покращили можливості дистанційного навчання, яке має переваги та недоліки.

Основними перевагами даного навчання є можливість вчитися у будь-який час, мобільність, побудова власного освітнього темпу, доступність матеріалів для навчання, посилення мотивації до самоосвіти та саморозвитку.

Відомими недоліками є відсутність реального спілкування, недорозвинена самоорганізованість, незабезпеченість сімей комп'ютерною технікою, обмежена кількість практичних вмінь та навичок учнів.

Але не дивлячись, на недоліки дистанційного навчання – це можливість за будь-яких обставин продовжувати навчатися та навчати. Тому аби не пригнічувати освітній стан в Україні запровадили – Всеукраїнську школу онлайн.

Всеукраїнська школа онлайн. Всеукраїнська школа онлайн – це інтернет-платформа, яка забезпечує учням можливість дистанційного та змішаного навчання. Її головна мета – надати всім здобувачам освіти безкоштовний і зручний доступ до якісних навчальних дисциплін, а педагогам – допомогу в проведенні онлайн-занять та використання корисної інформації.

Штучний інтелект (ШІ). Наразі ШІ займає визначне місце в освітньому середовищі, він допомагає покращити ступінь навчання та викладання, виявити проблемні завдання та питання здобувачів освіти та швидко віднайти на них відповідь.

Таким чином в Україні стрімко розвиваються чат-боти. На сьогодні їх є чимало. Одним з них є EducationUABot - розроблений Освітній чат-бот в таких застосунках, як Телеграм і Вайбер, за підтримки Швейцарського проекту DECIDE. Основне завдання бота – комфортна структура інформування про актуальний стан освітнього процесу в Україні і світі. Його можна буде використовувати у різні часи, завжди можливо замінити наповнення.

Освітній чат-бот @EducationUaBot допоможе знайти необхідну інформацію щоб повернутися до навчання, де б ви не знаходилися в Україні чи за кордоном. Завдяки Освітньому чат-боту, переміщені учасники освітнього процесу (здобувачі освіти, педагогічні працівники) можуть оперативно знайти інформацію про заклади освіти різних населених пунктах, можливості

щодо продовження навчання чи викладання під час війни в кожному регіоні, відновлення особистих документів про освіту, тощо [4].

Гейміфікація — це застосування ігрових елементів і технік в освітньому процесі для створення інтерактивного середовища. Вона використовується для покращення зацікавленості студентів та учнів, вмотивування їх до активної участі в навчанні та формування позитивного ставлення до навчання.

Гейміфікація не є основним засобом навчання. Найбільш відомими ігровими платформами в освітньому процесі є Duolingo (популярна платформа для вивчення мов використовує бали, рівні та нагороди); Kahoot! (Платформа для створення інтерактивних вікторин, що дозволяють учням змагатися один з одним у режимі реального часу); Quizlet (Інструмент, що дозволяє створювати та проходити флеш-картки для ефективного запам'ятовування інформації) [6].

Висновок. Цифрова трансформація в освіті - це видозмінення навчального освітнього процесу в кращу сторону. Така модифікація освіти забезпечить вчителів та викладачу цікаве, захоплююче та комплексне навчання. Дасть змогу сучасній молоді велику мотивацію до навчання та самореалізацію в майбутньому. Також сучасні тенденції освітнього середовища забезпечать здобувачу освіти пошук інформації та поштовх до самоосвіти.

Список використаних джерел

1. Шпарик О. Цифрова трансформація середньої освіти: Спільні стратегічні вектори США та країн ЄС. *Український педагогічний журнал*. 2022. №3. С. 33.
2. Інформаційні технології в навчанні. — Київ: Видавнича група BHV, 2006. — 240 с.
3. Методичний посібник для вчителів початкової школи О. І. Пометун, Л. В. Пироженко, О. А. Біда та ін. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 304 с.
4. <https://mon.gov.ua/tag/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki?&type=posts&tag=tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki>
5. https://dniokh.gov.ua/wp-content/uploads/2021/09/%D0%A6%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%B1%D1%83%D0%BA%D0%BB%D0%B5%D1%82.pdf
6. <https://www.bestcleverslms.com/piznavalne/shcho-take-heyifikatsiya-v-osviti/>

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14832254>

Олександра Іващук,
*студентка 133 навчальної групи,
Коростишівський педагогічний фаховий коледж імені І. Я. Франка
Житомирської обласної ради, м. Житомир, Україна*
Науковий керівник: Світлана Левченко,
*викладач педагогіки,
Коростишівський педагогічний фаховий коледж імені І. Я. Франка
Житомирської обласної ради, м. Житомир, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

У сучасному світі цифровізація охопила всі сфери суспільного життя, і освіта не є винятком. Штучний інтелект (ШІ) дедалі більше інтегрується в освітній процес, відкриваючи нові можливості для вчителів, учнів і адміністрацій навчальних закладів. Водночас використання ШІ створює нові виклики, які потребують обговорення та вирішення.

Кабінет міністрів України у грудні 2021 року затвердив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні до 2030 року. Відповідно до якої передбачено впровадження ШІ у сфері освіти «впровадження технологій штучного інтелекту у сфері освіти, економіки, публічного управління, кібербезпеки, оборони та інших сферах для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності України на міжнародному ринку» [1].

Однією з найбільших переваг використання ШІ є здатність адаптувати навчальний процес під потреби кожного учня. Інтелектуальні системи можуть аналізувати рівень знань учнів, їхній стиль навчання та прогалини в знаннях, пропонуючи індивідуальні завдання та рекомендації. Наприклад, платформи на основі ШІ, такі як адаптивні системи навчання, здатні створювати персоналізовані навчальні маршрути, що відповідають темпу та інтересам учня. Це забезпечує кращу мотивацію та підвищує якість засвоєння матеріалу.

Індивідуалізація навчання також допомагає педагогам визначати обдарованих учнів або тих, хто потребує додаткової підтримки. Використання аналітики великих даних дозволяє отримувати детальні звіти про успіхи кожного учня, що полегшує процес прийняття рішень щодо подальшого навчання.

ШІ здатен автоматизувати багато рутинних завдань, таких як перевірка тестів, оцінювання домашніх завдань або складання навчальних планів. Наприклад, системи автоматизованого оцінювання можуть швидко аналізувати письмові роботи на граматику, стиль і зміст, залишаючи викладачам більше часу на творчі аспекти викладання. Такі інструменти, як Google Classroom, можуть інтегрувати алгоритми ШІ для організації завдань та управління навчальним процесом.

Автоматизація також допомагає зменшити ризик людських помилок, підвищуючи точність і об'єктивність оцінювання. Це, у свою чергу, сприяє формуванню справедливого середовища для учнів.

За допомогою ШІ можна забезпечити швидкий і ефективний доступ до великої кількості освітніх матеріалів. Платформи, що працюють на основі ШІ, такі як Coursera або Khan Academy, можуть аналізувати поведінку користувачів і пропонувати найбільш відповідні курси або навчальні матеріали. Це значно спрощує процес пошуку інформації для учнів та педагогів.

Крім того, ШІ дозволяє створювати нові типи навчальних матеріалів, такі як інтерактивні симуляції, віртуальна та доповнена реальність. Наприклад, вивчення фізичних чи хімічних явищ стає набагато зрозумілішим завдяки 3D-візуалізації та інтерактивним лабораторіям.

Використання ШІ породжує низку етичних питань. Зокрема, виникають занепокоєння щодо конфіденційності даних учнів, об'єктивності алгоритмів та їхньої відповідності освітнім стандартам. Наприклад, системи оцінювання на основі ШІ можуть проявляти упередженість через неточності в початкових даних або особливості програмування.

Також важливо враховувати ризик надмірного контролю за учнями з боку адміністрацій через використання ШІ. Наприклад, системи моніторингу можуть викликати у школярів стрес або почуття несвободи, що негативно впливає на навчальний процес. Це вимагає розробки чітких політик щодо використання персональних даних і забезпечення прозорості роботи алгоритмів.

Не всі педагоги готові використовувати технології ШІ у своїй роботі. Впровадження інновацій потребує додаткового навчання та професійного розвитку. Навчальні програми для педагогів мають охоплювати основи роботи з ШІ, методики впровадження цифрових технологій у навчальний процес і стратегії адаптації до швидких змін.

Важливим є також питання психологічної підтримки педагогів у процесі переходу до цифрового освітнього середовища. Постійне навчання, тренінги та семінари допоможуть вчителям впевнено користуватися новими інструментами та уникати професійного вигорання.

Інтенсивне використання ШІ може призвести до надмірної залежності від технологій, що потенційно знижує здатність вчителів і учнів до самостійного аналізу а прийняття рішень. Наприклад, автоматизація процесу навчання може зменшити творчий компонент, якщо вчителі повністю покладаються на алгоритми.

Для уникнення цього важливо забезпечити баланс між використанням технологій і традиційними методами навчання. Учителі мають використовувати ШІ як допоміжний інструмент, зберігаючи можливість для гнучкості та індивідуального підходу.

Не всі навчальні заклади мають доступ до необхідної інфраструктури для впровадження ШІ. Це включає високошвидкісний інтернет, сучасне обладнання та відповідне програмне забезпечення. Наприклад, у сільських школах відсутність

доступу до сучасних технологій може створювати значні труднощі у впровадженні інновацій.

Рішенням цієї проблеми можуть бути державні програми підтримки цифровізації освіти, грантове фінансування та залучення приватних інвесторів. Крім того, важливо створювати доступні та прості у використанні інструменти ШІ, які не вимагатимуть значних ресурсів для їх використання.

Штучний інтелект відкриває значні перспективи для вдосконалення освітнього процесу та підвищення ефективності педагогічної діяльності. Водночас його впровадження супроводжується низкою викликів, які необхідно враховувати. Для максимальної користі від ШІ важливо забезпечити етичне використання технологій, належну підготовку педагогів та створення відповідної інфраструктури.

Таким чином, штучний інтелект може стати потужним інструментом у руках сучасного педагога, сприяючи розвитку цифрового освітнього середовища. Важливо, щоб цей процес був орієнтований на збереження людяності освіти та створення гармонійного поєднання традиційних і новітніх методів навчання.

Список використаних джерел

1. КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ РОЗПОРЯДЖЕННЯ від 2 грудня 2020 р. № 1556-р «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 07.12.2024)
2. Програма великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/12/10/Osvita4.0.ukrayinskyi.svitanok.pdf> (дата звернення: 07.12.2024)
3. ISO/IEC TR 24028:2020(en) Information technology — Artificial intelligence — Overview of rustworthiness in artificial intelligence URL: <https://www.iso.org/standard/77608.html> (дата звернення: 07.12.2024)
4. Штучний інтелект. Як він вплине на освіту. URL: <https://2cm.es/Ngas> (дата звернення 07.12.2024)

Софія Шаповаленко,
*студентка 2 курсу спеціальності «014 Середня освіта»
Музичне мистецтво, КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник: Ірина Кузьміна,
*викладач циклової комісії словесних дисциплін
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ В ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Ключові слова: актуальність цифрової трансформації освіти, цифрова трансформація освіти, вплив цифрових технологій на навчання в садочку, стратегії впровадження цифрової освіти, майбутні перспективи.

Для здійснення стабільного розвитку і нового якісного прориву в національній системі освіти необхідно забезпечити в дошкільній освіті оновлення змісту, форм, методів і засобів навчання, виховання і розвитку дітей дошкільного віку відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти та програм розвитку дитини.

Пріоритетними завданнями педагогічних колективів дошкільних навчальних закладів, які здійснюють інноваційну діяльність, є:

- вивчення освітніх інновацій, визнаних ефективними вітчизняною та світовою педагогічною наукою, а також ефективність їх упровадження в інших дошкільних навчальних закладах;
- моніторинг ефективності впровадження інновацій, розроблених педагогічними колективами дошкільних навчальних закладів;
- створення бази даних щодо впровадження педагогічних інновацій у дошкільних навчальних закладах;
- розробка методичних рекомендацій щодо організації роботи дошкільних навчальних закладів, які здійснюють інноваційну діяльність [5, с. 5].

Цифрова трансформація освіти стає важливою складовою сучасного освітнього процесу. В умовах швидкого розвитку технологій інтеграція цифрових інструментів в освітню систему сприяє підвищенню якості навчання та підготовки дітей до майбутніх викликів. Впровадження новітніх технологій дозволяє створювати інноваційні освітні платформи, що забезпечують індивідуалізацію навчання та підвищення мотивації у дітей. Основна проблема полягає в тому, що традиційна система освіти не завжди встигає за технологічними змінами. Це створює розрив між можливостями, які надають нові технології, та існуючою освітньою практикою. Традиційні методи навчання часто не враховують нові підходи, що призводить до недостатньої підготовки вихователів та інших педагогічних кадрів до роботи з сучасними технологіями. Крім того, існує проблема доступності цифрових ресурсів для всіх дошкільних закладів, особливо у сільських та віддалених районах [4].

Актуальність цифрової трансформації освіти.

Важливість інтеграції цифрових технологій у навчальний процес: У сучасному світі цифрові технології проникають у всі сфери життя, і освіта не є винятком. Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес допомагає підвищити ефективність навчання, зробити його більш цікавим та інтерактивним. Роль технологій у розвитку дітей дошкільного віку: Цифрові технології можуть сприяти розвитку у дітей таких навичок, як логічне мислення, вирішення проблем, комунікація та співпраця. Використання освітніх ігор та додатків допомагає дітям легше засвоювати нові знання. Підвищення ефективності навчання за рахунок використання сучасних технологій: Цифрові інструменти дозволяють вихователям створювати більш персоналізовані навчальні програми, що враховують індивідуальні потреби та інтереси кожної дитини [7].

Вплив цифрових технологій на навчання в дошкільних закладах.

Приклади використання технологій: електронні книги, інтерактивні дошки, освітні програми, навчальні ігри, віртуальна та доповнена реальність. Всі ці інструменти допомагають зробити навчання більш цікавим та інтерактивним для дітей [6].

Переваги цифрової освіти: Підвищення мотивації дітей до навчання, індивідуальний підхід до кожної дитини, розвиток цифрових навичок з раннього віку, можливість доступу до великої кількості освітніх ресурсів. Наприклад, інтерактивні дошки дозволяють дітям брати активну участь у навчальному процесі, а електронні книги роблять читання більш доступним і цікавим. Недоліки та виклики: Ризики надмірного використання гаджетів, необхідність навчання педагогів, питання безпеки даних дітей, можливість цифрової нерівності між дітьми з різних соціально-економічних груп. Наприклад, надмірне використання гаджетів може негативно вплинути на здоров'я дітей, тому важливо знайти баланс між цифровим та традиційним навчанням [1].

Стратегії впровадження цифрової освіти.

Підготовка педагогічного складу: Вихователі та інші педагоги повинні пройти спеціальні тренінги та курси підвищення кваліфікації, щоб ефективно використовувати цифрові технології в навчальному процесі. Це допоможе їм краще розуміти, як застосовувати нові технології для досягнення навчальних цілей. Забезпечення доступу до сучасних технологій: Дошкільні заклади повинні бути обладнані сучасними гаджетами та програмним забезпеченням. Це включає комп'ютери, планшети, інтерактивні дошки, а також доступ до інтернету. Розробка методик та програм: Необхідно адаптувати існуючі навчальні програми до цифрового середовища та створювати нові інтерактивні методи навчання. Це включає розробку освітніх ігор, додатків та інших цифрових ресурсів, які допоможуть зробити навчання більш цікавим та ефективним [2].

Майбутні перспективи.

Очікувані зміни та покращення: Цифрова трансформація освіти допоможе підвищити ефективність навчання, покращити взаємодію між дітьми та вихователями, зробити навчання більш цікавим та інтерактивним. Наприклад, використання

віртуальної та доповненої реальності дозволить дітям вивчати нові теми у більш захоплюючий спосіб.

Довгострокові цілі цифрової освіти: Формування стійких цифрових навичок, підготовка дітей до використання технологій у майбутньому навчанні та житті, забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей незалежно від їхнього місця проживання та соціально-економічного становища.

Висновок. Цифрова трансформація освіти є невід'ємною частиною розвитку сучасного суспільства. Впровадження нових технологій у навчальний процес дошкільних закладів сприятиме кращій підготовці дітей до подальшого навчання та життя. Важливо знайти баланс між цифровим та традиційним навчанням, щоб забезпечити всебічний розвиток дитини [6].

Список використаних джерел

1. Дошкільна освіта. URL: <http://surl.li/hkbrzd>
2. Дошкільна освіта: сучасні стратегії, цінності й пріоритети. URL: <http://surl.li/dibcfe>
3. Методична література для вихователя. URL: <http://surl.li/gjqzid>
4. Національна академія педагогічних наук України інститут інформаційних технологій і засобів. URL: <http://surl.li/xwmchd>
5. Рудік О.А., Березюк В.С. Інноваційні технології в ДНЗ – Харків: видавнича група «Основа» 2017. 224 с.
6. Цифрова трансформація освіти в умовах війни: антикризові рішення, можливості, плани. URL: <http://surl.li/xzkbzw>
7. Цифрова трансформація освіти та науки. URL: <http://surl.li/ydwsjn>

Ілона Город,
*здобувачка освіти спеціальності «012 Дошкільна освіта»
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник: Марія Козігора,
*доктор філософії за спеціальністю Психологія,
старший викладач КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ЦИФРОВА ЗАЛЕЖНІСТЬ: ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ НАДМІРНОГО ВИКОРИСТАННЯ ҐАДЖЕТІВ

Ключові слова: ґаджети, цифрова залежність, діти, Інтернет, вплив, технології.

У нашій швидко змінюваній цифровій епосі технології стали невід'ємною складовою повсякденного життя. Від смартфонів до соціальних медіа-платформ ми постійно перебуваємо в онлайні, що відкриває безліч можливостей для комунікації, розваг та отримання інформації. Проте, не можна не помітити й проблеми, пов'язані з надмірним використанням пристроїв, зокрема залежності від ґаджетів.

Цифрова залежність – це порушення функціонування мозку, коли людина, будь то дитина чи дорослий, стає надмірно залежною від свого телефону.

До найбільш поширених форм цифрової залежності відносяться:

- Залежність від соціальних мереж: нав'язливе використання платформ, таких як Facebook, Instagram, Twitter та інших;
- Ігрова залежність: постійне захоплення відеоіграми на комп'ютерах чи мобільних пристроях, що призводить до ігнорування обов'язків, відчуження від реального життя, негативно впливає на психічне і фізичне здоров'я;
- Інтернет-залежність: надмірне використання Інтернету для різних цілей, таких як перегляд веб-сторінок, онлайн-стрімінг, шопінг тощо, що веде до втрати часу, ізоляції та погіршення особистих стосунків і продуктивності [3].

Існує думка, що людина може самостійно фільтрувати інформацію, яку споживає. Це справедливо, але лише частково. Наприклад, коли ми переглядаємо стрічку в Instagram, яскраві та постійно змінювані зображення привертають нашу увагу. Нам здається, що ми контролюємо процес, але раптово виявляється, що ми витратили дві години. В Інтернеті є багато корисної інформації, яку можна отримати за лічені секунди, що безсумнівно зручно. Проте є проблема: ми часто споживаємо велику кількість легко доступної інформації, але запам'ятовуємо її погано, часто лише уривками, що призводить до неповного розуміння загального змісту. У дітей, які проводять 1-3 години на день з ґаджетами, можуть виникати затримки в мовному розвитку, труднощі у вираженні емоцій, проблеми з концентрацією уваги, запам'ятовуванням і сприйняттям усної мови, а також з розумінням тексту. У дорослих це може призводити до порушень сну, проблем з емоційним контролем, зниження працездатності та підвищеного рівня тривожності. Крім того, зменшується інтерес до реального життя та читання.

Причини цифрової та технологічної залежності є значно глибшими, ніж здається на перший погляд. Серед основних факторів можна виокремити:

- Психологічні аспекти: люди, які переживають психічні розлади або стреси, зокрема тривогу та депресію, можуть бути більш схильні до цифрової залежності, сприймаючи її як спосіб подолати труднощі або втекти від реальності;
- Соціальні впливи: тиск з боку однолітків та культурні норми можуть значно впливати на цифрову поведінку, сприяючи прийняттю моделей, таких як надмірне використання соціальних мереж для інтеграції в соціум або підтримки зв'язків;
- Навколишнє середовище: легкий доступ до цифрових пристроїв та Інтернету, в поєднанні з масовим поширенням технологій у сучасному світі, створює сприятливе середовище для розвитку технологічної залежності.

Важливо вчасно розпізнати ознаки цифрової залежності для ефективного втручання та лікування. Хоча симптоми можуть варіюватися в залежності від конкретної діяльності, існують загальні прояви та поведінкові патерни, на які варто звернути увагу:

Поведінкові ознаки:

1. Постійна зайнятість цифровими пристроями та онлайн-активністю, часто на шкоду іншим обов'язкам та інтересам;
2. Нездатність контролювати чи обмежити час, проведений за цифровими технологіями, навіть усвідомлюючи їхній негативний вплив на фізичне здоров'я, психічний стан чи соціальні стосунки;
3. Дратівливість, тривога або занепокоєння при відсутності доступу до пристроїв чи Інтернету;
4. Ігнорування особистої гігієни, сну чи харчування через надмірне використання цифрових технологій.

Емоційні та психологічні ознаки:

1. Перепади настрою, депресія або відчуття порожнечі та незадоволення, коли відсутня активність у цифровому середовищі;
2. Спотворене сприйняття реальності, коли люди надають перевагу віртуальним взаємодіям та онлайн-особам, замість реальних досвідів і відносин [2].

Тривога і депресія стали поширеною проблемою серед молоді, яка часто не може відрізнити реальність від ідеалізованих образів. Яскравість стрічки в соціальних мережах приховує відчуття самотності, а постійний шум сповіщень заглушує тихі сигнали про допомогу.

Соціальні мережі також є платформою для кібербулінгу. Те, що раніше відбувалося на дитячому майданчику, тепер слідує за молодими людьми в їхні домівки, вторгаючись у їхні кімнати та розум. А без будь-якого захисту емоційна вразливість перетворюється на глибокі рани, які багато хто проносить через все життя.

Сказати дітям і підліткам покинути соціальні мережі було б оманю. Але ми можемо дотримуватись таких порад:

1. Батьки, вихователі та опікуни повинні розуміти, що життєво важливо встановити здорові межі, заохочувати моменти офлайн і, перш за все, розвивати емоційний інтелект, щоб діти та підлітки навчилися мудро орієнтуватися в цьому.

2. Вихователь не може бути тим, хто розміщує фото дитини в Інтернеті.

3. Розповідайте про небезпеки в Інтернеті, не створюючи параної. Так, попереджати про хижаків і шахраїв потрібно, але без того, щоб дитина жила в стані паніки. Ключове слово тут «усвідомлення», а не «лякати». Покажіть, що таке хороші онлайн-практики: не додавайте незнайомців, уникайте розмов у відкритих чатах з людьми, яких ви не знаєте, і, перш за все, не влаштовуйте зустрічей без нагляду дорослих. Звучить елементарно, але у світі, де діти та підлітки стають цифровими дорослими ще до того, як досягнуть емоційної зрілості, це надзвичайно важливо.

4. Будьте присутніми та уважними. Це не означає стежити за кожним вашим кроком. Присутність – це набагато більше, ніж нагляд; це про те, щоб бути доступним, емоційно доступним і бути хорошим слухачем. Йдеться не про контроль, а про керівництво з мудрістю та чуйністю. Дитина, яка знає, що може довіряти своїм батькам чи вчителям, набагато рідше потрапить у емоційні чи навіть фізичні пастки.

5. Роль школи та громади. Школи також відіграють центральну роль у емоційному та фізичному захисті дітей та підлітків. Немає сенсу робити вигляд, що це проблема, яку можна вирішити тільки вдома. Просвітницька та профілактична політика має бути частиною шкільної програми та розпорядку дня. І так, педагоги повинні бути підготовлені, навчені та підтримані, щоб справлятися з такими ситуаціями. Школа має бути безпечним місцем не лише фізично, а й емоційно.

6. Рефлексія: якщо ви вихователь, чи ви коли-небудь зупинялися, щоб запитати себе, чи достатньо ви робите? Ви розмовляєте зі своїми вихованцями про цю проблему? [1].

Таким чином, захист дітей та підлітків залежить від спільних дій батьків, педагогів, громади та суспільства. Ми не можемо передати відповідальність і очікувати, що діти самі будуть дізнаватися інформацію про залежність від гаджетів чи Інтернету загалом. Потрібно пам'ятати, що захист починається вдома, але це має бути система безпеки, яка залучає всіх навколо.

Список використаних джерел

1. Емоційний інтелект для дітей та підлітків. Інструменти для батьків та вчителів: електронна книга. URL: <http://surl.li/kyaaah> (дата звернення: 01.12.2024).
2. Розуміння цифрової залежності. URL: <http://surl.li/qqunxa> (дата звернення: 01.12.2024).
3. Цифрова залежність: як припинити жити в телефоні. URL: <https://tsn.ua/lady/psychologia/ona/cifrova-zalezhnist-yak-perestati-zhiti-v-telefoni-1894474.html> (дата звернення: 01.12.2024).

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14836578>

Вікторія Ярмоленко,
студентка 341 групи,
Коростишівський педагогічний фаховий коледж
імені І. Я. Франка Житомирської обласної ради,
м. Коростишів, Україна

Наталія Тунік,
викладач фізичного виховання, голова циклової комісії
викладачів фізичної культури і виховання з методикою навчання,
Коростишівський педагогічний фаховий коледж імені І. Я. Франка
Житомирської обласної ради, м. Коростишів, Україна

АНАЛІЗ ТЕХНІКИ БІГУ СПРИНТЕРСЬКИХ ДИСТАНЦІЙ

Ключові поняття: біг, низький старт, стартове положення, стартові колодки, стартовий розбіг, фінішування.

Легка атлетика практично для всіх видів спорту вважається базовою дисципліною. Біг, стрибки та метання є не тільки невід'ємними складовими частинами багатьох фізичних вправ у окремих видах спорту (футбол, баскетбол, волейбол, гандбол, регбі), але й використовується представниками широкого кола спортивних спеціалізацій у навчальній діяльності з метою розвитку основних фізичних здібностей [1].

В основу легкоатлетичних вправ покладені природні рухи людини – ходьба, біг, стрибки, метання.

Біг є основним і найбільш ефективним фізичною вправою для здоров'я. Він займає 1-е з основних місць у легкій атлетиці. У навчальному плані загальноосвітнього закладу з навчальної дисципліни "Фізична культура", затвердженої Комітетом Міністерства освіти, важливою частиною програмного матеріалу є біг на короткі дистанції (спринтерська дистанція) - 30 м, 60 м, 100 м, 400 м. Дистанції 100 м, 200 м і 400 м включені в олімпійську програму.

Проблемою аналізу техніки спринтерського бігу займалися викладачі та фахівці фізичної культури: Ахметов Р. Ф., Максименко Г. М., Кутек Т. Б., Архипов А. А., Питомник А. П., Артюшенко А. Ф., Дацків П., Вороніна Д. М., Степаненко Д. Д.

Спринтерський біг традиційно ділиться на чотири етапи: старт, вихідне положення, дистанція і фініш.

Спринт проводиться з низького старту. Найкращі бігуни на короткі дистанції стартують зі стартового майданчика (стартових колодок). Зазвичай розрізняють звичайний, зближений і розтягнутий старт.

1. При звичайному старті передня колодка встановлюється на відстані півтори стопи спортсмена від стартової лінії; а задня колодка — на відстані довжини гомілки (близько 2 стоп) від передньої колодки.

2. При зближеному старті відстань між колодками також зменшується до однієї стопи і менше, але відстань від стартової лінії до передньої колодки становить одну стопу спортсмена.

3. При розтягнутому старті бігуни зменшують відстань між колодками до однієї стопи і менше, відстань від стартової лінії до передньої колодки становить близько двох стоп спортсмена [2].

За командою "Старт!" бігун стає спиною до майданчика, нахиляється, кладе долоню на доріжку, ставить першу притиснуту ногу на передню майданчик, а потім другу ногу на майданчик ззаду. Спираючись на коліна ніг, які знаходяться ззаду, він ставить руки дуже сильно перед лінією старту. Опора руками може бути різною: при прямих пальцях з витягнутими великими пальцями 4 пальці зігнуті в кулак, а великий палець протиставлений їм. Необхідно опустити голову бігуна і направити лінію огляду на 2-3 м вперед. Плечі відведені на невелику відстань між руками і колінами ніг, розташованих ззаду, а тіло розслаблене.

За командою "Увага!" бігун піднімає таз трохи вище рівня боків. Вага тіла розподіляється між руками і ногами, які знаходяться попереду. Одночасно з переміщенням корпусу по команді "Увага!" повинні дихати рівно і бути готові до старту. Після сигналу "Руш!" потрібно сильно відштовхнутися від опори (подушки), а корпус направити вперед і назад. Відштовхування повинно виконуватися одночасно обома ногами. Потім ноги, що стоять ззаду, відокремлюються від опори і починають рух вперед. Потім виконується відскік на стопу, яка знаходиться попереду (поштовх). Відштовхування ноги-маховика передбачає одночасний винос протилежної руки вперед, в цей час інша рука відводиться назад.

Найскладнішими елементами спринту є перші кроки на старті і перше прискорення. Вони вимагають від бігунів високої швидкості, сили та координації а першому кроці опустіть ногу якомога нижче і швидко поставте її на доріжку в 20-40 см за лінією старту. Необхідно домогтися того, щоб передні ноги повністю відштовхнулися один від одного і утворили майже пряму лінію з тулубом і головою. Максимально швидкий розбіг може статися тільки після сильного відскоку. Довжина кроку повинна починатися з 2-го і збільшуватися майже до 40 метрів.

Максимальну швидкість спринтера слід підтримувати до кінця забігу і, по можливості, прискорюватися до фінішу. Існує 3 варіанти фінішування: кидок грудьми, кидок плечем і біг. Ефективним способом фінішування є кидок грудьми.

Забіг закінчується в той момент, коли бігун стосується тілом вертикальної площини, що проходить через фінішну лінію. Спочатку бігун стосується стрічки (нитки), яка натягнута на рівні грудей над лінією, що позначає закінчення дистанції. Щоб швидше доторкнутися, на останніх кроках бігуну потрібно нахилити груди вперед і відвести руки назад. Цей прийом називається "кидок грудьми".

Вчені прийшли до висновку, що необхідно стежити за тим, щоб учні не зменшували швидкість на останньому метрі фінішної межі і бігли вільно [3].

Зазвичай, поряд з оволодінням техніки бігового кроку, потрібно звертати увагу дітей на ритм дихання. Дихання має бути глибоке та рівномірне. Вдих роблять через ніс приблизно на три кроки, видих – на чотири кроки (можна через рот).

Таким чином, спринт є невід'ємною частиною багатьох видів легкої атлетики (всі види стрибків, багатоборстві і деякі видів метання). Ці дистанції слід долати з максимально можливою швидкістю.

Список використаних джерел

1. Ахметов Р. Ф., Максименко Г. М., Кутек Т. Б. Легка атлетика: підручник. Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2010. 320 с.
2. Гурман Л. Д. Легка атлетика: Методика викладання: Навчально-методичний посібник. Кам'янець – Подільський: 2006.
3. Леськів А. Д., Андрощук Н. В., Механошин С. О., Дзюбановський А. Б. Форми і засоби фізичного виховання молодших школярів. Методичний посібник. Тернопіль. "Підручники і посібники", 2008.112 с.
4. Навчальна програма з фізичної культури для початкових класів загальноосвітніх шкіл (1-4 клас), затверджена Колегією Міністерства освіти і науки 4 серпня 2016 року.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14834232>

Олексій Косецький,
*здобувач освіти Лисичанського гірничо-індустріального
фахового коледжу, м. Черкаси, Україна*

СТОРИЗ СТУДЕНТСЬКОГО ЛІДЕРА

Ключові слова: коледж, транспорт, спортивні змагання, молодіжна рада, студент, конкурс, проєкт, відбудова, країна, громадське життя.

Війна увірвалась у життя країни. Моя родина в квітні 2022 покинула рідне місто Лисичанськ Луганської області. Евакуювався з міста і заклад освіти, в якому я навчаюсь з вересня 2021 року за спеціальністю 274 Автомобільний транспорт. З травня 2022 року наш коледж переміщено до м. Черкаси з метою збереження життя та здоров'я громадян України, створення безпечного освітнього середовища в умовах воєнного ставну. А 6 червня 2022 року в Лисичанську в результаті обстрілу з боку російських військ розпочалась пожежа в будівлі коледжу і всі надбання багатьох поколінь працівників було знищено. Це трагічна подія не тільки для колективу працівників і здобувачів освіти, але й для містян. Будівля коледжу розташована в центрі міста і була пам'яткою архітектури Луганської області. Зараз будівля коледжу вже більше двох років стоїть обгоріла, напівзруйнована в центрі окупованого міста Лисичанськ.

Моя родина перемістились в Дніпропетровську область, але я продовжив навчання в дистанційному форматі в коледжі. Моя спеціальність «Автомобільний транспорт» зараз дуже необхідна нашому суспільству. Транспортні перевезення супроводжують усі сфери життя. Зараз навчаюсь на останньому курсі. У вересні 2024 студенти спеціальності 274 Автомобільний транспорт проходили апробацію єдиного державного кваліфікаційного іспиту в коледжах України. Викладачі циклової комісії автомеханічних дисциплін готували нас до апробації. Були розроблені тестові завдання згідно програми ЄДКІ, всього 90 тестів з чотирма варіантами відповідей (за аналогією ЄДКІ) здобувачі відповідали на них. Google форма була так налаштована, що можна було відповідати на тестові завдання декілька разів, щоб була змога побачити помилки і виправити їх. Ми, здобувачі освіти, проходили апробацію цього іспиту у різних навчальних закладах країни. Це Дніпровський транспортно- економічний фаховий коледж, Маріупольський будівельний фаховий коледж (м.Хмельницький), Львівське вище професійне училище комп'ютерних технологій і будівництва, Черкаський політехнічний фаховий коледж. Результати апробації ЄДКІ у наших здобувачів освіти на рівні результатів по країні. Це свідчить про хорошу професійну підготовку. Не дивлячись на те, що ми навчаємось дистанційно, рівень знань у нас не нижче тих, хто навчається сидячи за партами в коледжах.

Я не тільки навчаюсь, але й приймаю активну участь у громадському житті. Мене було включено до Лисичанської молодіжної Ради, та до студентської ради Лисичанського гірничо- індустріального фахового коледжу. Навесні 2024 року я став головою студентської ради нашого коледжу.

Минулий навчальний рік був насичений різними заходами, які проводились в коледжі. Особливо запам'ятались спортивні змагання. Не дивлячись на те, що студенти розкидані по Україні, Європі, ми онлайн прийняли участь в обласних змаганнях "Спортивні Ігри Луганщини" серед здобувачів фахової передвищої освіти Луганської області. Виконували програмні вправи, записували їх на відео і відправляли в оргкомітет змагань. Призери: Золотарьов Богдан, Міоков Борис, Куліков Сергій, Прохорова Тетяна, Трунова Наталя, Шмігель Ольга. Переможці були нагороджені медалями та подарунками від Луганського обласного відділення Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України.

Ми намагаємось не тільки самі творчо працювати, але й згуртуємо нашу Лисичанську громаду, яка розкидана по всій Україні і за кордоном. Навесні 2024 року наш коледж ініціював міський творчий конкурс студентських, учнівських проєктів «З Україною в серці: міста - герої, події, особистості». Ідею проведення конкурсу підтримала Ніна Нецвет, начальник відділу молоді та спорту ВЦА м. Лисичанська. 17 травня 2024 в режимі відео конференції проведено презентацію кращих робіт учнів і студентів закладів освіти нашого рідного міста Лисичанська. У заході прийняв участь голова ВЦА Лисичанська Валерій Шибіко.

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну вже пошкоджено, зруйновано або захоплено десятки тисяч будівель. У рамках програми залучення молоді до відновлення України у місті Кролевець Сумської області у вересні 2024 відбувся молодіжний обмін. Мене запросили прийняти в ньому участь як студентського лідера.

До Кролевця з'їхались 30 представників із різних регіонів України: Києва і області, Миколаєва, Дніпра, Одеси, Краматорська, Золотоноші, Сум, Охтирки, Шостки. Перед нами виступав заступник міського голови В'ячеслав Жовтя, він побажав успіхів у посильному внеску по відбудові України. Цей форум тривав 5 днів, з корисними та цікавими активностями, тренінгами та долученням всіх учасників до створення нових молодіжних просторів. Програму залучення молоді до відновлення України впроваджує Міністерство молоді та спорту України, державна

установа “Всеукраїнський молодіжний центр”, UNDP в Україні у партнерстві з ГО “Молодіжний центр Волині” за фінансування урядів Данії та Японії. Ця зустріч дала мені багато знань, умінь і лідерського досвіду. На форумі я познайомився з молоддю із різних куточків України. Побачив їх настрої і надії відновити рідну Україну, щоб жити у вільній, цивілізованій європейській країні. Сподіваюсь, що настане час, ми повернемося у рідне місто і відновимо його і наш Лисичанський гірничо-індустріальний фаховий коледж. Для цього сьогодні навчаємось і беремо активну участь у громадському житті.

Список використаних джерел

1. <https://drive.google.com/file/d/1qNkVo-JI1iLyzhFbUHNH8XimkahKAsj7/view>
2. <https://vidnova.org.ua/#about-2>
3. <https://www.facebook.com/vidnova.ukraine/>

Анна Малащук, Анна Тарасюк
здобувачки освіти спеціальності «012 Дошкільна освіта»
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Науковий керівник: Марія Козігора,
доктор філософії за спеціальністю Психологія,
старший викладач КЗВО «Луцький педагогічний
коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

СПІЛКУВАННЯ – ЯК СПРИЙМАННЯ ЛЮДЬМИ ОДИН ОДНОГО

Ключові слова: спілкування, перцепція, соціальна перцепція, сприймання, механізми міжособистісного сприймання.

Процес сприйняття однією особою іншої є важливою частиною спілкування. Без правильного сприйняття, оцінки та взаєморозуміння між партнерами ефективного спілкування неможливе.

Г. М. Андрєєва розглядає процес сприйняття однією людиною іншої як необхідну складову спілкування, умовно визначаючи його як перцептивну сторону цього процесу. Вона вважає, що в контексті взаємодії між людьми доцільніше використовувати терміни «міжособистісна перцепція» або «міжособистісне сприйняття» (або, як варіант, «сприйняття людиною іншої людини»), ніж загальне поняття соціальної перцепції [3].

Сприйняття людьми одне одного під час спілкування та діяльності, а також формування вражень, є важливою умовою для пізнання один одного. Такий процес сприйняття є значно активнішим, ніж сприйняття інших об'єктів світу, оскільки він залучає інтелектуальні, емоційні та вольові аспекти, часто стимулюючи до дії, осмислення себе і інших, а також набуття нових знань.

Процес сприйняття людини в цілому під час соціальної перцепції включає: емоційну оцінку іншої людини, спробу зрозуміти мотиви її вчинків і передбачити її поведінку, а також розробку власної стратегії взаємодії.

Існує чотири основні функції соціальної перцепції:

- Самопізнання;
- Пізнання співрозмовника;
- Організація спільної діяльності на основі взаєморозуміння;
- Формування емоційних взаємин.

При дослідженні процесів міжособистісного сприйняття виділяють два ключові аспекти:

1. Психологічні та соціальні характеристики суб'єкта та об'єкта сприйняття;
2. Механізми та наслідки міжособистісного відображення.

Дослідження психологічних особливостей спостерігача, що впливають на процес соціальної перцепції, є добре розвинутою галуззю в соціальній психології. У процесі сприйняття та оцінки людей були виявлені індивідуальні, статеві, вікові та професійні відмінності. Хоча ці характеристики спостерігача мають певний вплив

на формування оцінок партнера по спілкуванню, найбільше значення відіграють психологічні якості людини та наявна в неї система установок.

Внутрішні психологічні та соціальні установки суб'єкта сприйняття активують певну схему соціальної перцепції. Особливо важлива роль таких установок при формуванні першого враження про незнайому людину.

До ключових характеристик спостерігача можна віднести вираз обличчя, способи вираження емоцій, жести та пози, ходу, зовнішній вигляд (одяг, зачіска), а також особливості голосу та мовлення.

Окрім цього, існує низка універсальних психологічних механізмів, що забезпечують сам процес сприйняття та оцінки іншої людини, дозволяючи переходити від зовнішнього сприймання до оцінки, ставлення та прогнозування поведінки. Одними з найважливіших механізмів міжособистісного сприйняття є ідентифікація, соціальна рефлексія та стереотипізація.

Ідентифікація – це процес розуміння іншої людини шляхом уподібнення себе їй. Це можна досягти, уявивши себе на місці іншого і моделюючи свою поведінку так, як би це зробила ця людина. Наприклад, щоб зрозуміти причини пропуску занять студентом, викладач уявляє себе на його місці. Ідентифікація тісно пов'язана з емпатією.

Другим механізмом міжособистісного сприйняття є соціальна рефлексія – усвідомлення людиною того, як її сприймають інші. Проте ця уява не завжди збігається з реальним оцінюванням з боку оточуючих.

Третій механізм міжособистісного сприйняття – це стереотипізація. Стереотипізація – полягає в інтерпретації поведінки людини шляхом порівняння з уже сформованими зразками, що відповідають соціальним стереотипам.

Стереотип – це спрощене уявлення про людей, події чи процеси, яке поширене серед великої кількості людей. Зазвичай стереотипи формуються на основі попереднього досвіду людини і часто переповнені емоціями, від яких важко відокремити самі уявлення [2].

В результаті стереотипізації формуються соціальні установки – схильність людини сприймати певні явища або діяти певним чином. Такі установки є стійкими і сприяють спрощенню та алгоритмізації процесу пізнання, а також інтеграції індивіда в систему норм і цінностей конкретного соціального середовища.

Під час сприйняття можуть виникати спотворення образу, що спричинені соціально-психологічними ефектами міжособистісного сприйняття. Ці спотворення мають об'єктивний характер і потребують певних зусиль від сприймаючої особи.

Найбільш важливою є перша та остання інформація про людину, що виражається через ефект первинності та новизни. Це підкреслює значення порядку подання інформації для формування уявлень про людину. У випадку суперечливої інформації про незнайому особу більшу вагу мають перші враження, а при спілкуванні зі знайомими – останні отримані дані.

Важливою областю дослідження соціальної перцепції є вивчення процесу формування першого враження про іншу людину. На те, яким воно буде, можуть

впливати різні фактори, серед яких найзначущими є: перевага партнера по спілкуванню, його привабливість і ставлення до спостерігача.

Фактор переваги активує схему соціального сприйняття в ситуаціях, коли один з партнерів відчуває перевагу іншого за важливими для себе параметрами (наприклад, розумом, матеріальним становищем, соціальним статусом тощо).

Фактор привабливості реалізує схему сприйняття партнера як надзвичайно привабливого зовні. Фактор ставлення до спостерігача впливає на сприйняття партнера в залежності від того, як він ставиться до нас: людей, які до нас добре налаштовані або розділяють наші цінності, ми схильні оцінювати позитивно.

Велике значення для формування першого враження має ефект позитивного або негативного ореолу. Ефект ореолу – це когнітивне спотворення, коли загальне враження про людину або явище впливає на оцінку інших її характеристик. Тобто, якщо ми маємо позитивне враження про когось, ми, ймовірно, будемо приписувати йому й інші позитивні якості, навіть без переконливих доказів цього [1].

Таким чином, механізми міжособистісного сприймання відрізняються за рівнем узагальнення, формою, змістом, сферою та масштабом застосування, адекватністю, джерелами виникнення, методами формування та іншими характеристиками. Проте в усіх випадках суб'єкт пізнання здійснює певні внутрішні процеси, які дозволяють створити суб'єктивну модель внутрішнього світу іншої людини.

Механізми та ефекти міжособистісного сприймання виконують дві основні функції: вони скорочують час пізнання, полегшуючи встановлення контактів, але водночас, через стандартизацію процесу комунікації, можуть сприяти виникненню хибних уявлень про іншу людину. Це, у свою чергу, негативно впливає на весь процес спілкування, знижуючи точність і адекватність сприйняття однієї людини іншою.

Список використаних джерел

1. Ефект ореолу: Український психологічний хаб. URL: <http://surl.li/tkublt> (дата звернення: 27.11.2024).
2. Механізми міжособистісного сприймання. URL: <http://surl.li/rwxmia> (дата звернення: 27.11.2024).
3. Спілкування як сприйняття людьми один одного (перцепція): підручники для студентів онлайн. URL: <http://surl.li/whzjmk> (дата звернення: 27.11.2024).

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14834242>

Дарина Орел,

*студентка 143 групи спеціальності «Початкова освіта»,
Коростишівський педагогічний фаховий коледж імені І. Я. Франка
Житомирської обласної ради, м. Коростишів, Україна*

Науковий керівник: Світлана Левченко,

*викладач психолого-педагогічних дисциплін,
Коростишівський педагогічний фаховий коледж імені І. Я. Франка
Житомирської обласної ради, м. Коростишів, Україна*

ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПОДОЛАННЯ БУЛІНГУ В СИСТЕМІ РОБОТИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Ключові слова: булінг, школа, конфлікт, профілактика, медіація, психолог, вчитель, колектив, емоції, безпека.

Булінг є однією з найактуальніших проблем сучасної педагогіки, яка негативно впливає на фізичне, психологічне та соціальне благополуччя дітей. Науково булінг визначається як систематичне переслідування однією особою або групою інших осіб із застосуванням фізичного, психологічного, вербального чи соціального насильства. Згідно з дослідженнями, булінг може бути не лише проявом особистісних конфліктів, але й наслідком нездорової шкільної атмосфери, що вимагає активної участі педагогів у його попередженні.

Булінг є складним явищем, яке включає фізичне насильство (удари, штовхання), вербальне приниження (образи, насмішки), соціальну ізоляцію (ігнорування, виключення з групових активностей) та кібербулінг (цькування в інтернеті). Його ключовими ознаками є повторюваність дій, навмисність та дисбаланс сил між агресором і жертвою. Причинами цього явища можуть бути як особисті конфлікти між учнями, так і слабкий контроль із боку педагогів, нерегульовані правила поведінки або відсутність належної роботи з емоційним розвитком дітей.

Науковці, такі як Дан Ольвеус, наголошують, що булінг – це не просто конфлікт між дітьми, а форма соціальної агресії, яка може мати серйозні наслідки для психіки учасників, включаючи агресорів, жертв і свідків [1].

Булінг розвивається в середовищі, де не забезпечено належного соціального контролю, відсутня культура емпатії, а система шкільного менеджменту не реагує ефективно на прояви насильства.

Згідно з дослідженнями, у булінгу беруть участь три основні сторони:

1. Жертва – дитина, яка піддається цькуванню.
2. Агресор – той, хто здійснює цькування.
3. Свідки – діти, які спостерігають, але, як правило, не втручаються.

Школа є однією з ключових соціалізаційних інституцій, де діти вчаться взаємодіяти одне з одним. На жаль, саме тут найчастіше трапляються випадки булінгу, що створює серйозну загрозу для навчального процесу. Тому, відсутність активної позиції вчителя у вирішенні конфліктів між учнями сприяє зростанню цього явища. Тому роль педагога в боротьбі з булінгом є надзвичайно важливою.

Булінг у школі має безліч негативних наслідків – зниження академічної успішності, розвиток тривожності, депресії, суїцидальних настроїв у жертв, формування у агресорів звички вирішувати конфлікти через насильство.

Серед основних причин булінгу в школі можна виділити: низький рівень педагогічного контролю за міжособистісними стосунками учнів; відсутність чітких правил поведінки у шкільному середовищі; недостатня увага до психологічного стану дітей; патернальні або агресивні підходи до виховання в сім'ї.

Попередження булінгу в школі вимагає системного підходу, який включає педагогічну, психологічну та адміністративну роботу. Вчителі повинні формувати культуру довіри та взаємоповаги в класі. Це може включати: розробку і впровадження чітких правил поведінки; регулярні бесіди з учнями на тему ненасильницької комунікації; проведення тренінгів з розвитку емпатії.

Сучасний учитель може використовувати цілу низку методів для профілактики булінгу. Основними з них є:

1. Створення безпечного середовища. Вчитель повинен формувати у класі атмосферу довіри, взаємоповаги та співпраці. Це досягається через спільне встановлення правил поведінки, заохочення до командної роботи та розв'язання конфліктів у ненасильницький спосіб.

2. Проведення профілактичної роботи. Регулярні бесіди та інтерактивні заняття на тему взаємоповаги та булінгу допомагають учням усвідомити, чому цькування є неприйнятним.

3. Навчання емпатії. Учителі повинні навчати дітей розуміти емоції інших і ставити себе на місце іншої людини. Це сприяє розвитку більш гармонійних стосунків у колективі.

4. Співпраця з батьками та психологами. Для ефективного попередження булінгу важливо залучати батьків до виховного процесу та забезпечувати постійну взаємодію з шкільним психологом [3].

Сучасний вчитель повинен мати навички розпізнавання ознаки булінгу та вміння адекватно реагувати на ситуації насильства. Це можливо завдяки участі у професійних тренінгах і семінарах. Використанню інтерактивних методів навчання для формування здорових стосунків у класі. Розвиток емоційного інтелекту, комунікаційних навичок і почуття підтримки у колективі може значно зменшити випадки цькування. Нижче наведено кілька вправ, які можна інтегрувати в навчальний процес.

1. "Коло підтримки"

Учні стають у коло й по черзі висловлюють компліменти або позитивні риси про свого сусіда. Після вправи обговорюється, як важливо підтримувати одне одного й бачити хороше в інших.

2. "Мій ідеальний клас"

Клас ділиться на групи, кожна створює свій перелік правил, які сприятимуть безпечній атмосфері. Спільний список правил затверджується й вивішується у класі для постійного нагадування.

3. "Пошта довіри"

У класі встановлюється скринька, де учні можуть анонімно писати про свої переживання чи проблеми. Учитель разом із психологом аналізує ці повідомлення та розробляє план дій для вирішення проблем.

Якщо булінг уже виник, необхідно діяти швидко й цілеспрямовано. Основні етапи роботи:

Робота з жертвою. Забезпечення емоційної підтримки. Залучення дитини до групової діяльності, щоб допомогти їй інтегруватися в колектив.

Робота з агресором. Проведення бесід, під час яких пояснюються наслідки його поведінки. Організація тренінгів із самоконтролю та розвитку навичок ненасильницького спілкування.

Залучення свідків. Навчання учнів не залишатися байдужими до випадків булінгу. Підтримка дітей, які готові допомагати жертвам цькування [4].

Рекомендації для сучасного вчителя в контексті профілактики та подолання булінгу є не лише важливими, але й взаємопов'язаними складовими цілісного підходу до створення безпечного шкільного середовища. По-перше, участь у тренінгах та семінарах з питань булінгу дозволяє педагогам отримати сучасні знання про це явище, дізнатися про новітні методики його профілактики та практичні підходи до вирішення конфліктів. Таке вдосконалення знань формує у вчителя впевненість і компетентність у складних ситуаціях. По-друге, отримані знання можна ефективно застосовувати на практиці через інтерактивні методики, які сприяють згуртуванню класу. Наприклад, командні вправи, рольові ігри чи обговорення сприяють розвитку емпатії та зміцненню дружніх відносин між учнями. Це дає можливість формувати в учнів культуру поваги та толерантності.

Важливим елементом є й розвиток лідерських якостей педагога. Учитель має бути прикладом для учнів, демонструючи, як можна конструктивно вирішувати конфлікти, підтримувати рівність і проявляти емпатію. Особистий приклад учителя формує поведінкові моделі, які учні наслідують у повсякденному житті. Нарешті, співпраця з батьками, психологами та адміністрацією школи є основою для побудови єдиної системи профілактики булінгу. Лише за умов об'єднання зусиль усіх сторін освітнього процесу можна створити цілісну й ефективну стратегію подолання проблеми цькування. Таким чином, ці рекомендації утворюють комплексний підхід, який дозволяє вчителю бути не лише фахівцем у своїй галузі, а й лідером, наставником і захисником для своїх учнів.

Отже, ефективна боротьба з булінгом починається з учителя, який створює безпечне середовище для навчання. Впровадження інтерактивних методів, уважність до емоційних потреб учнів і активна співпраця з батьками та шкільними психологами дозволяють запобігати випадкам цькування й гармонізувати шкільне середовище. Головне завдання педагога — навчити дітей поваги, емпатії та вмінню вирішувати конфлікти мирним шляхом. Саме ці якості стають основою здорового суспільства. Попередження та подолання булінгу в школі — це комплексна проблема, яка потребує активної взаємодії вчителів, учнів, батьків і шкільної адміністрації.

Список використаних джерел

1. Олійник, І. В. (2019). Булінг у школах: соціально-психологічний аспект. Київ: Освітня думка.

2. Баранов, О. М. (2018). Психологічна підтримка дітей у школі: теорія та практика. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
3. Тарасенко, Т. А. (2020). Методи профілактики булінгу в освітньому середовищі. Львів: ЛНУ ім. І. Франка.
4. Козлов, А. С. (2021). Педагогіка толерантності: стратегії попередження конфліктів у школі. Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова.

Анастасія Гучук,
студентка 3 курсу, спеціальність «013 Початкова освіта»

*Луцький педагогічний фаховий коледж
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Наукова керівниця: Надія Антонюк,
*кандидат педагогічних наук, старший викладач
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

КОМУНІКАТИВНІ ЗДІБНОСТІ ВЧИТЕЛЯ, ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключові слова: комунікація, вербальні та невербальні навички, діяльність вчителя, компетентність, педагогічна компетентність.

Успішна педагогічна діяльність неможлива без ефективного спілкування. У час глобальних змін у суспільстві та освіті, комунікативна компетентність вчителя набуває особливої важливості, формуючи основу для взаєморозуміння, довіри та натхнення в освітньому процесі.

В умовах сучасної школи, де стикаються різні соціальні, культурні та психологічні аспекти, вміння комунікувати стає вирішальним фактором успіху вчителя.

Професія вчителя вимагає не лише глибоких знань у галузі свого предмета, а й розвинених навичок спілкування. В умовах сучасної школи, де зростає різноманіття учнів за соціальним, культурним і психологічним аспектами, ефективна комунікація стає основою для успішної педагогічної діяльності. Комунікативні здібності забезпечують побудову довірливих стосунків з учнями, сприяють розвитку позитивної атмосфери в класі та мотивують до навчання.

Комунікативні здібності – це сукупність навичок, умінь і знань, які забезпечують ефективне спілкування та взаємодію з іншими людьми. Для вчителя ці здібності мають особливе значення, адже від них залежить, наскільки успішно буде організовано навчальний процес.

Засоби комунікації – це інструменти, методи та технології, які використовуються для передачі інформації, обміну повідомленнями та встановлення зв'язку між людьми чи організаціями.

Засоби комунікації належать до комунікативної сфери спілкування. Передання інформації можливе лише за допомогою знаків, точніше, знакових систем. У знаковій системі розрізняють вербальну та невербальну сфери спілкування.

У вербальній комунікації, як знакову систему використовують мову, тобто систему фонетичних знаків, побудовану за двома принципами: лексичним і синтаксичним.

До основних форм невербальної комунікації належать експресія, візуальний контакт і особистий простір [4, с. 49-51].

Основні компоненти комунікативних здібностей вчителя:

1. Емпатія. Здатність розуміти почуття, настрої та потреби учнів. Виявляється у вмінні підтримати дитину в складній ситуації, проявити терпіння та увагу. Формує емоційний зв'язок, що є базою для побудови довірливих стосунків.

2. Вербальні навички. Уміння чітко й логічно висловлювати свої думки. Здатність адаптувати мову до вікових та індивідуальних особливостей учнів. Використання педагогічної риторики для пояснення матеріалу, зацікавлення аудиторії, відповіді на запитання.

3. Невербальне спілкування. Використання міміки, жестів, пози та інтонації для підсилення вербального повідомлення. Допомагає вчителю краще передати емоційний стан і налаштувати учнів на позитивну взаємодію.

4. Уміння слухати. Активне слухання передбачає увагу до слів учнів, уточнення інформації та демонстрацію зацікавленості. Забезпечує розуміння потреб і проблем дітей, сприяє підтримці їхньої активності.

5. Адаптивність. Гнучкість у виборі стилю спілкування залежно від ситуації, настрою учнів, типу аудиторії. Уміння швидко реагувати на зміни у навчальному процесі та поведінці учнів [3, с. 1-4].

Професійно-педагогічна комунікація є основою взаємодії між учителем, учнями, батьками та колегами. Її основною метою є забезпечення ефективного навчання, виховання та розвитку особистості учня. Для цього педагогічна комунікація виконує низку важливих функцій, які можна поділити на кілька основних груп.

Функції професійно-педагогічної комунікації:

1. Інформаційно-комунікативна функція. Ця функція полягає у передаванні знань, вмінь, досвіду, а також формуванні уявлень, переконань і світогляду учнів. Основні аспекти: організація інформаційного обміну між учителем і учнями. Роль учителя: учитель виконує роль джерела знань, посередника між науковим світом і учнями, а також координатора їхньої пізнавальної діяльності.

2. Організаційно-управлінська функція. Ця функція спрямована на організацію навчального процесу, управління класом і стимулювання учнів до активної участі у навчанні. Прояви функції: створення структури уроку, організація навчальної діяльності учнів. Забезпечення дисципліни, контроль за дотриманням правил поведінки. Регулювання взаємодії в класі, запобігання конфліктам і напруженню.

3. Мотиваційна функція. Ця функція спрямована на пробудження й підтримання інтересу учнів до навчання та активної участі в освітньому процесі.

Основні завдання: використання комунікативних засобів для формування внутрішньої мотивації. Підтримка зацікавленості учнів через емоційне забарвлення мови, використання прикладів, історій, ігор тощо. Заохочення учнів до самостійного пошуку інформації та розвитку творчих здібностей. Значення: учитель, який вміє мотивувати, здатен створити атмосферу, де навчання стає цікавим і бажаним.

4. Регулятивно-виховна функція. Ця функція спрямована на формування в учнів морально-етичних якостей, соціальних навичок і норм поведінки. Прояви

функції: передача норм і цінностей через комунікацію. Вплив на поведінку учнів, виховання відповідальності, толерантності, дисциплінованості. Використання конструктивного зворотного зв'язку для корекції дій та ставлення учнів. Значення: завдяки цій функції педагогічна комунікація формує соціально адаптовану, морально стійку особистість.

5. Емоційно-терапевтична функція. Ця функція полягає у створенні комфортної емоційної атмосфери, яка сприяє плідній роботі й гармонійному розвитку учнів. Реалізація функції: використання невербальних засобів спілкування (міміка, інтонація, жести) для створення позитивного настрою. Вміння підтримати учня в складних ситуаціях, зняти емоційне напруження. Демонстрація емпатії, терпіння та доброзичливості. Значення: учитель, який враховує емоційний стан учнів, може створити середовище, де діти почуваються безпечно й впевнено.

6. Контрольно-оцінна функція. Ця функція забезпечує моніторинг і оцінювання досягнень учнів, а також зворотний зв'язок, необхідний для корекції їхньої діяльності. Основні аспекти: оцінювання рівня знань, вмінь і навичок учнів. Надання конструктивної критики та рекомендацій. Стимулювання самоконтролю та рефлексії у школярів. Роль у спілкуванні: оцінювання має бути об'єктивним, мотивуючим і спрямованим на підтримку віри учнів у власні сили.

7. Інтеграційна функція. Ця функція сприяє створенню єдиної гармонійної системи взаємовідносин між учнями, учителем і батьками. Завдання функції: Формування згуртованості класного колективу. Налагодження взаєморозуміння та довіри між учасниками освітнього процесу. Побудова партнерських відносин із батьками для спільного вирішення освітніх завдань. Значення: інтеграційна функція дозволяє зробити комунікацію в навчальному середовищі ефективною, відкритою та взаємопідтримуючою [3, с. 1-4].

Значення комунікативних здібностей для вчителя: організація ефективного навчального процесу. Комунікативні навички допомагають вчителю пояснювати складні концепції доступною мовою, мотивувати учнів до навчання та залучати їх до активної участі. Учитель, який володіє такими здібностями, створює сприятливі умови для розвитку мислення, уяви та креативності учнів.

Формування позитивного емоційного клімату. Вчитель із розвиненими комунікативними здібностями вміє знімати напруження, підтримувати гарний настрій і уникати конфліктів. Така атмосфера сприяє активності учнів, зростанню їхньої самооцінки та покращенню міжособистісних стосунків.

Вирішення конфліктних ситуацій. Конфлікти між учнями, або між учнями й учителем, є неминучими в шкільному середовищі. Комунікативна компетентність допомагає вчителю ефективно розв'язувати такі ситуації, використовуючи техніки переговорів, компромісів або медіації.

Співпраця з батьками. Уміння доносити до батьків важливу інформацію, зберігаючи доброзичливість, є основою партнерських відносин. Завдяки відкритій комунікації вчитель може залучати батьків до вирішення освітніх і виховних завдань.

Розвиток соціальних і комунікативних компетентностей учнів. Через особистий приклад педагог формує в учнів навички взаємодії, емпатії та критичного мислення.

Учитель, який успішно комунікує, створює у дітей позитивну мотивацію до співпраці. Розвиток комунікативної компетентності є безперервним процесом.

Основними підходами до її вдосконалення є:

Самоаналіз і рефлексія. Регулярний аналіз власних комунікативних практик дозволяє визначити сильні сторони та слабкі місця. Ведення педагогічного щоденника може допомогти відслідковувати успіхи та помилки.

Професійні тренінги та курси. Навчання за спеціалізованими програмами з педагогічного спілкування, психології та ораторського мистецтва. Участь у семінарах, майстер-класах і воркшопах.

Зворотний зв'язок. Питання до учнів, батьків та колег про якість комунікації з учителем. Використання отриманих рекомендацій для покращення власного стилю спілкування.

Способи комунікативного впливу. Науковці виокремлюють чотири основні способи комунікативного впливу: навіювання, переконання, наслідування, зараження (своїм настроєм) [1, с. 70-73].

У педагогічній діяльності найважливішими є переконання й навіювання. Вони різні за механізмами впливу на особистість. У чому сутність і завдання переконання й навіювання? Переконання передбачає звернення передусім до свідомості людини з опорою на її почуття й досвід з метою формування в неї свідомого ставлення до норм поведінки. Іншими словами зміни поглядів, зняття перепон для надходження нової інформації.

Навіювання – це звернення до не усвідомленої сфери психіки. Мета його – формування установок до дії. Це певна підказка, яку людина приймає при зниженій критичності. Отже, завдання цих способів комунікативного впливу різні – формування поглядів, переконань і створення установок.

Механізми процесів переконання і навіювання також відмінні. В основу переконання покладено логіку доведення, що збуджує критичність сприймання, зумовлює свідоме осмислення проблеми. Механізм навіювання – підказка, яка спирається на потреби і спонукає людину до дії. Це стає можливим за умови довіри, яка знижує критичне ставлення до інформації.

Формула переконання: дістав інформацію – зрозумів – маю певне ставлення. Тобто прийняв для себе як значуще – керуватимуся цим у своїй діяльності й поведінці. Формула навіювання: прийняв підказку – дію. Підказка, подана в готовому вигляді, приймається, бо спирається на потреби. Результат переконання – переконання, які можна змінити у подальшому, якщо є достатня аргументація. Результат навіювання – віра.

Психологічні способи впливу на особистість – різні. Відмінні й форми впливу. Форми переконання: роз'яснення, розповідь, бесіда, лекція, доведення.

Форми навіювання: команда, наказ, вказівка, розпорядження, настанова, натяк, схвалення, осуд [2, с. 43-46].

Отже, комунікативні здібності є ключовою складовою професійної компетентності вчителя. Вони забезпечують ефективну взаємодію між педагогом і учнями, сприяють створенню позитивного емоційного клімату в класі, формуванню

довірливих стосунків та підвищенню мотивації учнів до навчання. Емпатія, вербальні й невербальні навички, вміння слухати й адаптуватися є основними компонентами, які допомагають учителю досягати поставлених педагогічних цілей.

Список використаних джерел

1. Гавриляк Л. С. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця. *ЛОГОЕ. Мистецтво наукової думки*. 2019. № 3 (квітень). С. 70–73.
2. Грибан Г., Мичка І., Гарлінська А., Солодовник О., Чайка Ю., Пилипчук П., Денисовець А. Формування комунікативної компетентності в майбутніх учителів під час освітнього процесу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2022. Вип. 4 (149). С. 43-46.
3. Заброцький М. М. Комунікативна компетентність вчителя: екопсихологічний вимір. *Практична психологія та соціальна робота*. 2009. № 6. С. 1-4.
4. Савенкова Л. О. Комунікативність учителя. *Початкова школа*. 1998. № 8. С. 49–51.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія практика

МАТЕРІАЛИ

VIII Міжнародної науково-практичної конференції

19 грудня 2024 року
м. Луцьк

Відповідальна за випуск – Ольга Фаст
Технічний редактор – Олена Бабій

Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія, практика»: зб. матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції. 19 грудня 2024 року / [наук. ред.: П. М. Бойчук, О. Л. Фаст]. Луцьк: КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. Частина 2. 2024. 147 с.

У збірнику представлені наукові здобутки дослідників-початківців. Тези доповідей висвітлюють сучасні проблеми національної освіти: дитинознавчі та школознавчі студії; інтеграція науки і освіти; забезпечення якості педагогічної освіти: національний та глобальний контексти; рідномовна та іншомовна освіта, медіаосвіта; цифрова трансформація освіти.

Для широкого кола представників академічних середовищ України та зарубіжжя, педагогічних працівників закладів фахової передвищої, загальної середньої та позашкільної освіти, педагогів дошкілля, здобувачів вищої освіти, фахівців бібліотечної справи, представників експертного та громадського середовищ.

Редакційна колегія зберігає за собою право на редагування і скорочення матеріалів. Думки авторів не завжди збігаються з поглядами редакції. Автори несуть повну відповідальність за опублікований матеріал (за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей).